

บัญญัติชาดก

ภาคที่ ๗

พิมพ์เป็นธรรมเนียมการเนื่องในงานฉาปนกิจศพ

คุณหญิงทรัพย์ สุรราชฤทธานนท์

(ทรัพย์ พินทุโยธิน)

ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส

๑๘ มีนาคม ๒๕๐๑

คำนำ

เนื่องในการฉาปนกิจศพ คุณหญิงทรัพย์ ดุรราชฤทธานนท์
กำหนดวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๐๓ ณ เมรุวัดประยูรวงศ์วาส์ นายพัฒน์
พิณฑุโยธิน ผู้เป็นบุตร ได้มาแจ้งความประสงค์แก่เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่ง
ชาติ ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเรื่องบัญญัติชาดก ภาคที่ ๗ เพื่อแจกเป็น
อนุสรณ์ในงานน กรรมคีตปากรยณคืออนุญาตให้จัดพิมพ์ได้

หนังสือบัญญัติชาดกเป็นนิทานไทยเรื่องหนึ่งซึ่ง มีคตินิยมมาอ่าน
อนึ่งเพื่อให้ทราบความเป็นของหนังสือเรื่องนี้ จึงขอนำคำอธิบายซึ่งได้
ได้จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ไว้เมื่อพิมพ์ครั้งแรก ใน
งานปลงศพ ขุนอาจชดธิ (แปดก นุชดิริ) พ.ศ. ๒๔๖๘ มาดงไว้ดังนี้

“หนังสือบัญญัติชาดกนี้ คือประชันนิทานเก่าแก่ที่เล่ากันในเมือง
ไทยแต่โบราณ ๕๐ เรื่อง พระสังฆราชเจ้าเชียงใหม่รวบรวมแต่งเป็นชาดกไว้
ในภาษามคธ เมื่อพระพุทธศักราชประมาณราวในระหว่าง ๒๐๐๐ จน
๒๒๐๐ ปี อันเป็นสมัยเมื่อพระสังฆราชเจ้าประเทศนั้นพากันไปเล่าเรียนมาแต่
ลังกาที่ทวีป มีการรู้ภาษามคธแตกฉาน เอาแบบอย่างพระภิกษุสังฆในลังกา
ที่ทวีป มาแต่งหนังสือเป็นภาษามคธขึ้นในบ้านเมืองของตน แต่งเป็นอย่าง
อรรถกถาธรรมาธิบาย เช่นคัมภีรมงคลที่ปนเป็นคณบาง แต่งเป็น
เรื่องคำสอนประวัตเช่นคัมภีรชนกาดมาตนเป็นคณ ตามอย่างเรื่องมหาวงศ์
พงศาวดารลังกาบ้าง แต่งเป็นชาดก เช่นเรื่องบัญญัติชาดกนี้ เอาอย่าง
นิบาตชาดกบ้าง โดยเจตนาจะบำรุงพระคำสอนให้ถาวรแต่จะให้หนังสือ
ซึ่งแต่งนั้นเป็นหลักฐานมั่นคงด้วยเป็นภาษาเดียวกับพระไตรปิฎก แต่หนังสือ
บัญญัติชาดกนี้เห็นจะแต่งในคตอนปลายสมัยทกถาวมา เพราะความรู้
ภาษามคธดูทราบดงไม่ถึงหนังสือแต่งชนก่อน

หนังสือสัญญาชาติกนกฉบับเดิมเป็นคัมภีร์दानจำนวนรวม ๕๐ ผูก
 ดวยกัน เดียวกันเห็นจะมียุแต่ในประเทศสยาม กบตเมืองหลวงพระบาง
 แดกรงกมพชา ทอนห้ามไม้ มีเรื่องราวปรากฏว่าเคยได้ฉบับไปถึงเมือง
 พม่าครั้งหนึ่ง พม่าเรียกว่า "เซียงใหม่บัณฑิต" แต่พระเจ้าแผ่นดินพม่า
 องค์ใดองค์หนึ่งคิดว่าหนังสือแต่งปลอม พระพุทธทวจนะตั้งให้เฝ้าเดี่ยว
 ในเมืองพม่าจึงมีได้หนังสือสัญญาชาติกนเห็นอยู่ คำที่คำว่าแต่งปลอม
 พระพุทธทวจนะนั้นเพราะพระเจ้าแผ่นดินพม่าองค์นั้นหลงเชื่อว่าหนังสือนิบาต
 ชาติกนหรือที่เรารู้จักในภาษาไทยว่า "เรื่องพระเจ้าห้าร้อยห้าสิบชาติ"
 เป็นพระพุทธทวจนะ ซึ่งที่แท้หาเป็นเช่นนั้นไม่ ความจริงเป็นดังพระบาท
 ธรรมเดจพระจุดจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชวินิจฉัยไว้ ใน
 พระราชนิพนธ์คานาหนังสือนิบาตชาติกนภาคต้น ซึ่งโปรดให้พิมพ์ใน
 รัชกาลที่ ๕ ว่าเรื่องนิบาตชาติกนคงเป็นนิทานที่แต่งกันในพมือง มีมา
 แต่ก่อนพุทธกาลช้านาน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตั้งสอนเวไนยสัตว์ทรงยก
 เอาเรื่องนิทานมาแต่งเป็นอุปมาในพระธรรมเทศนาเนื่อง ๆ ก็ธรรมดา
 ในเรื่องนิทานย่อมต้องมตวัดแต่ดวงใจ ตัวดีจะเป็นคนกตตาม จะเป็นสัตว์
 เดยวิจณานกตตาม ย่อมเรียกว่า "มหาสัตว์" มาเกิดสัมมตชนคตอภาย
 หลงพระพุทธกาลว่า มหาสัตว์ในเรื่องชาติกนคือพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ
 ครนเมื่อมาตบแต่งร้อยกรองพระไตรปิฎกกัน ในชั้นหลัง ๆ ผู้แต่งประสงค์
 จะปลุกศรัทธาให้มั่นคงตามความเชื่อของคน จึงแต่งประชุมชาติกน ประ
 หนึ่งว่าพระพุทธองค์ได้ทรงแต่งไว้ชัดเจน ว่ามหาสัตว์นั้น ๆ มาเกิดเป็น
 พระพุทธองค์ แต่บุคคลหรือสัตว์อนัน ๆ มาเป็นมนุษย์มนุษย์ในปัจจุบันชาติ
 รูปเรื่องชาติกนจึงเป็นเช่นปรากฏอยู่ในหนังสือนิบาตชาติกน เพราะความเป็น

ดงอชบายมาน ทพระดั่งช้ชาวเซียงใหม่เอานิทานในพนเมืองแต่งเป็นชาดก
เป็นแต่แต่งตามแบบอย่างหนังสือเก่าซึ่งพระคณิศรจนาจารย์ได้แต่ง มา แต่
ปางก่อน หาได้ตั้งใจจะหุดอกดวงผู้หนึ่งผู้ใดว่าเป็นพระพุทธรูจนะไม่
พระเจ้าแผ่นดินพม่าหากเข้าพระทัยหลงไปเอง

คณบดีหนังสือบัญญัติชาดกที่มีอยู่ในประเทศสยามนี้ ไม่มีครบ
บริบูรณ์ ณ แห่งใด ๆ มาช้านาน แม้หนังสือฉบับหอหลวงซึ่งได้มาไว้ใน
หอพระสมุดสำหรับพระนครก็ไม่มีครบบริบูรณ์ กรรมการหอพระสมุดฯ
ได้พยายามสืบหาฉบับที่ขาดมาหลายปี ไปได้ฉบับมาแต่วัดระฆังบาง
ได้มาแต่วัดอรุณบ้าง เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้มาจากวัดประทุมคงคาอีกตอนหนึ่ง
รวบรวมกันเข้าจึงได้ฉบับครบบริบูรณ์เมื่อใน พ.ศ. ๒๕๒๒ การที่จะพิมพ์
หนังสือบัญญัติชาดก เป็นพระประสงค์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ
สम्मตอมรพันธุ์ เมื่อยังเสด็จดำรงตำแหน่งเสนาบดีหอพระสมุดสำหรับ
พระนคร ได้ทรงพระอุตสาหะแปลเรื่องสมุทโฆษ อันเป็นนิทานเรื่องต้น
บัญญัติชาดกไว้เรื่องหนึ่ง แต่เข้าใจว่าคงจะเป็นเมื่อทรงแปลแล้วจึง
ทราบวาคณบดีหนังสือบัญญัติชาดกที่มีอยู่ในหอพระสมุดฯ บกพร่องไม่
ไม่สามารที่จะพิมพ์ให้ตลอดเรื่องได้ในสมัยนั้น จึงได้ทรงขอย่อย
ครั้นมาเริ่มพิมพ์ บัญญัติชาดก จึงได้เอา เรื่องสมุทโฆษซึ่ง กรมพระ
สम्मตอมรพันธุ์ ได้ทรงแปลไว้มาพิมพ์เป็นเรื่องต้น ได้แก้ไขบางเล็กน้อย
เช่น เพิ่มเติมคาถาดังให้เป็นรูปเดียวกับนิบาตชาดกซึ่งหอพระสมุดฯ ได้
พิมพ์นั้นเป็นต้น

นิทานในบัญญัติชาดก เป็นนิทานที่ไทยเรารูกันอยู่ช้มทราบหลาย
เรื่อง เช่น เรื่องสมุทโฆษ เรื่องพระสุคนนางมโนहरา เรื่องสังข์ทอง

เรื่องพระรถเด่น แด่เรื่องคาวี เป็นต้น การที่เขาหนึ่งดื่อบัญญาต์ชาดกมา
 แปลพิมพ์ในครั้งนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อบรรดาให้รู้วาทานเหล่านั้นเรื่องที่เขา
 เขาเด่ากันแต่โบราณเป็นอย่างไร ที่เขามาแต่งเป็นโคลงฉันทที่แทบทศคร
 เขามาแก้ไขเสียอย่างใดบ้าง แด่ให้รู้เรื่องนิทานเก่าแก่ของประเทศนี้ ซึ่ง
 มิได้ปรากฏในท่อนกอกหลายเรื่อง จึงเชื่อว่าหนึ่งดื่อบัญญาต์ชาดกจะ
 เป็นของที่พอใจนักเรียนทั้งปวง”

กรมศิลปากร ขออนุโมทนาคุณศาสตราจารย์ทัศนานุปทาน ซึ่ง
 เจ้าภาพได้บำเพ็ญอุทิศแด่คุณหญิงทรัพย์ สุรราชฤทธานนท์ และได้จัด
 พิมพ์หนังสือแจกเป็นกุศลวิทายาทาน ขอจงเป็นปัจจัยเสริมส่งให้คุณหญิง
 ทรัพย์ สุรราชฤทธานนท์ ผู้วายชนม์ ได้ประดับ อริวิบุตมคุณผลใน
 สัมปรายภพตามควรแก่ฐานะ เทอญ.

กรมศิลปากร

๑๔ ก.พ. ๒๕๐๓

คุณหญิงทรัพย์ สุรราชฤทธิชานนท์
ชาตยะ วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๕
มรณะ วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐
สิริรวมอายุได้ ๘๖ ปี

ประวัติ

คุณหญิงทรัพย์ สุรราชฤทธานนท์

(ทรัพย์ พินทุโยธิน)

คุณแม่เกิดเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๕ ณ ตำบลวัดอรุณ
กิ่งอำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม
๒๕๐๐ โดยสงบ ด้วยโรคมะเร็งในปอด ณ บ้านตรอกพญาไม้ (เทศบาล
สายสอง) ตำบลกตยา อำเภอธนบุรี จังหวัดธนบุรี สิริรวมอายุได้ ๘๖ ปี

คุณแม่บุตรทั้งหมด ๘ คน ยังคงมีชีวิตอยู่ ๖ คน

คุณแม่เป็นผู้มีศรัทธาประจำและดำรงตนอยู่ในพระพุทธศาสนามา
อย่างแน่นแฟ้นตลอดมา จนกระทั่งถึงแก่กรรม ประกอบด้วยเป็นผู้มี
อุปนิสัยเยือกเย็น โอบอ้อมอารี และมีเมตตากรุณาแก่บุตรหลาน
ญาติมิตรทุกคน เมื่อท่านต้องจากไปโดยไม่มีวันกลับจึงยังความเศร้าสลด
และอาลัยแก่บรรดาลูกหลานญาติมิตรอย่างยิ่ง

ขอคุณคณบดีบุญทบุตร หลาน ตลอดจนญาติมิตรได้บำเพ็ญตลอดมา
และกระทำเมื่อคุณแม่ได้สิ้นบุญไปแล้วจน จึงบัดนี้คาดให้คุณแม่จงได้รับ
คุณคณบดีบุญเหล่านั้นในสัมปรายภพ เทอญ.

บุตร หลาน

สารบัญ

ศุทนต์ชาดก	หน้า	๓
วิฆฏังกุตตราชาดก	”	๑๗
โบราณกบิตตราชาดก	”	๓๔
ธรรมิกบัณฑิตตราชาดก	”	๕๓
จาคทานชาดก	”	๖๕
ธรรมราชาชาดก	”	๗๖

ปัญญาสาตก

๑๙ สุตตันชาตก

พระญาณวิจิตร (สิทธิ โดจนานนท์) เปรียญ ๕ ประโยค

วัดเทพศิรินทราวาส

อดีต พาราณสีนคเร เอโก เสฏฺฐิ ปตฺวิสตี

ในอดีตกาลดั่งดวงแก้ว มีเศรษฐีผู้หนึ่งอยู่ในพระนครพาราณสี ครอง
นันทพระบรมโพธิสัตว์เจ้าเกิดในตระกูลเศรษฐีนั้น ในกาลเมื่อพระกัณฐป
ถัมมาถัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนมอยู่ มีพระเถรเจ้าองค์หนึ่ง ท่านปรารภนา
จะกระทำความสงบตั้งคกายวาจาใจ จึงเข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศราวป่า
ครุฑนพระบรมโพธิสัตว์เจ้ามีธุระส่วนตนเข้าไปสู่อรัญประเทศที่เขยวแดงดูไป
ข้างโน้นข้างนี้บ้าง ได้เห็นพระเถรเจ้าองค์นั้น ท่านมีอนทรยสังบร้างบัก
เกิดจิตเลื่อมใส จึงเข้าไปใกล้ ถวายนมัสการแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่ง จึงเจรจาปราศรัยกะพระเถรเจ้าว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ พระ
ผู้เป็นเจ้าอยู่ในอรัญประเทศนี้ฤาพระเจ้าข้า พระเถรเจ้าจึงตอบว่า ดูกร
อุบาสกอาตมาอยู่ในอรัญประเทศนี้ พระบรมโพธิสัตว์เจ้าจึงว่าฟังในใจ
ว่า คราวหนึ่งสมควรที่เราจะกระทำบุญกุศลแล้ว ก็ละการงานของตนด้วย
สร้างบรรณศาสดากระทำที่สำหรับจงกรมชุกบ่อน้ำชนทรายมาเรียรายดงโดย

รอบบริเวณ กระทำสถานทนนให้บริบูรณ์ไปด้วยเครื่องสักการบูชาต่างๆ
 มีเทียนแดงรูปแดงของหอมแดงระเบียบดอกไม้เป็นต้นแล้ว ถวายวิหารทาน
 อันสรรพไปด้วยเครื่องบริขารทงปวงแล้ว นิมิตต์พระเถรเจ้าให้เข้าอยู่ใน
 บรรณศาลาณนเสร็จแล้ว ก็ถวายนมัสการตากดับเข้าไปสู่บ้าน

จำเดิมแต่พระบรมโพธิสัตว์เจ้าได้เข้าไปใกล้พระเถรเจ้าแล้ว ก็ได้
 ถวายไตรจีวรถวายบิณฑบาต ถวายสรรพขาทินยาหาร แดรองเท้าไม้เท้า
 แดคุ่มเด็กคุ่มใหญ่แด่ประทับ แดเตียงคองเครื่องปูลาดแดเบญจโครตแก่พระ
 เถรเจ้า

เมื่อพระเถรเจ้าจะกระทำอนุโมทนาจึงกล่าวเป็นพระคาถาว่า

อนุนโท พลโท โหติ วตุถโท โหติ วรรณโท
 ยานโท สุขโท โหติ ทิปโท โหติ จกขุโท

แปลว่า ผู้ที่ได้ให้ชาวปลาอาหารแก่บุคคลอื่นได้ ชื่อว่าเป็นผู้ให้กำลัง
 ให้ผ้านุ่งห่ม ได้ชื่อว่าให้พรรณดีกาย ให้ยานเครื่องที่เป็นประโยชน์แก่
 การไป ได้ชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทับแสงสว่าง ได้ชื่อว่าให้ดวงตา
 ดึงน ๆ พระบรมโพธิสัตว์เจ้าได้ถวายสรรพบริขารแก่พระเถรเจ้าแล้ว ก็
 ปดุกคั่นไม้หมอนไว้ ณ ภายนอกบริเวณบรรณศาลาแล้ว ปดุกคั่นคาน
 เป็นแถวในภายในบริเวณบรรณศาลา

พระบรมโพธิสัตว์เจ้านิมิตต์พระเถรเจ้าให้อยู่จำพรรษาแล้ว ตั้งวัน
 ๑๔ ค่ำบาง ๑๕ ค่ำบาง ครั้นออกพรรษาแล้ว
 พระบรมโพธิสัตว์เจ้าก็พาพระเถรเจ้าเข้าไปสู่บ้าน นิมิตต์ให้นั่งเห็นออาสนะ

กบตงเรอนคตง ไคบงเกดมชนควยผดอันไหดมาจากการถวายบรรณคาคา
 นอยหงหง ควงแกวมณไซตถงแปดหมนดพนควงไคเกดมชนควยอาน
 ดงตทถวายประทปควงหง พระราชบุตรถงแปดหมนดพนองค ไคเกด
 มชนควยอานดงตทถวายไมเทอหงหง พระราชบุตรทงหตายแตดองค
 ดวนแกดวกดาดามารถจะยาย เดนาของปรบักษใหยอยยบถงชงความชนะ
 วิเคษคตอดชมพูทวป ดรรพดงทงปวงอยางดะแปดหมนดพนไคเกดมคแก
 พระเจาดุทถนมหาราชนค ควยอานดงตทถวาททไคถวายพระเจาเจาแต
 ดะดง ๗

อัสครถงแปดหมนดพนมาไคเกดมชนควยอานดงตทถวายเครองปุตาด
 อหงหง เรอนคตงอณเคมไปดวยวตถาภณณมปรการคาง ๗ ไคเกดมชน
 ควยอานดงตทถวายไคจรจวร และผาทงหตายคอกโกไคยพดศร ผากปปา
 ศกพดศร ผานดกมพด ผารคกมพด ผาเหตถาน ไคมแตวในกุดาวค
 ราชชานมหานคร หมออณเคมไปดวยทรพย ทบुकคคดผงไวทงหตายถง
 แปดหมนดพนหมอไคเกดมชนควยอานดงตทถวายคุมใหญ่ ฉางอณเคม
 ไปดวยชาวเปดอกถงแปดหมนดพนไคเกดมชน ควยอานดงตทไคถวาย
 บณทบาททาน เบญจโครดมรศอรอยถงแปดหมนดพนไคเกดมชนควย
 อานดงตทถวายเบญจโครด บออณเคมไปดวยรคชนะ ๗ ปรการถงแปดหมน
 ดพนไคเกดมชนควยอานดงตทไคถวายบอ ๗ หง พระราชอุทธานอณ
 พรอมไปดวยสระโบกชรณถงแปดหมนดพนไคเกดมชนควยอานดงตทถวาย
 ดวน โภชนาหารอณเบณฑพประกอบไปดวยโอซารถงแปดหมนดพน

ไต่เกิดมชนควยอานสังส์ทไต่ถววยภคตคหหาร ก้าแพง ๗ ชน ชนหนงถวน
 แล่วไปค้วยทองคำ ชนหนงถวนแล่วไปค้วยเงิน ชนหนงถวนแล่วไปค้วย
 แก้วทบทม ชนหนงถวนแล่วไปค้วยแก้วประพาพ ชนหนงถวนแล่วไป
 ค้วยแก้วมณ ชนหนงถวนแล่วไปค้วยแก้วมรกค ชนหนงถวนแล่วไปค้วย
 รัตนะ ๗ ประการ ไต่เกิดมชนควยอานสังส์ทไต่ปดูกคณไม้มหนามดอม
 ณภายนอกบริเวณบรรณค้าคา ก้าแพงแล่วไปค้วยคณคาด ๗ ชน ชนหนง
 เป็นคณคาดทองคำ ชนหนงเป็นคณคาดเงิน ชนหนงเป็นคณคาดแก้วทบทม
 ชนหนงเป็นคณคาดแก้วมรกค ชนหนงเป็นคณคาดแก้วประพาพ ชนหนง
 เป็นคณคาดแก้วผลก ชนหนงเป็นคณคาดรัตนะ ๗ ประการ ไบคาดนหนบาง
 ไบเป็นทองคำ บางไบเป็นเงิน บางไบเป็นแก้วทบทม บางไบเป็นแก้ว
 ประพาพ บางไบเป็นแก้วมณ บางไบเป็นแก้วมรกค บางไบเป็นรัตนะ
 ๗ ประกาพ ผลแห่งคณคาดนหน บางผลเป็นทองคำ บางผลเป็นเงิน บาง
 ผลเป็นแก้วทบทม บางผลเป็นแก้วประพาพ บางผลเป็นแก้วผลก บาง
 ผลเป็นแก้วมรกค บางผลเป็นแก้วรัตนะ ๗ ประการ บรรดาไบแดผลของ
 คณคาดทงปวงยอมรุ่งเรืองปรากฏ เมื่อถูกคองดมอ้อน ๆ ไร้เพยพคก
 หวนไหวบั่นดอเดียงคัจจ้าเนียงเบญจางคคूरยคณคทรณะน ทงนไต่เกิดมชน
 ควยอานสังส์ทไต่ปดูกคณคาดถววยพระเถรเจ้า

ในกาตนหน บรรดามนุษยทงหตายทอยู่ในกุด้าวดรราชธานน บางพวก
 กับริโภคอาหาร บางพวกก้เดิน บางพวกก้พ้อนร้า บางพวกก้ชบร้อง
 บางพวกก้ปรบห้คถ บางพวกก้โดคค่น บางพวกก้กรนเร็งบนเท็งใจอยู่

บัญชาชาคก

เป็นสุขเกษมดำรงอายุ กุฎาวดีราชธานี กกกองไปด้วยเตียงข้างเตียงมา
 เตียงรถเตียง บันฑะเทาว์เตียงม โหระทกเตียงกุดองคฺจแผ่นดินจะแตกพังทำ
 ตายฉะนั้น กุฎาวดีราชธานีเป็นพระนครใหญ่เป็นราชธานีอุดมบริบูรณ์
 ไปด้วยวิริยะ ๗ ประการ พระเจ้าสุทนต์มหาราชเสวยดีริราชสมบัติอยู่ใน
 พระนครกุฎาวดีราชธานี พระองค์ลงไปด้วยพระเดชานุภาพเป็น
 อ้นมาก แดบริบูรณ์ไปด้วยพระคตงทองเป็นอันมาก เบิกบานพระราช
 หฤทัยอยู่ด้วยศุภวิญญานคตงศรีประ โคมขบอยู่เป็นนิจกาด เพราะเหตุนี้โบรา
 ณาจารย์เจ้าจึงได้กล่าวประพันธ์ไว้เป็นพระคาถาว่า

โย อนุนปานัน วตุถยานัน มาลนฺจ คนฺธวิเลปนนฺจ
 เสยฺยํ อาวาสํ ปทีปนฺจ อิตฺถิปุริโส อิศ ลภติ

แปลว่า สัตว์บุรุษคนใดได้ให้ชาน้ำปานันห่มยวดยานระเบียบดอกไม
 ของหอมเครื่องดูบทาแดดทอนทอยู่แด่ประทับไว้แล้วในกาดปางก่อน สัตว์
 บุรุษนั้นย่อมได้ในอิตถภาพน ดิงน

ด้วยผลพระกุศลที่พระเจ้าสุทนต์มหาราชได้ถวายวิหารทานนั้น พระองค์
 มีพระชนมายุเท่าไร ๆ พระเจ้าสุทนต์มหาราชนั้น พระองค์เป็นกุมารเด่นอยู่
 แปรคหิมนต์พนบี ดิงอยู่ในที่เข็ญปราศแปรคหิมนต์พนบี เป็นบรมกษัตริย์
 อยู่แปรคหิมนต์พนบี ประพฤติพรหมจรรย์อยู่แปรคหิมนต์พนบี พระองค์
 เสวยดีริราชสมบัติเป็นพระเจ้า บรมจักรพรรดิมีพระชนมายุยืนนาน รวม
 พระชนมายุเขาด้วยกนทงคกาดได้สามแสนสามหมื่นหกพันปี อายุประมาณ
 ของพระเจ้าสุทนต์มหาราชเพียงเท่านั้น พระชนกชนนีจะได้ประทานให้กหา

มิได้ เป็นผลพระกษัตริย์พระองค์ใดถวายบรรณค่าดาหลังหนึ่งแก่พระเถร
 เจ้า เพราะฉะนั้นไปราณาจารย์เจ้าจึงได้กล่าวไว้เป็นพระคาถาดังว่า

สทุธาปุกุพุกุมิ ทานัน	อปปี กิณจีปี เย กติ
ปสนุนา ตีสู กาเลส	ลภนติ ติวธิ สุขิ
สุขมานุสั ยิ เทติ	สคฺเคสฺ จ ปรี สุขิ
ตโต จ นิพฺพานสุขิ	สพฺพทาเนน ลภติ

แปลว่า ชนทั้งหลายได้มีศรัทธาเป็นเบื้องหน้า มีจิตมุ่งได้ในกาต
 ฆงตามแล้ว ได้กระทำทานน้อยกตมากกต ชนทั้งหลายนั้นยอมได้ซึ่ง
 ความสุขตามประการ คือผลทานนั้นยอมให้ความสุขซึ่งเป็นของมนุษย์
 แดื่อยอมให้ ความสุขในสวรรค์เทวดา อนึ่งชนไปกว่าความสุขซึ่งเป็นของ
 มนุษย์ แดื่อยอมให้ความสุขคือพระนิพพานอันยิ่งชนกว่าความสุขในสวรรค์
 เทวดานั้น ดำรงยอมได้ความสุขตามประการด้วยสรรพทานด้วยประการ
 ณะน

บุคคลที่ใดกระทำวิหารทานยอมรินเรียงบันเทิงใจอยู่ตลอด กาดทั้งปวง
 ครั้นจุติ ไปบังเกิดยังสวรรค์เทวดาแล้ว ย่อมได้ด้วยสมบัติซึ่งเป็นผล
 อานิสงส์ใหญ่ เหมือนอย่างพระเจ้าสู้ที่ต้นมหาธา ในพระนครกุดาวดี
 ราชธานีณะน

พระบรมโพธิสัตว์เจ้ากระทำกรรมซึ่งเป็นบุญกุศลมีประการเป็นอันมาก
 ครั้นถึงต้นพระชนมายุจุติจากมนุษย์โลกนี้แล้ว ก็ไปบังเกิดในวิมานทอง
 ในดาวดึงส์เทวดา มีนางอัปสรแวดล้อมเป็นบริวาร ส่วนประชุมชนหมู่

ใหญ่ชาวพระนครทั้งปวงได้กระทำความเป็นกุกัด
 ครอบงำความดีนชพ
 วายชนม์ก็พากันไปบังเกิดในสวรรค์เทวดา
 เพราะเหตุนี้ สัมเด็จพระผู้มพระภาคเจ้า พระองค์จึงได้ประทาน
 พระธรรมเทศนาไว้เป็นบาทพระคาถาว่า

สาธโว สุขกามา เย ปญฺเฐตฺวา สกฺคโมกฺขมคฺคิ
 ทานํ ทตฺวา สามคฺคิยา จูตา กจฺจนฺตี เต สกฺคิ
 แปลว่า ถ้าผู้ดีบุรุษทั้งหลายได้มุ่งหมายความดีขปรารถนาหนทาง
 สวรรคินิพพานแล้ว จึงพร้อมเพรียงกันบริจาคทานเถิด ถ้าผู้ชนทั้งหลาย
 นน ครันจตุจากมนุษย์โลกแล้ว ย่อมได้ไปบังเกิดยังสุคติโลกสวรรค์
 ด้วยประการดังนี้

จบสุตตันชาดก

๒๐ วรรณคดีราชชาตก

พระราชกริรมย์ (แจ่ม บุรณนท) เป็รียน๖ ประโยควัดราชบุรณเรียง
เอวี่ เม สุตเอกั สมยั ภควา สาวตถึยั วิหรัตี เซตวเน อนา—
ถึปณทึกสสุ อาราเม เตน โข ปน สมเยน ปสเสนทโกสโล
ราชา ตสมึ นคเร รชชั กอเรสึ

ในชาตกน มีคำพระอานนทเถรเจ้ากล่าวไว้ในเบื้องต้นว่า พระ
ผู้ตรนชาพเจ้าชอว่าอานนท ได้ฟังมาในทึเฉพาพระพักครัดมเด็จพระ
ผู้มพระภาคโดยอาการอย่างน เมื่อพระอานนทเถรเจ้ากล่าวปฏิญาณตน
ให้พ้นจากสยัมภูวดีดยคณเดว จึงกล่าวนิทานวจนะเป็นลำดับไปว่า

เอกั สมยั สมัยครังหนึง สัมเด็จพระผู้มพระภาคเจ้า เด็ด็จ
ประทบัอยู่ ณ พระเซตวัน ซึงเป็นอารามทึอนาถบิณฑิกได้ดาบั้นสร้าง
ถวาย อาศัยเมืองดาวคถมหานครเป็นทึโคจรทรงบาตร

ในกาลนั้ พระเจ้าบ้ดเด็นทโกศถราช เด็ด็จถถถึงถวดีรัชชัใน
เมืองดาวคถนน โดยทศพิชราชธรรมประเพณึ ทรงปกครองไฟรฟ้า
ประชาราชภูริถวยการงดเว็นราชทณทเด็คส์ถตราเค็รองประหาร ห้ามมิ
ให้ถงอาชณยามัทรมานเด็ช้าคเป็นคณ และทรงถงเค็ราระให้ประชาชนชาว
พระนครถวยถงคหวคถุ & ประการ พระเจ้าบ้ดเด็นทโกศถราชนั้ ครน
เวดาเยนทึให้ราชบุรุษเซ็ญ เค็รองถกการบุชามัมาดา เด็ชของหอมเป็นคณ

เสด็จไปสู่วิหารเชตวันเพื่อจะทรงฟังพระธรรมเทศนา ทรงประพฤติก
งนเป็นนิตยกาตโดยดำดบมามีไตรชาด

อยู่มานานหนึ่ง ส้มเด็จพระบรมโสดนาถทรงพิจารณาคุณสัตว์โลก
ด้วยพุทธจักขุญาณ ในเวดาศักดิ์สมัย ได้ทอดพระเนตรเห็นสัตว์
พุทธเวไนย ที่ควรจะทรงทรมานให้ได้สำเร็จมรรคผล ครั้นเวดาเข้า
ส้มเด็จพระทศพลกเสด็จจากคณชกุฏ ทรงกระทำสัตว์ริกาตามพระพุทธ
ประเพณีสำเร็จแล้ว ทรงผ้าสุคตจักรพระกรทรงบาตร เสด็จพุทธ
เสด็จไปณทนนแต่ดำฟังพระองค์เดียว แล้วทรงแต่ดงธรรมเทศนา ให้
เวไนยสัตว์มนุษย์ได้ดำรงอยู่ในพระโศคาบัตติผล ยังมีทนนที่จะเสด็จกลับมา
สู่วิหาร

ในกาดนน พระเจ้าบดเสณทิโกศดพร้อมด้วยราชบริพาร ให้ราช
บุรุษเชิญเครื่องสักการบูชาแล้ว เสด็จไปยังพระเชตวันในเพดาดายณห
สมัย เพื่อพระราชประสงค์จะทรงสดับพระธรรมเทศนา ครั้นถ
พระเชตวันมิได้เห็นองค์สมเด็จพระศาสดา ก็มพระทัยประกอบไปด้วย
ความโทมนัส จึงมีพระราชดำรัสว่า นาดังเวชนก พระเชตวัน
มหาวิหารนี้ มาวางเปด่าจากพระสัพพัญญูพุทธเจ้าเดี่ยแล้ว ยังเหตอ
อยู่แต่พระเชตวัน อนึ่งความปรารถนาของเราที่ตงใจมาในกาดน ก็
เป็นอนชาดสุญไปไม่สมดังความปรารถนา มีพระราชดำรัสดงนแล้ว ก็
เกิดวิปฏิธำรมความเคอครอนในพระหฤทัย จึงทรงบูชาพระพุทธอาณัน
อนเป็นทประทบของพระพุทธองค์ ด้วยเครื่องสักการะทงหตายมประทบ

รูปเทียนแดงมาดาของหอมเป็นคณ ที่พระองค์ได้ทรงจัดมาแด่นน ครน
 บูชาแด่ก่เด็คจกดับเข้าสู่พระนครดำวตถ ในเพดาราตรคณวณน พระ
 เจ้าปัดเสณทโกศตทรงรำฟงถึงพระค้ำดาเป็นอวรมณ์ เด็คจเข้าสู่ทพระ
 บรรทมกมไคหลบคตอดราตรี ครนรุ่งเช้า จึงมรับสั่งให้หาอำมาตย์
 แดะพราหมณคฤหบดีเข้ามาเฝ้า แดวมพระราชดำรัสว่า ดูกรท่านทง
 หตายญูเจริญ ชนชอวาพระพุททเจ้าทงหตายนน เป็นผู้ประกอบไป
 ด้วยพระมหากรณาอันใหญ่ยิ่ง จะไคเด็คจอยู่ประจำในทอนเด็คจหา
 มิไค เพราะเหตุว่า เมอส์ควทงหตายชงเป็นพุททเวไนย ทควรจะ
 ทรงทรมานให้ไคสำเร็จมรรคผลมอยู่ณทไค กยอมเด็คจไปไนทนน
 แดวทรงทรมานให้สำเร็จมรรคผลตามบุรพवादณา แม็งถึงพระพุทท
 เจ้าญูเป็นบรมค้ำดาของเราทงหตาย พระองค์กทรงพระมหากรณา
 อนยงใหญ่เหมื่อนกัน แต่เรานนปรารภนาจะเข้าไปไคถพระรัตนตรัย
 เป็นนิจกาด ถ้าหากว่า พระพุททองค์เด็คจไปทรงทรมานเวไนยดีคัว
 เด็คจไนทอนไซร์ วัตถุประสงค์ของเราก้จะขาดไปเพราะประโยชน์ของญูอน
 เพราะเหตุนน เมอพระบรมค้ำดาของเราทงหตายเด็คจกดับมาเราจะ
 ไปเฝ้าทูลขออนุญาตสร้างพระพุททปฏิมากรไว้ กระทำให้เป็นรูปเป็รียบ
 แทนพระพุททองค์ ในเวดาเมอเด็คจไปทรมานเวไนยดีคัวไนทอน เราทง
 หตายจะไคกระทำดีการบูชาให้สมประสงค์เป็นนิจกาด
 อำมาตย์ราชบริษททงหตาย ไคฟงพระราชดำรัสดงนน ต่างก
 มัจฉชนบานไคมนต์ จึงพร้อมกันกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ญูเป็น

สัมมติเทวราช ที่พระองค์ทรงพระราชดำริชอบแล้ว ถ้าแม่ได้รับ
 พระบรมพุทธานุญาต สรร้างพระพุทธรูปปฏิมากรชนได้สมดังพระราชประ
 ดังค์แล้ว ก็จะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่สรรพสัตว์ สันกาดนาน ข้า
 พระพุทธรเจ้าทรงหoday ก็จักได้พากันกระทำสมมานสักการ โดยควรแก่
 กาดังความสามารถ ขอเชิญสัมมติเทวดาเจ้าเสด็จไปเฝ้าพระบรมโลก
 นาด ทูลขอพระพุทธานุญาตดังพระราชดำริเถิด พระพุทธรเจ้าข้า
 ในลำดับนั้น พระเจ้าบ้ดเส่นทีโกศตราขทรงทราบ ว่า สัมเด็จพระ
 พระบรมค้ำดาเสด็จกดับมาประทับอยู่ ณ พระเชตวันวิหาร ครนรุงชน
 เวลาด้ายณห่มมัย จึงให้ราชบุรุษเชิญเครื่องนมัสการมีมาดาของหอม
 เป็นคณ แล้วเสด็จไปยังพระเชตุพน พร้อมด้วยเส่นามาตย์ราชบริพาร
 ครนถึงจงกระทำสักการบูชาสัมเด็จพระค้ำดาจารย์ ด้วยเครื่องสักการะ
 ทรงหodayมีประทับรูปเทยนเป็นคณ แล้วทรงประทับ ณ ทอนควรข้างหนึ่ง
 ครนทรงประทับโดยปรกติแล้ว จึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มพระภาค
 ผู้เจริญ เวลาวนวานนหมอมณนพร้อมด้วยชาวเมืองล่าวคถพากันมาเฝ้า
 พระผู้มพระภาค ครนมาถึงพระเชตวันไม่เห็นพระพุทธรองค์เสด็จประทับ
 อยู่ ต่างก็พากันเกิดวิปฏิสาร์เคอครอนรำคาญ ว่าพระเชตวันวิหาร
 ว่างเปล่าจากพระคัพพัญญูพุทธรเจ้าเสด็จแล้ว จึงพากันกระทำอภิวาทน
 พระเชตวันว่างเปล่าแล้วพากันกลับไปยังทอยู่ของคณ เพราะเหตุคณ
 หมอมณนมีความปรารภจะสรร้างพระพุทธรูปปฏิมากร กระทำให้เป็นรูป
 เปรียบแทนพระพุทธรองค์ไว้ในพระวิหาร ชนทรงหodayทมศรัทธาปล้น

นากการจะได้อีกกระทำสักการบูชา ในเวดามื่อพระพุทธองค์มิได้เด็ดใจ
 ประทับอยู่ในพระเชศวัน ขอพระพุทธองค์ได้ทรงอนุญาตให้หม่อมฉันได้
 สร้างพระพุทธปฏิมากรตั้งความปรารถนาในกาดนเถด พระพุทธเจ้าข้า
 ส้มเค็ญพระบรมค้ำดาจารย์ ได้ทรงตั้งค้ำพระเจ้ายับต์เด่นทิโกศด
 ทูตขอพรตงนน จึงมีพระพุทธดำรัสว่า ดูกรบพิตรผู้เป็นมหाराช
 ทบพิตรขอหนนเป็นการค้ดแล้ว ตลาคคยอมอนุญาตให้สร้างพระพุทธ
 ปฏิมากร โดยควรแก่ความปรารถนาทุกประการ

พระเจ้ายับต์เด่นทิโกศดได้รับพระบรมพุทธานุญาต ก็มิพระหฤทัย
 อันได้มณต์เบกบานเป็นทียง ครันทรงฟังพระธรรมเทศนาแล้ว ก็กราบ
 ถวายบังคมลาพาราชบริษทคนเขาดูพระราชนิเวศน์ ครันเพดารุงเช่า จึง
 มรับตั้งให้หานายช่างเข้ามาเฝ้า แล้วทรงมอบไม้แก่นจันทน์แดงอันหา
 ค้ำมิได้ ให้ไปแกะทำเป็นรูปพระพุทธปฏิมากร ครันพระพุทธปฏิมากร
 ดำเร็จแล้ว จึงให้เขียนดวดตายระบายสีอันงามวิจิตรในท่อนควรต่าง ๆ
 คือพระโขนงพระโอษฐ์แดพระเกศเป็นต้น แล้วให้เอาผ้ากาสาหวัดศรีอย่าง
 ค้มาทำเป็นสังฆดแจจวร นุ่งห่มพระพุทธปฏิมากรแก่นจันทน์ พระพุทธ
 ปฏิมากรนกกงามตะม้ายคดาของคพระพุทธสัพพัญญูคุดค้จรรย

ในกาดนนั้น พระเจ้ายับต์เด่นทิโกศดราช จึงให้สร้างมณฑปอันแล้ว
 ไปด้วยแก้ว ๗ ประการ แล้วให้กระทำบุษบกเรือนแก้วอันงามวิจิตร
 แล้วให้เชิญ พระพุทธปฏิมากร ชนส์ถิตบนบุษบกใน ท้ำมกตางมณฑป นน
 ทรงกระทำสักการบูชาด้วยเครื่องสักการเป็นอันมาก แล้วเด็ดใจไปเฝ้า

ดมเด็จพระปฐมพระภาคณพระเชตะวัน พร้อมด้วยเสนามาตยราชบริพาร
 ถวายนมัสการแล้วทูลว่า ข้าแต่พระปฐมพระภาคผู้เจริญ พระพุทธ
 ปฏิมากรนั้น หม่อมฉันได้สร้างทำสำเร็จแล้ว มีพระลักษณะตั้งณฐาน
 อลังการยิ่งนัก บัดนี้หม่อมฉันให้เชิญประดิษฐานไว้ในบุษบกเรือนแก้ว
 ขอเชิญเสด็จพระพุทธดำเนินไปทอดพระเนตรเถิด พระพุทธเจ้าข้า

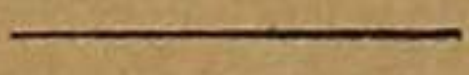
ดมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ได้ทรงสดับ ก็ทรงรับโดยพระอาการ
 ดุษณภาพ ครนรุ่งเช้าทรงแสดอมไปด้วยหมู่อภิษุสงฆ์ เสด็จพระพุทธ
 ดำเนินไปสู่พระราชนิเวศน์ ทรงทอดพระเนตรพระพุทธปฏิมากร
 อันประดิษฐานอยู่ ณ บุษบกเรือนแก้วอันงามวิจิตรควรจะทศนาการ

ในขณะนั้น พระพุทธปฏิมากรเห็นดมเด็จพระบรมศาสดาจารย์เสด็จ
 มากมอาการประดุจดังคิดว่า เมื่อดมเด็จพระพุทธสัมพัญญยังดำรงพระ
 ชนม์อยู่ การที่เราผู้เป็นแต่รูปเปรี้ยบดองพระองค์จะมานั่งอยู่บน
 อาสนอันสูงเห็นปานดังนี้ ดูเป็นการไม่สมควรเลย คิดดังนี้แล้ว ก็
 ประรภทจะเดอนลงจากบุษบกอันแล้วไปด้วยแก้ว ๗ ประการ

ดมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ ทอดพระเนตรเห็นพระพุทธปฏิมากร
 ทำอาการดงนน จึงทรงเหยียดพระหัตถ์เบื้องขวา อลังการประดุจดัง
 ว้างวงไอร่างฉนั้น แดวยกพระหัตถ์ตรัสห้ามว่า ดูกรอาตุได้ ท่าน
 อย่าลงมาเลย จงนั่งอยู่บนบุษบกเรือนแก้วนั้นเถิด ไม่ช้านานเท่าไร
 ตถาคตก็จะปรินิพพาน ท่านจงอยู่รักษาพระศาสดาคำสอนของเราไว้
 เพื่อได้เป็นहितานุहितประโยชน์แก่สัตว์โลกทั้งปวง ให้ครบกำหนดได้

ห้าพันพระวัสส์ดา พระพุทธปฏิมากรนั้น ก็มีอาการประดุจดังว่าได้ฟัง
พระพุทธดำรัส จึงกตบประดิษฐานอยู่บนบุษบกนั้น โดยปรกคิของคณ
ในกาดนั้น หม่อมหาชนม์พระราชาเป็นประธาน ได้แต่เห็นความ
อัศจรรย์ดังนั้น จึงพากันมอบกายถวายชีวิตแก่พระศาสดา แลต่าง
คณกยกแผ่นฉามประมาณแผ่นหนึ่ง ทำเป็นธงชน โบกโบยเหนือเศียร
เกล้าของตน ๆ เมื่อพระเจ้าบдіเสันทิโกศดจะทอดถามถึงอันตั้งดีแห่ง
การสร้างพระพุทธปฏิมากร จึงถวายนมต์การดมเค็จพระชุมพระภาค
แลทูลถามว่า ข้าแต่พระชุมพระภาคผู้เจริญ บุรุษผู้ใดผู้หนึ่งคิด
เมื่อได้สร้างทำพระพุทธปฏิมากร กระทำให้เป็นรูปเปรียบจำดองพระ
พุทธองค์อันไฉนจะได้ประดับอันตั้งดีเช่นไร พระพุทธเจ้าข้า
ดมเค็จพระบรมศาสดาได้ทรงดัดบ จึงเผยพระโอษฐ์มีวรรณอันแดง
ดังผากมพด แด่มกदनอันหอมเปรียบประดุจดังวากदनอบตบรูปภาชาติ
แลวมพระพุทธดำรัสว่า คุณรบพิตรผู้เป็นมหาราชา บุรุษหรือดศรี
ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งประกอบด้วยศรัทธา เมื่อได้สร้างทำพระพุทธปฏิมากร
อันไฉนในพระศาสดา พระพุทธปฏิมากรนั้นบุคคลจะสร้างทำด้วยดินเหนียว
หรือศดากตาม หรือจะทำด้วยโลหะแดงทองแดงก็ตาม หรือจะทำด้วย
ไม้แดงกะดักก็ตาม หรือจะทำด้วยรัตนะแดงเงินทองก็ตาม ผู้ท
สร้างท่านน จักได้อันตั้งดีผดเป็นอนมากพันที่จะนบจะประมาณ อนึ่ง
คุณรบพิตรพระราชสมภาร เมื่อพระพุทธปฏิมากรประดิษฐานอยู่ในโลก
คราบไค โลกก็ชื่อว่าไม่ว่างเปล่าจากพระพุทธเจ้าคราบนั้น พระพุทธ

ปฏิมากรนโคชอวียงพระพุทธศาสดาให้ตั้งมั่นถาวร อีกประการหนึ่ง
 ผู้ที่ใคร่สร้างทำพระพุทธปฏิมากรแล้วนั้น จะมีแต่ความสุขเป็นเบื้องหน้า
 แม้จะปรารถนาผลอันใด ก็จักได้ผลอันนั้นสำเร็จดังมโนรถปรารถนา คุณ
 บพิตรพระราชสมภาร การที่สร้างพระพุทธปฏิมากร หรือปฏิสังขรณ์
 พระพุทธรูปกต เป็นประเพณีของพระพุทธเจ้าทรงหทัยซงยงเวณววาย
 อยู่ในสังสารวัฏ ครึ่งเมอศกาคคด้วยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ใคร่สร้าง
 กุศัลบำเพ็ญพระบารมีมาในกาดก่อน ได้เห็นนพพระหัตถ์พระพุทธปฏิมากร
 ซงทำควยคินเห็นยวอนหักขาดไปนพหนึ่ง จึงนำเอาคินเห็นยวมาบนทำ
 ให้บริบูรณ์เป็นปรกติ แล้วกระทำตักการบูชาด้วยมาตาแดงของหอมมี
 ประมาณน้อย ครนทำตายเบญจขันธ์ ก็ใคร่ซงไปด้วยดมบคในดวรรค
 ตักคเทวโดก ด้วยอำนาจอันสังตผลที่ได้ปฏิสังขรณ์นพพระพุทธปฏิมากร
 แล้วแต่กระทำตักการบูชา ครนจุติจากดวรรคก็ใคร่มาบังเกิดเป็น
 บรมกษัตริย์ ด้วยราชดมบคเป็นเอกราชในชมพุกวปสันกาดนาน
 ภายหลังเมอโพธิสมภารพุทธรการกธรรมเต็มบริบูรณ์แล้ว ก็ได้นิตินทนา
 การณโพธิพฤษมนท ฌญเดี่ยวซงพระยามาร แดพดแห่งมาร
 ให้พวยแพ้วแต่ใดครตรูพระดัพพัญญุตญาณในอวด่านที่สุด มีพระ
 พุทธฎีกาตรัดเทศนาดงนแล้ว ก็ทรงคุษณภาพ พระเจ้าบดเด่นทิโกศต
 จะใคร่ทราบอดคินทานจิงทูตอาราธนา พระพุทธรองคกทรงนำเรื่องใน
 อดคกาดมาครัดเทศนาดงค่อไปนพว่า

อดเต กิร อมรวตน์นามนคเร เอโก พาณโฆ กุณฑทกุมารโ
 นาม ปติวสตี ในกาดเป็นอดคภาคดวงแด้ว มีพาณชพอคาคคนหนึ่ง
 ชื่อว่ากุณฑทกุมารคงเคหส์ถานอาศัยอยู่ในเมืองอมรวตน์ อยู่มา ณ กาด
 วันหนึ่ง กุณฑทกุมารนชนพอคาทงหตายประมาณพันคนออกจาก
 บ้าน จะไปค้าขายที่เมืองอื่น เมื่อไปในกาดทางนั้น ได้เห็นพระ
 พุทธปฏิมากรอนทาคด้วยคินเหนียวองค์หนึ่ง ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระ
 อารามอนคตงอยู่ในป่าชฎ พระพุทธรูปปฏิมากรนั้น มีนหวพระหัตถ์อัน
 หักทาดายไปนหวหนึ่ง เพราะถูกนำฝนตกรด จึงนำเอาคินเหนียวมา
 ชยากับนำออย บินนหวพระพุทธรูปปฏิมากร กระทำการปฏิสังขรณ์ให้
 เค็มบริบูรณ์เป็น ๕ นหวแด้ว ถิ่นมดการบูชาด้วยเครื่องสักการะทงหตาย
 มีประทูปรูปเทียนแดมาดาของหอมเป็นคิน แด้วหีบเอาทรัพย์ส่วนของ
 คิน ๘ กหาปณะ มอบให้แกหึงทาคคินหนึ่ง เพื่อให้ปฏิบัติรักษา
 พระพุทธรูปปฏิมากรอนเป็นเจคียนนคด้วย เพื่อให้เป็นมุดค้ำประทูปรูปเทียน
 แดมาดาของหอม ดำหรับบูชาพระพุทธรูปปฏิมากรนคด้วย ครนบูชา
 สักการะสำเร็จแล้ว จึงคังความปรารภว่า ข้าแต่พระพุทธรูปปฏิมากร
 ญเจริญ ด้วยอำนาจอันสูงคตตทข้าพเจ้าได้ปฏิสังขรณ์ นหวพระหัตถ์
 ชนชอวาซาคคศทรูทงปวงแด้ว ขออย่าใหม่ไนทเฉพาหน้าของข้าพเจ้า
 เดย อนึ่งขอให้ข้าพเจ้าได้ครดรู้เป็นพระคัพพัญญูพุทธเจ้า ในอนาคคกาด
 ภายหน้า คมคังความปรารภของข้าพเจ้านเถด จำเค็มคั่นนมา

ปัญญาชาตก

ชาติกศครูแดเนอรายทงหลาย โดยที่สุดแต่งแดะชาบแมดงบ้องเป็นคณ
 กมิไคกตากรายมาในทเฉพาหน้าของกุดภททกุมาร เมอกุดภททกุมาร
 นนทาดายชนธจากมนุษย์โลก ก็ไคชนไปเกิดในเทวโลก เด่วยทิพย
 สัมบคในเมืองสวรรค์ พวกกอดูรทงปวงทอยูในเทวโลกนหมกมอาจทจะ
 เข้าไปไคดี พากันบดาดนากการหนีไปจากเทวโลกเด่ว กมิไคกกลับหน้า
 ไปแดคูดอกสวรรค์คนนอกเดย ครนกุดภททกุมารเทพบุตรจุกิจจากสวรรค์
 กิดงมาปฏิสนธิในครรภ์พระอัครมเหสี ของพระเจ้าพาราณสีบรม
 กษัตริย์ เทพบุตรทงหลายพนหนิงซึ่งเป็นบริวาร ก็พากันจุกิดงมา
 ปฏิสนธิในครรภ์ภรรยาของพวกอำมาตย์ พระอัครมเหสีนนครนทวง
 พระครรภ์ถวนทศมาศ ก็ประสูติพระราชกุมารโพธิสัตว์ อันบริบูรณ์
 ด้วยลักษณะสมบัติอันประเสริฐ ฝ่ายภรรยาของอำมาตย์ทงหลาย ท
 เทพบุตรพนหนิงมาถอปฏิสนธิกำเนิดในครรภ์ ต่างกคอดบุตรพร้อมกัน
 ในวันเดียวกับพระอัครมเหสีซึ่งประสูติพระโพธิสัตว์ เมือพระโพธิสัตว์
 นนทวงพระเจ้าวิญวณวมนาการ ก็ด้วยสหชาติกุมารทงหลายอันเกิด
 รวมวณทคนพร้อมกัน ด้วยประการดงน กมิสหชาติกุมารพนหนิง
 เป็นบริวาร

ในกาดนหม ดัศวพาหนะทงหลายมชางแดมาเป็นคณ ทบุคคตณ
 เป็นนายหัตถาจารย์แดนายสารภณกหัตถรมาหนห้ามปรามโดยยาก เมือ
 ไคเดเห็นพระราชกุมารโพธิสัตว์ยกนวงพระหัตถชมาในกาดใด ดัศว
 พาหนะทงหลายเหต่านหม ก็พากันดมเซชวณไปในกาดนหม พระประ

ขุรญาตทงหตายมพระราชบิดาแดพระราชมารดาเป็นต้น จึงชานนาม
 พระโพิศด้ควให้ชอว่า วรรณคดีราชกุมาร ครั้นพระโพิศด้คววรรณคดี
 ราชกุมารนหมพระชนม์ได้ ๑๒ พรรษา พระเจ้าพาราณดีผู้เป็นพระ
 ราชบิดากัดัดจทวงคต เสนามาคยแดพราหมณคฤหบดีทงหตาย จึง
 อภิเชกพระโพิศด้ควผู้เป็นพระราชโอรสขนครองราชสมบัติ เป็นกษัตริย์
 ดับต้นคตวงศ์ดำรงราชาอาณาจักร โดยราชประเพณี

เมื่อพระเจ้าวรรณคดีราชโพิศด้คว เสด็จเถด็จถวดยราชสมบัติใน
 ครองน พระองค์ทรงปกครองมหาชนด้วยการยกเด็กราชทัณฑ์ แดค้ดตรา
 คื่อห้ามมิให้ตงพระราชอาญาแดฆาต แดทรงดงเคราะห์ชาวพระนคร
 ควยสังคหวัตถุ ๕ ประการ เป็นพระเจ้าธรรมิกราชดำรงอยู่ใน
 ทศพิชราชธรรม ทงมพระกมดสันคานประกอบควดยพระราชรัทธา มี
 พระราชดำรัสให้สร้างณทานศาลาในที ๒ สถาน คื่อประตุพระนครทงต
 แดททามกตางพระนคร ๑ ทีประตุพระราชนิเวศน์ ๑ รวมเป็น ๒ สถาน
 แดททรงบริจาคพระราชทรัพย์ ดำหรับโรงทานทง ๒ แห่งน วันตะ
 หกแदनทุกวัน ๆ มิได้ขาด

อนึ่ง พระเจ้าวรรณคดีราชโพิศด้ควน พระองค์ทรงประกอบ
 ควดยพระเมตตากรุณาอันมี มิได้ทำโดหิตมาทว่าแมตงวันตมกน ให้
 ไหลตคจากสัตว์รกายของสัตว์อน จะกดำวไปไยถงการทพระองค์จะทรง
 เบียดเบียน แดฆาตสัตว์ทงหตายให้จำตายนนเดา อนึ่งพระองค์มิได้
 ทรงยนตทจะถอเอาพลศคของผูอนมาทว่ากานกนทหนึ่งเป็นประมาณ อนึ่ง

มิได้ทอดทิ้งการศุภรยาของผู้นอด้วยสำมารถแห่งราคาคำฤษณา อนึ่ง
 มิได้ครัดคำมุตาวาทมาทว่าสักคำหนึ่งเลย อนึ่งพระองค์มิได้ด้วย
 สุราแดเมรัย มาทว่าสักหยาดหนึ่งเป็นกำหนด พระองค์ทรงรักษาคัด &
 คือบัญจเวรวิริคมัน้อยอยู่ในพระกมดต้นดาน ด้วยประการดังนี้
 ในกาดนั้น พระยารอยเอ็ดทงหลายในชมพูทวปทงต้น เมื่อไคย
 กิดคิคุณของพระโพธิสัตว์ภูมิงคุดราช จึงมาประชุมสนับนาคในทอน
 เดียวกัน แดวปรึกษากันว่า เราทงหลายจักไปชิงเอาราชสมบัติของพระ
 เจ้าวมูมิงคุดราช อันอุปมาประคุดังว่าดอกประทุมชาติ อันอยู่ใน
 เงามหตถกปานกัน เพราะเหตุว่า พระเจ้าวมูมิงคุดราชนั้นประกอบด้วย
 พระเมตตากรุณา มิได้ฆ่าสัตว์ทมิชีวิตให้ถึงแก่ความตาย แม้เรา
 ทงหลายยกพลโยธาไปประชิดพระนครในกาดนั้น ก็คงจะได้ราชสมบัติสม
 ดังความปรารถนา เมื่อพระยารอยเอ็ดทงหลายปรึกษากันดังนี้แล้ว ต่าง
 ก็เตรียมมพลโยธาอันประกอบด้วยเด่นามองคี่ดีประมาณ ได้สืบแปดอก
 โขเกษเป็นกำหนด แดวยาตราทพิตรงไปยังเมืองพาราณสน์มหานคร เมื่อ
 เดินกองทัพไปถึงท่ามกตางมรรคา จึงให้เขียนพระราชดำนั้นมีความว่า
 พระเจ้าวมูมิงคุดราชจงมอบราชสมบัติให้แก่เราทงหลาย ถ้าไม่ยอมมอบ
 ราชสมบัติให้ ก็จงเตรียมโยธาไว้จะได้ออกมาต่อยุทธนาการ ครั้น
 ให้เขียนราชดำนั้นสำเร็จแล้ว ก็ตั้งให้ราชทูตนำไปถวายพระเจ้าวมูมิง
 คุดราชก่อนแต่กองทัพยังไม่ทันถึงเมืองพาราณสน์

ราชทูตรับพระราชดำรัสแล้ว กรีบไปยังเมืองพาราณสี ครั้นถึง
 จึงเข้าไปยืนนอญหน้าพระदान อามาคยผู้หนึ่งได้เห็นราชทูตจึงไต่ถาม
 เมื่อทราบความว่าเป็นราชทูตเชิญพระราชดำรัสมาดังนั้น จึงนำความชน
 กราบทูลพระเจ้าวิวรรณกฤตราชให้ทรงทราบ

พระเจ้าวิวรรณกฤตราชโพชสัตถ์ จึงมีพระราชดำรัสให้หาควาญราชทูต
 นั้นเข้าไปเฝ้า ครั้นราชทูตนั้นเข้าไปเฝ้าถวายพระราชดำรัสแล้ว พระเจ้า
 วิวรรณกฤตราชก็ทรงอาณ ทราบความตามพระราชดำรัสนั้นแล้ว ก็มิได้
 มีความสะอึกสะอื้นพระทัย มีพระกิริยาอาการอันองอาจ ประดุจดังว่าพระ
 ยาไกรสรตั้งหราชหนุ่ม ทรงพระศรวอดแล้วครั้นถามราชทูตว่า กองทัพ
 ทัยกมาในคราวนี้ มีพระราชอาณาประมาณกี่กองค แด่มหุพหุดจตุรงค์ประ
 มาณสักเท่าไร ราชทูตทูลว่าข้าแต่สมมติเทวราช ในกองทัพนั้นมีพระราช
 รอยแอกพระองค์ แด่พดณิกายหุพหุดจตุรงค์ประมาณได้ ๑๘ อักโขเกษ
 พระพุทธเจ้าข้า จึงมีพระราชดำรัสแก่ราชทูตว่าเราผู้เคยฉวนแหดะ จะให้
 พระราชาทรงรอยแอกพระองค์ กบหุพหุดจตุรงค์ทง ๑๘ อักโขเกษปดาด
 นากการหนีไป ด้วยอำนาจนวมมือของเราฉวนเดียวเท่านั้น เราไม่ปรารถนา
 ที่จะฆ่าพนพดณิกาย แดะพระราชารอยแอกให้ถึงแก่ความตาย ด้วยเครื่อง
 ศัสตราวุธยุทธรภัณฑ์

ในขณะนั้น เห็นอามาคยทงหลายทเป็นด์หชาติ จึงพร้อมกันถวาย
 บงคมพระเจ้าวิวรรณกฤตราช แล้วทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นสมมติเทวดา
 ข้าพระองค์ทงหลายมกาดงกดาดำมารถ ทงประกอบด้วยวิริยภาพแด

บัญญัติปรีชาญาณ มิได้ท้อถอยในการที่จะต่อสู้สงครามอันซับซ้อน ข้า
 พระองค์ทรงปลงนชอรรีบอาดำไปจับพระราชาทรงรอยเอ็ดคนนั้นมาถวาย แด
 ย้ายหมู่จตุรงค์เดชะของพระราชาทรงหายนหนให้พินาศ เปรี๊ยะประดุจ
 ดั่งว่างากุญชรชาติอันเหยียดออกไปแล้ว ที่จะกลับหันเหเข้ามาหามิได้
 โดยไม่ใช้วิธีอย่างช้าอย่างดำมัญ พระพุทธเจ้าข้า

เมื่ออำมาตย์สี่หชาติทรงหายนหน ทูลวิงวอนขอรับอาดำดังพรรณนา
 มาคณ พระเจ้าอัญญาจักรัตราจึงตรัสว่า ดูกรอำมาตย์สี่หชาติทรงปลง
 ท่านทรงหายอย่าออกไปรบเลย พระราชาทรงรอยเอ็ดพระองค์ กับหมู่
 พหุดจตุรงค์ทรงหาย จะพากันพินาศล้มตายเต็มหมดหาประโยชน์มิได้
 เมื่อพระราชารอยเอ็ดแด่หมู่อำมาตย์ทรงหาย ตายเต็มหมดมิได้เด็ดอึดก
 คนหนึ่งแล้ว ใครเล่าจะฟังไปบอกบุตรภรรยาของเขาให้รู้ซึ่งเหตุการณ์
 เราคิดจะให้พระราชาดำโยธาหาญทั้งปวงหนีไปโดยความสวัสดี มิให้ม
 ความเดือดร้อนแด่ถึงชีวิตอันตราย โดยเหตุนี้ ท่านทรงหายจงพากันกลับ
 ไปเคหะสถาน วนรุงพรงุน จงอาบนำชำระกายบริโภคอาหารแต่เช้า
 แล้วประดับกายด้วยเครื่องสรรพากรณวิภูษิต ตามแวงด้อมเราไปโดย
 ปรกตติตาศ์ ส่วนตัวเราจะชนทรงกุญชรชาติทงคน ออกไปยังพระ
 ยารอยเอ็ดกับหมู่พหุด ให้ปดาดนากการหนีไปด้วยนวมอของเราคนเดียว
 เท่านั้น มิให้ผู้ใดผู้หนึ่งถึงชีวิตอันตราย

สี่หชาติอำมาตย์ทรงหายได้ฟังพระราชดำรัสดังนั้น ก็ถวายบังคมดา
 พากันไปสู่ที่อยู่ของตน ๆ ครั้นเวดารุ่งเช้า ต่างคนก็รีบบริโภคอาหาร

ประดับกายด้วยอสังการวิภูษิต แล้วพากันไปคอยเฝ้ารับเสด็จอยู่ที่ต้นนาม
หน้าพระदान

ฝ่ายพระเจ้าวรรณคดีราชโพธิสัตว์นั้น ครั้นเวดาราตรีสว่างแจ่มแจ้งแล้ว
ก็เสด็จจากที่พระบรรทมชำระพระพักตร์สดรงสนาน แล้วด้วยพระกระยา
หารมรสอันเลิศต่าง ๆ แล้วทรงประดับเครื่องอสังการวิภูษิตสำหรับ
กษัตริย์เสด็จแล้ว เสด็จมาประทับที่หน้าพระदान ทอดพระเนตรเห็น
อามาศยราชบริพารมาประชุมเฝ้าพร้อมกัน จึงเสด็จชนทรงมงคคชด้าว
อันประดับด้วยหัตถาถดงการ เครื่องประดับสำหรับช่างพระทนต์คน อัน
เป็นพระราชพาหนะทนายหัตถาจารย์ผูกสอดอันแล้วเป็นอันดี ดำมารถจะ
ย้ายเสด็จเสนาแห่งผู้นให้พินาศ

ขณะนั้น เหล่าสหชาติอามาศยก็ตามแวดล้อมเป็นขบวน พรั่งพร้อม
ไปด้วยราชบริพารทั้งกรุงคเสนา และพระสนมราชกัญญามารูปอันอุดม ประ
ดับด้วยอาภรณ์อันงามวิจิตรบรรจง เปรียบดังนางเทพอัปสรกัญญาใน
สวรรค์ บางพวกก็นกถอพูดวาจวชนอนแล้วไปด้วยทอง มีตามอันวิจิตร
ไปด้วยรัตนะต่าง ๆ บางพวกก็ถอเคี้ยวคณครอันแล้วไปด้วยแก้วแดงทอง
บางพวกก็ถอชงชายชงปฏากแดงคณครมีประการต่าง ๆ พากันแวดล้อม
พระเจ้าวรรณคดีราชโพธิสัตว์ งามดังองค์สมเด็จพระมหิตลเทวราช อัน
แวดล้อมไปด้วยเทพนิกรก็ปานกัน

พระเจ้าวรรณคดีราชโพธิสัตว์นั้น ออกจากพระนครโดยพระทวาร
คานปาจิณทิก เมื่อได้ทอดพระเนตรเห็นจตุรงคเสนาเหล่าปัจเจกมิตร

อนึ่งพยุหะแวดล้อมอยู่ในเบื้องหน้า จึ่งตรัสถามพวกอำมาตย์ด้วยบาท

พระคาถาว่า

หตุถิ อสุสา รธา ปตฺติ	เสนาว จตุรงฺคินี
สมนฺตํ ปรีวาเรนฺติ	โสภนฺติ สุริโย วิว
กสฺส จ เสนา มหตี	ปฏิจฺฉโต อนุปฏิจฺฉิยา
ววิธา อปริมาณา	สาครสฺเสว อุมฺมิโย

ความว่า เหนือทางหทัยอันมองค ๕ คือ พดข่าง พดม้า พดรถ พดบท
 จรเดินเท้า รวมสี่เหล่าเรียกว่าพดจตุรงค์ ยืนแวดล้อมอยู่โดยรอบเป็น
 หมวกหุ้ม คุ้มามราวกระว่าดวงสุริยมณฑล เหนือพดของใครผู้ใดหนอ
 อยู่มากมายหนักหนามิประการต่าง ๆ จะนับจะประมาณมิได้ คับคั่งไปทั้ง
 เบื้องซ้ายแต่เบื้องขวา เบื้องหน้าแต่เบื้องหลัง เปรียบประดุจดังว่าคติน
 ไนต์มุทรดำครณะน

อำมาตย์ทั้งหลายได้ฟังรับสั่งถาม จึ่งทูลความว่า ข้าแต่พระองค์ผู้
 เป็นสมมติเทวดา กองทัพทั้งปวงคือพระยารอยเอ็ดทั้งหทัยในชมพู
 ทวีปยกมา ประารถนาจะทำยุทธสงครามด้วยพระองค์ โดยประสงค์จะชิง
 เอาราชสมบัติ เหล่าจตุรงค์เสนาทนายอยู่เป็นชนิด พันทจะนับจะคณนา
 อุปมาดังว่าคตินในมหาสมุทรดำคร คือพวกพดนิกรของพระยารอยเอ็ดทั้ง
 หทัยน พระพุทธเจ้าชา

พระเจ้าอัญญาจักราชได้ทรงสดับคติน จึ่งมีพระราชดำรัสว่า ดูกร
 ท่านทั้งหทัยผู้เจริญ ถ้ากระนั้น ท่านทั้งปวงจงไปบอกพระยารอยเอ็ด

ตามคำเราตั้งว่า ถ้าพระยาทรงหายทรงรอยเอ็ดพระนคร ประสงค์จะทำ
 การยุทธสงครามกับเราไซ้ร ก็ให้พระยารอยเอ็ดทรงปวงนั้น พากันชน
 ทรงคชสารพร้อมกัน พวกพลช่างหนักให้ชนดุกุญชวชาติ พวกพลอศิว
 ราชให้ชนดุกุศลคร พวกพลราชรถให้ชนดุกุรถ พลบทธจรเดินเท้าให้
 ผูกสอดเครื่องศัสตราวุธยุทธภัณฑ์ แดวต่างพวกกัจจพร้อมกันทำกิจการ
 ที่ควรทำ ในการที่จะต่อสู้ยุทธสงครามโดยกล้าหาญ

อำมาตย์ทรงหายรับพระราชโองการแล้ว ก็ไปบอกพระยาทรงรอย
 เอ็ดพระองค์ให้ทรงทราบ ตามพระราชดำรัสนั้นทุกประการ

พระยาทรงรอยเอ็ดพระองค์ได้ทรงฟังดังนั้น ก็พากันปรบพระหัตถ์
 ทรงพระศรวดเลี้ยงสนั่น ประคุดังว่าเลี้ยงแผ่นดินจะทรุดณะนั้น แดวให้
 เตรียมพลช่างพลม้าพลราชรถบทธจรเดินเท้า ให้เป็นหมวดเป็นเหล่าพร้อม
 กัน แดวให้พดณิกายเหล่านั้นผูกสอดศัสตราวุธเครื่องยุทธนาการ ถือได้
 ดาบแสดนหดาวแสดดาบดงแดหอกชดเป็นต้น เหล่าพลช่างกรอังก์ารณ
 เลี้ยงโกญจนาท เลี้ยงพลอศิวราชรอกองหือหรือหรรษ์ เลี้ยงพลราชรถ
 สนั่นสะเทอนสะท้าน เลี้ยงพลโยธาหาญให้รอกกกกองมีประการต่าง ๆ
 เลี้ยงบันดอของพดณิกายทั้งปวงในกาดนั้น ดุจเลี้ยงกกกองแห่งดมยุคน์
 ธวาด อ้นพดให้เขาดีเนรุราชหีกฟังดงก็ปานกัน

ในกาดนั้น พระยารอยเอ็ดพระองค์ ต่างกชนทรงพระยาคชาธาร

ทนนคน แด้วไต้ข้างตรงไปไนที่เฉพาพระพักตร์พระเจ้าวฏฏึงคุตราช
เพื่อจะท่ายุทธสงครามตามราชประเพณี

ในขณะนั้น พระเจ้าวฏฏึงคุตราชโพธิสัตว์ ก็ทรงยกนพพระหัตถ์
ชไปตรงหมูปदनิกาย ทนไค่นพระยารอยเอ็ดทงหตายตางกตกจากข้าง
ทงทง หมูปดจตุรงคทง & เหล่า คือพดชางทงหตายกตกจากคอชาง
ทงหมด อกทงพดอาชาชาติแดพตราชรถ กตกจากหลังอาชาแดบดลงก
รถ พวกพदनิกายเคินเทาทงปวงน พากนดมเดยรดาษทงหมด แด้ว
คางคนกริบหนีไป บางพวกทงเคือองศ์ตตราชยุทธภณทัไว้ หนีเข้าไป
อยู่ในถาแดบรพคแดชฏแห่งป่า บางพวกกหนีไปสู้ฝั่งคางคามหาตมูทร
บางพวกมีผ้านุ่งหมอนดุษเหตุหนีไปแต่ตัว ด้วยอำนาจความกต้วพระโพธิ
สัตว์ อนททรงยกนพพระหัตถ์ชงดำเรจมาคด้วยอำนาจอันตั้งตั้งผลทได้
ปฏิตั้งชรณ กระทำนพพระพุทชปฏิมากรให้เต็มบริบูรณ์แต่ชาติก่อนน

พระเจ้าวฏฏึงคุตราชโพธิสัตว์ ทอดพระเนตรเห็นพระยารอยเอ็ดแด
หมูปดพดชนช มีความดำบากกายถึงชงวิปการต่าง ๆ ดงน กมีพระ
หฤทัยประกอบด้วยพระมหากรุณา จึงมีพระราชดำรัสว่า ดูกรท่านทง
หตายผู้เจริญ ท่านทงปวงจงพากนลุกชนเถิด อยากถ้วเราเดย เราไม่
ให้ท่านทงหตายถึงชวคอันตราย

ในกาดน พวกจตุรงคโยธาทงหตายมพระยาทงรอยเอ็ดเป็นประธาน
คางกพากนอฐฐาการดูกชนถวายอญชดพรอมกน มีความกต้วมรณภย
เป็นกาดงพากนนงอยู่ ณ ทนน ๆ ฝ่ายพระยารอยเอ็ดพระองค์น ก็พากน

ทูลถวายราชสมบัติแด่ราชบิดาของตน ๆ

เมื่อหน่อพระทศพลวณฺณกุดราช มัชยชานะพระยารอยเอ็ดผู้เป็น
บัจจามิตรแล้ว ก็พระราชทานโอวาทานุศาสน์ตั้งสอนพระยารอยเอ็ด ให้
ตั้งอยู่ในทศพิชราชธรรม ๑๐ ประการ แล้วมีพระราชดำรัสให้กลับไป
ครองรัชยสถานของตน ๆ ส่วนพระองค์ก็พร้อมด้วยหมู่พหุเสนามาตย์
ราชบริพาร เสด็จกลับเข้าสู่พระนครอันเป็นนิเวศน์ฐานของพระองค์ ทรง
บริจาศพระราชทรัพย์จะนับจะประมาณมิได้ ให้เป็นทานแก่ยากจนพิภ
คนกำพร้าอนาถา แด่ทรงปกครองรัชย์ดีมาโดยทศพิชราชธรรมประเพณี
แต่นั้นมาพระยาทรงรอยเอ็ดพระนคร ต่างองค์ก็ตั้งเครื่องราชบรรณาการ
มีประการต่าง ๆ มาถวายพระยาวิณฺณกุดราชโพธิสัตว์ทุก ๆ ปีมิได้ขาด

ในกาลเป็นลำดับนั้น ได้ยินว่าพิภพของท้าวด้ก๊กเทวราชแฉ่งดงอาการ
อันรอนด้วยอำนาจแห่งความกรุณาของพระมหาสัตว์ ท้าวด้ก๊กเทวราช
วชิรหัตถ์พิจารณาด้วยทิพยเนตร ก็ทรงทราบประพฤติกุศลทุกประการ
จึงเสด็จลงมาจากเทวสถานไปสู่สำนักพระเจ้าวิณฺณกุดราช เสด็จพระรัศมี
ให้โอภาสสว่างรุ่งเรืองเบรียบประดุจดังว่าแสงแห่งพระอาทิตย์ ซึ่งมรัศมี
อันอ่อน พิงแรกอุทัยขึ้นมาเห็นยอดคฤคนธรบรรพต เมื่อจะมีเทวบัญชา
ตรัสถามพระเจ้าวิณฺณกุดราช จึงกล่าวเป็นบาทพระคาถาว่า

ปุกุณามิ คัม มหาราช ก็ ปุกุณัม ปกคัม ตยา
ปุกุเพปปี ยัม ตูว ปุกุณเณ ลทุชา เต วิชโย อัย

ความว่า ข้าแต่เมหาราชเจ้า เราขอถามท่านบัดนี้ ท่านได้กระทำ

บุญกุศลอะไรไว้ อนึ่งความที่ท่านมชยชานะชาติกศฺตรูตวณวมอนวเดยวณ
 ท่านได้เพราะบุญกุศลอันใดของท่านที่ได้ก่อสร้างมาในชาติปางก่อน ขอ
 ท่านจงชี้แจงแต่คงบูรพกุศลอันนั้น ให้เราได้รู้เห็นเป็นอุทาหรณ์ในกาต
 บดิน

พระเจ้าวชิรมุขินทรราช ได้ทรงสดับคำถามดังนั้น ก็มพระทัยอันได้ม
 ันต์เบิกบาน บังเกิดชาติศรัณยานคือทรงระลึกชาติหนหลังได้ เมื่อจะทรง
 ชี้แจงบูรพกุศลที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้แต่ในปางก่อนให้แจ้งชัด จึง
 ตรัสเป็นบาทพระคาถาทังหลายว่า

พานิชหิ ปุเร อาสี
 กจฺฉามิ เตน สทฺธิ โส
 ฉินฺนเมกานฺตุลี ทิสฺวา
 อหิ ตฺมุจฺจิตฺโต อาสี
 มทฺทิตฺวา มตฺติกาสุทฺธํ
 เตน ปุณฺณานุกาเวน
 สีหิปี สมฺมุขา คนฺตฺวา
 มยา เจกานฺตุลีเยว
 มหาคเชนฺทสทฺสุสานิ
 สมฺมุขานิ จ เม คนฺตฺวา
 อนาคเต จ สมฺพุทฺธํ
 มยฺหิปี ปุณฺณเตเชน

นามโก กุลภทฺทโก
 ธเนน ทายิ เอสตี
 พุทฺธรูปสฺส ตาวเท
 น อุตฺสหามิ เจตสา
 กุเลีย องฺคุลี กเร
 ลทฺโธ เม วิชโย อัย
 มม ทุกฺขาย ฆาฏกั
 ปกสาเต ปุณฺณเตชสา
 สโยธา วาหนานิ จ
 สฺวจิตฺตานิ ปตฺนฺติ เจ
 สมฺพุชฺฌิสฺสามิ โกสิย
 ภวิสฺสํ โลกนายโก

โกนุโต พุทฺธปุชาย หี นาม
อปฺปกาบิ พุทฺธสุส กตา
มหปฺผลิ โหนฺติ มหานิสฺสิ

ความว่า ข้าแต่ท้าวด้กกเทวราช ในชาติปางก่อนนั้น ข้าพเจ้าเกิด
เป็นพ่อค้า มีนามชื่อว่ากุดกัททพานิช ได้ไปแสวงหาทรัพย์กับพวกพ่อ
ค้าทมทรัพย์ด้วยกัน ข้าพเจ้าได้ไปเห็นนอพระพุทธรูปอันห้อยนอหนึ่ง
เท่านั้น กบงเกิดมัจฉยन्दประกอบด้วยความเดือมได้ ไม่อาจนั่งอดทน
อยู่ได้ จึงเอาคินเหนียวมาชยากับนาออย บนนอพระพุทธรูปปฏิมากรนั้น
ให้เป็นปรกคิต ด้วยจิตอันเดือมได้ศรัทธา โดยอานุภาพแห่งบุญที่ได้
กระทำนอพระพุทธรูปปฏิมากร ให้คิตเป็นปรกคิตเป็นห้านอนน มาชาตินี้
ข้าพเจ้าจึงได้มชยชานะชาติกด้วยอานาจนอทชไป อนึ่งแมถงด้หมก
ราชควกถา หรือคชถารชบมณด์กพนหนังกค หรือพตโยชาทงหตาย
พร้อมด้วยจตุรงคเส่นากค ซึ่งเข้ามาในทเนพาหะหน้าของข้าพเจ้าเพื่อจะ
ประทุษร้าย ถ้าข้าพเจ้ายกนอมนอเดียวชไป ก็อาจบ้องกนทุกชภยม
ใหม่แก่ข้าพเจ้าได้ ชาค์กศักรูทงหตายมราชด้หเป็นคินนน ก็พากนค
ชมชานปถาดนากการหนีไป ไซ้แต่เท่านั้น ข้าแต่ท้าวด้หด้สนยโกถย ด้วย
เดชอานาจแห่งบุญทข้าพเจ้าได้ปฏิด้งชรณนอชพระพุทธรูปปฏิมากรน ใน
อนาคคกาดภายภาคหน้า ข้าพเจ้าจกได้ครด้รูพระด้พพญญคญาน จก
ชนด้ศวัให้พนจกวิญญด้งถาร อันเป็นเหตุที่จะให้เวียนตายเวียนเกิด
ไม่มทศุด

บัญญัติชาดก

คุณกรทาทนทงหตายญเบ็นต์คบุรุษอนเจริญ ชนชอว่าพุทชปุชาน แม่
ถึงจะกระทำนอย กเบ็นคณอนนามาซงอานดังส์มตอหยงใหญ่ ทานทง
หตายจงมนต์การทำในใจด้วยประการณะน

ท้าววชิราปณัดักกเทวราช ได้สดับคำขแรงของพระเจ้าวชิรฐักุตรราช
ด้วยบาทพระคาถาดงนน กัมพระหฤททยประกอบด้วยความเดอมได้โด่มน็ด
เมื่อจะแต่ดงคนแตกดาวร์รเดร์ริญชมเซยพระมหาส์คัว จึงครัดว่า คุณกร
มหาบุรุษ คัวเรานคอดักกเทวราชผู้เบ็นใหญ่กว่าเทพยดา ได้มาสู่ต่านัก
ของทานในกาตบคณ ค่อไปในอนาคคกาดกายหน้าทานจกนง ณ โพิธิ
พฤกษมณทต จะกำจิดเดี่ยวซังมารแดพตมาร ให้ปราชัยฟ่ายแพ แด
จะกำจิดเดี่ยว ซังกิเดส์มาร แดชนธมาร มัจจุมาร ให้สู่ญไป โดยมิให้เห็ดออย
จักได้ครัดเบ็นพระดีพพญญุ์มมาตัมพุทชเจ้า ยกกรรมชนแต่ดงตั้งด่อน
ส์คัวให้ถึงส์วรรคแดนฤพาน เมื่อท้าวมชวานครัดส์รเดร์ริญเซยชมพระ
มหาส์คัวดงนแถว กนวกคณาการกดับไปยงเทวโลก อันเบ็นนิวาสนฐาน
ของคณ

สตฤถา อิมิ ธมฺมเทสนิ อahrtiva ส่มเด็จพระบรมทศพตทรง
นำเรียงในอติตกาตมาครัดเทคณาตงนแถว เมื่อจะแต่ดงอานดังส์แห่ง
การปฏิสังขรณ์พระพุทชปฏิมากรให้ยงชนไป จึงครัดพระกรรมเทคณา
ด้วยบาทพระคาถาว่า

สตฤทกขตฺตํ จ เทวินุโท เทวชชมการยิ
อสิติ จ สตฤทกขตฺตํ จกฤทตฺติสิริวโร

ปเทศรชชํ วิปลํ
 ยํ ยํ องฺกณฺจ วิกฺลฺลํ
 มตฺตํกามตฺตํกาเขว
 ตาทิสํ พุทฺธรูปณฺจ
 ผลนฺตํ วิปลนฺตสฺส
 กริตฺวา มตฺตํกา เสฏฺฐา
 มหาเตโช สทา โหนฺติ
 ตํ กตฺวา กุสลํ กตฺวา
 นรเก เปเต น ชายนฺติ
 ตีรจฺฉานกเต กาเย
 เย พิมฺพรูปํ การยิ
 โย โพรธิรุกฺขํ โรเปติ
 โย จ สตฺถุ กโร พิมฺพํ
 โย จ กโร พุทฺธรูปํ
 สึลาย อธิจฺกาย จ
 อนาคเต ภเว ชาโต
 ทุภฺขสฺส นตํ กริสฺสตี

คณนาโต อสงฺขโย
 พุทฺธรูปํ สลทฺธเร
 ผลนฺตสฺส อจินฺตยํ
 ปิตฺยา โยปี สนฺนเร
 จิรํ อุปฺตีโม สทา
 ลิกฺขิตฺวาเว ยถารหํ
 สุริโย วิมโล ยถา
 ยาวชิวํ มนุสฺสตฺตํ
 ทุชาตยํ นชายเร
 มหนฺเต ขุทฺทกานิ จ
 เลกฺขผลสฺส ตํ สมํ
 โย จ ปพฺพชิตฺโต นโร
 ชฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี
 ทนฺเตน จ สิงฺเคน วา
 การาเปสิ สงฺฆกเต
 เมตฺเตยฺยสฺเสว สนฺตํเก
 ปจฺฉา พุทฺโธ ภวิสฺสตี

ความว่า บุคคลผู้สร้างทำพระพุทธรูปนั้น จะได้เป็นพระอินทร์
 ด้วยเทวดัมบตถึง ๗ ครั้ง ทั้งจะได้เป็นสมเด็จพระบรมจักรพรรดิ มีศิริ
 ดมบคอันประเดริฐถึง ๘๐ ชาติหรือ ๑๐๐ ชาติ แด่จะได้เป็นพระราชา

บัญญัติชาดก

ผู้ครองประเทศราชนั้น จะนับจะประมาณบมิได้ อนึ่งบุคคลได้ปฏิ-
 ติธรรมพระพุทธรูปองค์ใด ซึ่งมีอวัยวะอันวิกฤตค้อยังไม่สำเร็จบริบูรณ์
 เต็มที่ ด้วยตนเห็นยวอย่างเดยวเท่านั้น ผลอันดีแห่งการปฏิติธรรม
 พระพุทธรูปของบุคคลผู้นั้น เป็นอจินไตยคือไม่ควรคิดว่ามากน้อยเท่าใด
 เมื่อบุคคลมาก่อสร้างพระพุทธรูปเช่นนั้นด้วยปีติความเลื่อมใสแล้ว ผล
 อันดีก็ไพฑูริยเต็มที มือนจะให้ผู้นั้นเกิดในสวรรค์ชั้นกามานทุก
 เมื่อ พระพุทธรูปนั้น จะทำด้วยดินเหนียวเป็นต้น หรือจะวาดเขียน
 ตามสมควรก็ตาม บุคคลผู้สร้างนั้นจะเป็นผู้มเดชาภาพอันใหญ่แดงดำ
 อุปมาดังดวงพระอาทิตย์ปราศจากมลทินมรค์มอหนักตาณะนั้น เมื่อเป็น
 มนุษย์อยู่ตราบเท่าสิ้นชีวิตแล้ว จะไม่ไปบังเกิดในนรกแต่เปรตวิสัย
 แต่ไม่ไปเกิดในทุคติกำเนิดแต่ไตรจนาจำเนิดทั้งหลาย ซึ่งมีร่างกายอัน
 ใหญ่แดงดำ เพราะเหตุที่ใดกระทำกุศลคือสร้างพระพุทธรูปนั้น พระ
 พุทธรูปนั้น บุคคลจะสร้างให้ใหญ่หรือเล็กก็ตาม หรือจะสร้างด้วย
 วัสดุสิ่งใดก็ตาม หรือจะวาดเขียนก็ตาม ผลอันดีนั้นหนักคงเต็มอกัน
 ไม่ยิ่งไม่หย่อนกว่ากัน ใช่แต่เท่านั้น นรชนอกสามจำพวก คือ นรชน
 ผู้ปลูกไม้มหาโพธิ์ ๓ นรชนผู้บวชตน ๓ นรชนผู้สร้างพระพุทธรูปมาก ๓
 นรชนสามจำพวกนี้ จักได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้าเที่ยงแท้ อนึ่งบุคคลผู้
 ใดได้สร้างพระพุทธรูป ด้วยงาช้างก็ดี ด้วยเขาสัตว์ก็ดี ด้วยศิลาที่ดี
 ด้วยอิฐปูนก็ดี ในอนาคตกาลภายหน้า ผู้นั้นจะได้บังเกิดในภพ ประดับ
 คำสอนพระอริยมงคลไครย แด่จะไต่กระทำที่สุดแห่งความทุกข์ให้สิ้นไป

ในคำสอนนั้นหรือไม่ฉะนั้น ถ้าปรารถนาพระดีพิพัญญุตญาณ ก็จะได้ครีดี
 เป็นพระพุทธรเจ้าในกาดเป็นภายหลัง ส้มดงมโนรถปรารถนา
 เมื่อส้มเค็ญพระบรมคำสัตครีดีเทศนาจบตงนน เทพยดาแถมมนุษย์
 ทงหลายมากด้วยกัน ต่างก็ได้สำเร็จมรรคผลมได้ดาบัตติมรรคเป็นคณ
 เป็นประธาน ส้มเค็ญพระทศพตญาณจึงทรงประมวตชาดกว่า ดัชชาต
 โยธาในครงนน กตบชาคิมาคือพุทธรบิษัทในคำสอนัน ฝ่ายพระยาวัฏ
 ฏังคุดราชในครงนน ดับขันธประวตมา คือตถาคคตผู้เป็นอรหันตส้มมา
 ส้มพุทธร ในกาดนแด

จบวรรณคดีราชชาดก

๒๑ ไปราณกบิลราชชาดก

พระญาณวิจิตร (ลัทธิต โดจนานนท์) เบ็รียนญ & ประโยค
วัดเทพศิรินทรวรียง

เอวมุเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถึยํ วิหรตี เขตวเน
อนาถปิณทิกสุส อารามे ๑ อถโข อายสุมา สาริปุตโต
ภควนุตํ ปณ्हํ ปุจฺฉิ โย โภจิ ภนฺเต ภควา สาสนภุตํ
ปิฏกตฺตยํ ลิกฺขาเปสึ ๑

เอตํ สุตตํ อนฺวํพระสุตฺรณฺ อณฺชาพเจาผู้ชอว่าอนนทฺ ใตส์คับ
ณ ทเฉพาพระพกตรสํเศจพระมุมนพระภาคเจา ด้วยอาการดงน สันคํา
พระอนนทฺปฏฺญาณคําแทน

คําเนนความตามนิตานวจนะว่า เอกํ สมยํ สํยกาตกรงหนง
สํเศจพระมุมนพระภาคเจาเศเศจอยู่ ณ พระเชตวนารามของอนาถปิณทิก
มหาเศรชฐึ โกตพระนกรถาวคถึ ๑ กรงนพระสําริบุตรเถรเจาผู้
อายุ กราบทุดถามปัญหาสํเศจพระมุมนพระภาคเจาว่า ชาคําพระมุมน
พระภาคเจาผู้เจริญ บุคคตผู้ใดผู้หนงใตส์ร่างพระไตรปิฏกซงเบ็นพระ
พุทศาคําคําดงสอนของพระพุทศเจาไว้แล้ว บุคคตผู้หนงจะใตส์อันดงส
ประมาณเท่าไร ด้วยบุญกุศตใตส์ร่างพระไตรปิฏกน

ถ้าคบบน สํเศจพระมุมนพระภาคเจา จงตรสํพยากรณแก่พระ
สําริบุตรเถรเจาผู้อายุว่า คูกรสําริบุตร บุคคตผู้ใดผู้หนง ใตส์ร่างพระ
ไตรปิฏก ซงเบ็นพุทศาคําคําดงสอนของพระพุทศเจาไว้แล้ว บุคคต

ผู้นั้นจะได้อันดีดังดีใหญ่หลวงจะนับจะประมาณหาที่สุดมิได้ ๗ บุคคลที่
 ได้สร้างพระไตรปิฎกไว้แล้วเป็นบรมจักรพรรดิราชก็หลายครั้ง ได้เป็น
 เจ้าประเทศราชก็หลายครั้ง ได้เป็นท้าวตั้งกเทวราชก็หลายครั้ง ได้เป็น
 ท้าวมหาพรหมก็หลายครั้ง ด้วยผลกุศลที่ได้สร้างพระไตรปิฎกไว้ นั้น โดย
 ที่สุดแต่ได้เขียนพระพุทธรูปจนกระทั่งแต่เพียงอักษรเดียวหรือบทเดียวเท่านั้น ยัง
 มีผลอันดีดังดีจะนับจะประมาณหาที่สุดมิได้ บุคคลที่ได้สร้างพระไตรปิฎก
 นั้นได้ด้วยความดีชด้นกาดนานคือ ได้เป็นบรมจักรพรรดิราชถึงแปดหมื่น
 ล้านชาติ ได้เป็นเจ้าประเทศราชถึง ๘ อสงไขย ได้เป็นพราหมณ์บัณฑิต
 ถึง ๘ อสงไขย ได้เป็นมหาเศรษฐีถึง ๘ อสงไขย ได้เป็นภุม
 เทวดาถึง ๘ อสงไขย ได้เป็นอากาศเทวดาถึง ๘ อสงไขย ได้ด้วยสมบัติ
 ทิพย์ในชั้นจาตุมหาราชกาแลดาวดึงส์ ยามา कुสิต นิมมานรดี พรนิม—
 มิตวอดดี ทั้ง ๖ ชั้นแต่ละชั้น ๆ ชั้นละ ๘ อสงไขย ได้ด้วยสมบัติทิพย์
 ใหญ่ยิ่งอย่างนี้ แล้วจุติจากเทวโลกมาบังเกิดในมนุษย์โลก เป็นคน
 บริบูรณ์มั่งคั่งมีโภคทรัพย์สมบัติมาก ไม่ได้เกิดในชาติที่ต่ำช้าเดวทราม
 ไม่ยากจนขัดสนไม่เป็นคนกำพร้า ได้รักษาศีลห้ามิได้ขาดแต่ต่างพรร้อย
 ได้ทำบุญกุศลอย่างอุกฤษฏ์มิให้ทานเป็นต้น จนได้เป็นเนอหน่อพุทธานุกร
 บรมโพธิสัตว์ดังนี้

ถ้าคนนั้น ส้มแดงพระผู้มพระภาค เมอจะทรงแต่งตั้งธรรมเทศนาแก่
 พระสารีบุตรเถรเจ้า จึงตรัสพระคาถาว่า

ทิวธิ์ เจตีย์ โลกเก	พุกุชชมฺมวเสน จ
ตถาปี ติวธิ์ พุกุช	เจตีย์ พุกุชวณฺณิตํ
สมฺพุกุชโธ ตัญญาจมาโน โส	สตุตถานํ สุขทายโก
ทุกุชโต ปริโมเจสึ	เวเนยฺยพนฺชเว ชเน
สมฺพุกุเช ปรีนิพฺพเต	เจตีย์ ทิวธิ์ วรี
พุกุชรูปํ จ เจตีย์	ชมฺมํ จ ปีนฺทกํ วรี
ปีณกา อกฺขรา เสณฺฐา	พุกุชเสณฺฐเจเน วณฺณิตา
โชเตนฺตึ สพฺพชมฺเมสฺสุ	สพฺพตฺถเอสฺสุ จ ปาณินํ
ยถาปี นิเช ปรีโส	นิชฺฌจาเน มโนรเม
ตมฺปิ สณฺณนนตฺถาย	สีลาถมฺภํ สอกฺขรํ
ลิกฺขาเปตี ตสฺมิมฺปิ ถมฺภ	นิชฺฌจानํ น นสฺสตี
วินตฺถเถ ตสฺมิ ถมฺภสฺมิ	ตํ นสฺสตี นิสฺสยํ

แท้จริง เจตีย์สถานทศวรรษชาก่อให้เกิดบุญกุศลมี ๒ ประการ ด้วย
 สามารถพุกุชเจตีย์แฉกธรรมเจตีย์ เจตีย์ทพุกุชเจ้าครัดศีลวรรณะวิญญูใจมี
 ๓ ประการ พระสัมมาสัมพุกุชเจ้าเมื่อยังดำรงพระชนม์อยู่ ก็ได้
 ประทานความสุขแก่สัตว์ ได้ปลดเปลื้องเวไนยชนให้พ้นไปจากทุกข์ นับ
 ว่าเป็นเจตีย์ประการ ๑ ครั้นพระสัมพุกุชเจ้าได้ตจดับขันธปรินิพพานแล้ว
 เจตีย์จึงคงมีอยู่แต่ ๒ ประการ คือพระพุกุชรูปแดพระธรรมปิฎก อักขระ
 ทงหทัยทบุคคตจาวริกเป็นพระไตรปิฎกเป็นอักขระประเด็ริฐุ พระพุกุชเจ้า
 ผู้ประเด็ริฐุได้ครัดศีลวรรณะแล้ว อักขระทงหทัยย่อมต้องเเนอความทง

ด้ในธรรมทงปวงแก้้รพด์ควทงหดาย เหมือนอย่างบุรุษที่ฝังชุมทรพย
 กยอมให้ช่างจำกัดกเด้าคิตาเป็นอกขระ ประดิษฐานไว้ตรงชุมทรพยท
 คนฝังไว้นตามขอบใจของคน เพื่อจะให้เป็นเครื่องจำเครื่องหมายซงท
 ทคนฝังทรพยนน ครนเมอเด้าหดกนหยงปรากฏอยู่ ชุมทรพยทฝังไว้นน
 กยงปรากฏอยู่ไม่สูญหาย ครนเมอเด้าหดกนสูญหายไปแล้วแล้ว ชุม
 ทรพยทฝังไว้นนยอมพินาค์สูญหายไ้โดยไม่สงสัย ๆ ครนเมอออกขระ
 ทงหดายยงมปรากฏอยู่ พระด้ทชรรมกยงประดิษฐานอยู่ เมอออกขระ
 เหด่านสูญหายไปแล้วแล้ว พระด้ทชรรมกยอมพินาค์สูญหายไ้ เหมือน
 ณะน

ในสมัยเมอจะเด้อจัดบชนขปนินพพาน ด้มเด้อพระบรมค้ำดดาจารย์
 ได้มีพระพุทชประด้งค์จะให้ภิกษุทงหดายจาริกพระไตรปิฎกไว้ จึงครด้
 ว่า พระไตรปิฎกนนั้นเดจะจะเป็นครด้งด้อนท่านทงหดาย ออกขระทงหดาย
 ยอมผูกพนรรักษาไว้ซงพระชรรมชนทงแปดหมนด้พนพระชรรมชนท
 เพราะเหตุนน ออกขระทงหดายไม่มีด้องนจะยงกว่า ๆ ออกขระค่วหนึ่ง ๆ
 เป็นเครื่องด้อดต้องค้ำด้งด้อนชงพระชนด้ห้เจ้า พระพุทชเจ้าได้ครด้
 ดรรเด้อริยไ้ว่า ออกขระค่วหนึ่งค่วหนึ่งมคฺณหาท้ดุ่มได้ เพราะเหตุนน
 บุรุษเป็นบณทคต เมอปรารภทงความดู่ชแก้้คน ฟังเขยนเองหรือให้ย
 ोनเขยนออกขระทเป็นค้ำด้งด้อนชงพระชนด้ห้เจ้า แม่จะมีบุรุษทมด้ค
 บัญญาเป็นอนนมาก ยกพระด้มพุทชเจ้าเด้อแล้ว ถึงจะมีปากถงรอยปาก

ก็ไม่สามารถจะพรรณนามลบุญของผู้เขียนอักษรที่เป็นคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าได้

จะกล่าวผลของกรรมที่บุคคลได้เขียนอักษรที่เป็นคำสั่งสอนของพระ
พุทธเจ้าโดยสังเขป ว่านรชนผู้ใดถึงพร้อมไปด้วยสติปัญญา ได้เขียน
อักษรซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระชนนเจ้าผู้ประเสริฐไว้ สัมเด็จพระสัม
พุทธเจ้าตรัสเรียกนรชนผู้นั้นว่า สุตตธโร ผู้ทรงพระสูตร ดึงน นรชน
ผู้นั้น เมื่อยังท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏก็ยอมได้ด้วยความสุขในทั้งปวง
ทั้งในเทวโลกแดนมนุษย์โลก ผู้นั้นจะได้เป็นบรมจักรพรรดิราช เป็น
อิศรภาพในทวีปทั้งสี่ สัมบูรณ์ไปด้วยจักรวตนะมีพระชนมายุยืนนาน
พระบรมจักรพรรดิราชนั้น บริบูรณ์ไปด้วยรัตนะเหตานิ คือ จักรแก้ว
ช้างแก้ว ม้าแก้ว นางแก้ว ชุนพตแก้ว ชุนคตงแก้ว ดวงแก้วมณี
รัตนะทั้งปวงนยอมเกิดมีแก่พระเจ้าจักรพรรดิราช ด้วยผลแห่งกุศลกรรม
ที่ได้สร้างพระไตรปิฎกไว้

ถ้าดีศรีภาพผู้ใดถึงพร้อมไปด้วยปัญญาได้กระทำบุญกุศลอย่างนั้น
ดีศรีภาพผู้นั้น ก็จะได้เป็นอัครมเหสีของพระเจ้าจักรพรรดิราชถึงพันครั้ง
ผู้ใดได้สร้างพระไตรปิฎกนั้น จะได้ช้างอันประดับไปด้วยเครื่อง
ประดับทั้งมรดคนพานหน้าพานหลังแล้วไปด้วยทอง ประกอบไปด้วย
เครื่องประดับศิระเดชาลัยแล้วไปด้วยทอง มีนายควาญช้างมมอกุมหอก
ชดเดชอนประจำคอ เทียวไปทุกเย็นทุกเช้าถึงแปดหมื่นพันช้าง จะได้
ม้าดีนรพชาติอาชาไนยซึ่งเป็นพาหนะอย่างรวดเร็ว อันประดับไปด้วยเครื่อง

ประดับทั้งปวง อนนายตำรวจมมอถอแซ่จามร ชนชบชเทยวไปทุกเย็นทุก
 เช้า ถึงแปดหมื่นพันมา จักแควดลอมไปด้วยเต้านามองคส์ประการคือ
 พดช้าง พดม้า พดรถ พดเคียวเท้า จักนางนารทงหตายมวงพกตรอน
 เบกบานแย้มยมพรมพรายมีตะ โปกอนผิงผายมีเอวบางร่างน้อย อินตก
 แต่งสัตว์รกายด้วยเครื่องประดับทั้งปวง แควดลอมเป็นบริวารถึงแปดหมื่น
 พันนาง จักบนเทงรณเริงภรมย์ใจ อยู่ในปราสาทอันแควไปด้วยทอง
 มีฝูงนกยูงแดนกกกาเรียนมาตั้งสำเนียงเสียงร้องอันไพเราะ แดบนยอด
 ปราสาทหนน มีธงชายอนบุคคตชกชนประดับประดาไวคูน่าชม แดมีกระดิง
 อนบุคคตแขวนไวคูดงาม แดผู้ที่ได้สร้างพระไตรปิฎกนั้น จะได้ไต่ยาดัน
 เหนอบดลงกอาذنอนปูดาดไปด้วยอาذنพิเค้ษมีชนอนยาว แดจะได้ผ้า
 หนุงหมกถวนเป็นผ้ากปปาตักพัสตร์ โกเศยยพัสตร์ สำนพัสตร์ ภังคพัสตร์
 ผากมพด ถึงแปดหมื่นพัน จะไดคมน้ำนมโคสด แดจะได้บริโภค
 โภชนาหารถวนแควไปด้วยข้าวสาดัดแควข้าวสุกมั่งร้ออันอุดมสันิท (อร้อย)
 จะมีอายุยืนนานจะมีรูปคุดจหล่อด้วยทองคำ แดมีตั้งฐานคุดจรูปอนนายช่าง
 เขียนไวพร้อมไปด้วยลักษณะอนงาม ผู้ที่ได้สร้างพระไตรปิฎกนั้น เมื่อ
 ทองเทยวอยู่ในตั้งสำรวฏ ก็จะไม่กดับเกิดเป็นสัตว์ หรือเป็นบัณฑิตเทาก
 หรือเป็นอกโตพยัญชนก ย่อมเกิดแต่ใหม่ชณิมประเทศ อนเป็นที่ดำหรับ
 บังเกิดของมเหศร์บุคคตทงหตาย มีพระพุททเจ้าเป็นคณ จะบังเกิดใน
 ตระกูลตงสอง คือตระกูลกษตริยหรือตระกูลมหาพราหมณ์ จะไม่ไป
 บังเกิดในตระกูลทเดวทราม จะบริบูรณ์ไปด้วยโภคสมบัติเป็นอันมาก

จะมีพาหนะทมกาดงเป็นอนมาก จะมีหมู่ นางนารทมธรรมกายอนงดงาม
 สำหรับใช้ต่อยอยู่เกิดอนกตาด จะได้ทั้งทาธาตัสโคกระบือช่างม้าเป็นอัน
 มาก ผู้สร้างพระไตรปิฎกนั้น จะไม่รู้ไปบังเกิดยังทุกคิก้าเกิดอัน
 ประเทศที่เกิดของสัตว์นรก จะได้ไปบังเกิดแต่ในสุคติภพโลกสวรรค์
 บรรดาสรรพโรคทั้งปวงเป็นต้นว่า โรคเรื้อนโรคปมเปากตากเกิดอนโรค
 ไช้หัดแต่เป็นบ้า สรรพโรคทั้งปวงนี้ ย่อมไม่มาแผ้วพานผู้หนึ่ง
 บรรดาพิการทั้งหลาย เป็นต้นว่าบอดแต่กำเนิด หรือเป็นคนหูหนวก
 เป็นคนใบ้เป็นคนเตี้ยเป็นคนค่อม เป็นคนง่อยเปดยกคิกไม่เกิดมแก่ผู้หนึ่ง
 ผู้สร้างพระไตรปิฎกนั้น ย่อมมีธรรมกายดุจทองคำ แต่เป็นคนที่
 ง่ายเป็นที่ชอบใจของชนทั้งหลาย บริบูรณ์ไปด้วยทรวดทรงดีดีฐาน
 มีรูปเป็นทนารกหน้าดูน่าชม เปรียบดังรูปเทพยดาณะนั้น ๆ อนึ่งนรชาติ
 หญิงชายทั้งหลายใดได้ถวายกำโบถาน เพื่อจะให้เป็นที่ประดิษฐานอักษร
 อักษรวิเวซึ่งคำสอนของพระชินดีให้เจ้า นรชาติหญิงชายทั้งหลายนั้น
 ย่อมได้ปราสาทอนงาม จะรื่นเริงบันเทิงใจอยู่ในปราสาทนั้นกับด้วยนาง
 นารทั้งหลาย เป็นที่เอิกเริกไปด้วยการพื่อนรำชบรวง แต่เป็นทกกกอง
 ไปด้วยเตียงนกกยงแดนกกาเรียน ไม่เป็นที่เงียบสงัดด้วยเตียง ๓๐ ประการ
 มีเตียงช่างเป็นต้น แต่ยอมได้บริโภคสุปปยัญชนะโภชนาหารอันบริบูรณ์
 ไปด้วยประการทั้งปวง มิได้บกพร่องเป็นนิจันนิตร ๆ อนึ่งนรชาติหญิง
 ชายทั้งหลายใดได้ถวายไม้กรอบคัมภีร์ นรชาติหญิงชายทั้งหลายนั้น
 ย่อมได้ปราสาทมห้องอนงดงาม พึ่งไปด้วยเครื่องอบมกถนอหนอม มี

เที่ยงคังบดตงกนวมแดพรหมเจียม เครื่องบูดาตเป็นทชนบานใจ แดมี
 พวงระยาโนเบองบหนองดงาม ดุจดวงดาวบนอากาศณะนน ๑ อนึ่ง
 นรชาติหญิงชายทงหตายโต ได้ถวายเป็นสำหรับร้อยพระคัมภีร์ นรชาติ
 หญิงชายทงหตายนน ย่อมเป็นผู้มีจิตใจหมดจตตะอาดดี ปราศจากกรรม
 ที่เป็นอกุศล มีไมหมุดเป็นต้น แดเป็นผู้มวรรณดีกายผ่องใสสะอาดงาม
 ควรเปรียบด้วยทอนทองณะนน เป็นผู้มกายอันตรงไม่โอนค้อมน้อมไปใน
 เบองหน้าเบองหลัง จิตของนรชาติหญิงชายทงหตายนนก็จะเป้นจิต
 ซอตรง อนึ่งอกขระทเป็นค้ำตั้งสอนของพระพุทธรเจ้าผู้ประเด็ริฐุนรชาติ
 ทงหตายนนได้เขียนไว้หรือได้คิดหรือได้จำทรงไว้ หรือได้บอกกล่าว
 ผูอนกิด เพื่อจะให้ถอเอารัดพระนิพพาน นรชาติทงหตายนน กัดวน
 เป็นผู้มกุศล ย่อมเป้นคนแกดวกด้าในอรรททงปวง แดเป็นผู้ประกอบ
 ไปด้วยคุณค้อระดกชาติได้ แดเป็นผู้ฉลาดในพระโตกุตตรกรรม ย่อมถึง
 ชงความสุขในนิพพาน ๑ อนึ่งนรชาติชายหญิงทงหตายโต ได้ถวายเป็น
 เหล็กจารสำหรับจารพระพุทธรวณะ นรชาติชายหญิงทงหตายนน จะได้
 ฆานุงหมแดเครื่องประดับอนงาม แดจะมีบุญญาดีแกดวกด้าอาจหาญ
 ปรากฎไปในสวรรค์ค้ำภาคประคัจญเขาหิมาดยบรรพตณะนน๑ อนึ่งนรชาติ
 ชายหญิงทงหตายโต ได้ถวายเป็นประทับน้ามน นรชาติชายหญิงทงหตาย
 นน ย่อมเป็นผู้มร่างกายอันบริสุทฐ มีมั่งตะอนตะเอียด ปราศจากโทษ
 ทงปวง แดจะได้ทิพจักษุแดเห็นทัวไปในทิศทงหตาย ๑ อนึ่งนรชาติ

ชายหญิงทั้งหลายใด ได้ถวายผ้าห่อพระคัมภีร์ นรชาติชายหญิงทั้ง
 หลายนั้น จะมีรูปโฉมค้ำงามดุจรูปพิมพ์ ไม่เป็นทเบาหน่ายของชนทั้ง
 หลายที่ใดที่นั่น เป็นที่รักที่ปรารถนาของมหาชนทั่วทุกทิศ จะมีคนไม่
 กัดปลงพฤษงอกชนสำหรับบุญของนรชาติทั้งหลายนั้น จะมีผานุ่งห่มเครื่อง
 ใช้ด้อยต่าง ๆ ห้อยย้อยลงมาจากต้นไม้กุดปลงพฤษงอกนั้น นรชาติทั้งหลาย
 นั้นจะปรารถนาสิ่งใด ๆ ย่อมได้สิ่งนั้น ๆ จากต้นไม้กุดปลงพฤษงอกนั้น ดำไว้จ
 ตามความปรารถนาทุกประการ จะได้เป็นผู้มีโภคสมบัติเดวทราหมิได้ ๆ
 อนึ่งนรชาติชายหญิงทั้งหลายใด ได้ถวายเชือกสำหรับห่อพระคัมภีร์
 นรชาติชายหญิงทั้งหลายนั้น จะเป็นผู้ลงพร้อมไปด้วยปัญญา มีจิตตั้ง
 มั่นมอรรณเป็นอันเดียวไม่ฟุ้งซ่าน แดจะได้อยู่พร้อมเพรียงกับด้วย
 บุคคลอื่นเป็นที่รักใคร่ จะได้พดัดพรากจากของรักหามิได้ แดจะไม่เป็น
 คนแตกร้างจากผู้อื่นผู้ใดเลย ๆ อนึ่งนรชาติชายหญิงทั้งหลายใด ได้
 ถวายอาหารเครื่องสำหรับรองพระคัมภีร์ นรชาติชายหญิงทั้งหลายนั้น
 ย่อมเป็นผู้มีกายบริสุทธ์หมดจดสะอาดดี แดเป็นผู้มีปัญญาปรีชาฉลาดใน
 อรรถแดธรรมทั้งปวง ย่อมเป็นผู้ทรงพระไตรปิฎกแกดวักถ้ำในอรรถ
 ธรรมทั้งหลาย แดเมื่อยังท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏ จะได้เป็นปาโมกข์
 อาจารย์ผู้พหุรู้ตทรงพระธรรมฉลาดในมติของความรู้ทั้งหลาย ๆ อนึ่ง
 นรชาติชายหญิงทั้งหลายใด มีฉันทอศยาศัยยอนดี ได้ถวายพัดวิชนีในพระ
 พุทธค้ำสนา นรชาติชายหญิงทั้งหลายนั้น จะเป็นผู้ประกอบพร้อมไปด้วย
 หิริโอคตปปะความอายความละอายแต่บาป แดมีสติปัญญา แดเป็นที่รัก

ของมหาชน ย่อมไม่รู้ ตักความหนาวความร้อน ตั้งอยู่ในความสุขเป็นที่
 ยินดีปรดา มยุบาเรือพัดด้วยชนทรายจามรีแดงกำหางนกยูงอยู่เป็นนิจ
 หมูต้วทงหลาย มีคนว่าเหตอขยงเดอดไรตะเซ็บตะซาบ แดคัวแมตงทงปวง
 ก็ไม่อาจเบียดเบียนผู้นน ๗ อนึ่งนรชาติชายหญิงทงหลายใด ได้ถวาย
 ฝากมพต นรชาติชายหญิงทงหลายนนั้น ย่อมได้ปราดาทอนประดับ
 ไปด้วยของทิพย์ ย่อมนอนในห้องอนวิ จกรรมเคยงตงบดตงกตาดด้วยผ้า
 อันประเสริฐ มีฟูกแดหมอนหนุนหมอนข้างบริบูรณ์ มีเพดานประดับขง
 งามคจรูปดวงดาว มีม่านรุคม่านไซอึ่งดงามเป็นสุขดำรายเบิกบานใจ

นรชาติชายหญิงทงหลายใด ได้กระทำบุญกุศลเป็นอันมาก มีประการ
 ดั่งพรรณนามานแล้ว ถ้านรชาติชายหญิงทงหลายนนั้น จะปรารธนาดาว
 ฤมกค บัจเจกพุทธฤมกค หรือจะปรารธนาดีมมาดีมโพธิญาณอย่างสูง
 สุด เพื่อจะช่วยเหลือเปิดองศ์รพศคให้พ้นไปจากทุกขกค ก็ยอมได้ดง
 ความปรารธนาทุกประการ

เอวี่ ภควา ปীগกตตยผลิ อนนุตติ อปุปริมาณิ มหนตติ
 สมปตติทายกั ทสเสตวา สัมเด็จพระผู้มพระภาคเจ้า ทรงแต่ดงผล
 ของนรชนที่ไดสร่างพระไตรปิฏก ว่าเป็นกุศลให้ไดสมบัตติใหญ่ ไม่มีที่
 สุดไม่มีประมาณณะนแล้ว มีพระพุทชประสงค์จะทรงประกาศบุรพจาริต
 ของพระองค์ให้แจ้งชัดจิงตรัสว่า คุณกรดำริบุตร ในอดีตกาดครงพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระนามพระปุราณโคตม เราได้กระทำการบูชา
 ด้วยทรพยมราคาเป็นอันมาก เพื่อจะให้พระไตรปิฏกที่พระสัมมาสัมพุทธ

เจ้าปุราณ โคดมได้ภาษิตไว้ ให้ประดิษฐานอยู่ถ้วนห้าพันพรรษาแล้ว
ให้ช่างเขียนพระไตรปิฎกไว้ เราจึงได้มาเป็นกษัตริย์อยู่ในปุราณกบิตบุรี
แล้วได้ด้วยความสุขเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช จะนับจะประมาณมิได้
จนมาได้ถึงดัมมาดัมโปธิญาณอย่างนี้ ด้วยผลกุศลที่เราได้สร้างพระไตร
ปิฎกนั้น

พระอุมพระภาคเจ้า ครดิษฐ์พจาริตของพระองค์ด้วยประการฉะนี้แล้ว
ทรงนำอดีตนิทานที่ภพเก่ากำบังไว้มาแต่ดั่งดั่งต่อไปนี้ว่า

อดีตเต กิร กाले ดังได้ดัมมา ในอดีตกาลดั่งแล้ว ครั้งพระ
ดัมมาดัมพุทฺธเจ้า ทรงพระนามพระปุราณ โคดมบังเกิดชนในโดก ๆ
พระองค์มีพระชนมายุแปดสิบพรรษา ๆ ถ้วนพระคำด้นาคำดั่งด่อนซึ่ง
เป็นพระไตรปิฎก ประดิษฐานอยู่ถ้วนห้าพันพรรษา ๆ พระปุราณ โคดม
ดัมมาดัมพุทฺธเจ้านั้น เมื่อพระองค์ยังเป็นพระราชกุมาร ทรงพระนามว่า
ดิทธิศถราชกุมาร พระชนนีของพระองค์ทรงพระนามว่าพระนางดีริมหา
มายา พระชนกทรงพระนามว่าพระเจ้าสุทโธทนมหาราช พระชนนีองค์
น้อยทรงพระนามว่าพระนางกัสาโคตมี ปชาบดีทรงพระนามว่ายโสธรา
ราชเทวี พระราชบุตรทรงพระนามว่าพระราหุลกุมาร แม้พระนครในครั้ง
นั้น กชอวากบิตพัสคบุรี ในกาดนั้นพระโพธิสัตว์เจ้าของเราทั้งหลายเป็น
อำมาตย์ของท้าวสุทโธทนมหาราช พระราชบิดาของพระปุราณ โคดม
ดัมมาดัมพุทฺธเจ้า ได้บูชาพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคำดั่งด่อนของพระดัมมา

สัมพุทธเจ้า^{๒๒} นด้วยสักการบูชาอันยิ่งใหญ่^{๒๓} เพื่อจะให้พระไตรปิฎก^{๒๔} นั้น
 ประดิษฐานอยู่ถาวร^{๒๕} ห้าพันพรรษา^{๒๖} แล้ว จึงให้ช่างจาร^{๒๗} ๆ พระไตรปิฎกไว้
 พระปุราณโคดม^{๒๘} สัมมาสัมพุทธเจ้า^{๒๙} จึงได้ตรัสพยากรณ์ไว้ว่า อำมาตย์
 ผู้นั้นจะ^{๓๐} ได้รับความพยากรณ์^{๓๑} ในพระบาทมุตของ^{๓๒} พระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๓๓} ทรงพระ
 นามว่า^{๓๔} ทบึงกร^{๓๕} ในอนาคตกาล^{๓๖} ว่าจักเป็น^{๓๗} พระพุทธเจ้า^{๓๘} เหมือนกับเรา
 เพราะเหตุ^{๓๙} นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า^{๔๐} ของเรา^{๔๑} ทาง^{๔๒} หาดาย^{๔๓} จึงได้^{๔๔} ติม^{๔๕} พระวรราชยุ
 กาด^{๔๖} เพียง^{๔๗} แปด^{๔๘} ศิบ^{๔๙} พรรษา^{๕๐} ถึง^{๕๑} คำ^{๕๒} สอน^{๕๓} กรรม^{๕๔} คำ^{๕๕} ดั่ง^{๕๖} สอน^{๕๗} กับ^{๕๘} ประดิษฐาน^{๕๙} อยู่^{๖๐} เพียง
 ห้า^{๖๑} พัน^{๖๒} พรรษา^{๖๓} พระผู้มีพระภาคเจ้า^{๖๔} ทรงพระนาม^{๖๕} ว่า^{๖๖} ทบึงกร^{๖๗} ก็^{๖๘} ได้^{๖๙} ตรัส
 พยากรณ์^{๗๐} พระโพธิสัตว์^{๗๑} เจ้า^{๗๒} ของ^{๗๓} เรา^{๗๔} ทาง^{๗๕} หาดาย^{๗๖} ตาม^{๗๗} นัย^{๗๘} ที่^{๗๙} พระปุราณโคดม^{๘๐}
 สัมมาสัมพุทธเจ้า^{๘๑} ได้^{๘๒} ตรัส^{๘๓} ไว้^{๘๔} แล้ว^{๘๕} นั้น^{๘๖} ว่า^{๘๗} อำมาตย์^{๘๘} ผู้นั้น^{๘๙} จะ^{๙๐} เป็น^{๙๑} เนื้อ^{๙๒} หน่อ^{๙๓} ของ
 พระพุทธเจ้า^{๙๔} ค่อย^{๙๕} ไป^{๙๖} ใน^{๙๗} อนาคต^{๙๘} กาล^{๙๙} จัก^{๑๐๐} เป็น^{๑๐๑} กุมาร^{๑๐๒} ชื่อ^{๑๐๓} ว่า^{๑๐๔} ดี^{๑๐๕} ทธ^{๑๐๖} ศถ^{๑๐๗} จัก^{๑๐๘} เป็น^{๑๐๙} พระ
 พุทธเจ้า^{๑๑๐} ชื่อ^{๑๑๑} ว่า^{๑๑๒} โคดม^{๑๑๓} พระมารดา^{๑๑๔} ชื่อ^{๑๑๕} ว่า^{๑๑๖} นาง^{๑๑๗} ดี^{๑๑๘} ริม^{๑๑๙} หามา^{๑๒๐} ยา^{๑๒๑} พระบิดา^{๑๒๒} ชื่อ^{๑๒๓} ว่า^{๑๒๔}
 สุ^{๑๒๕} ท^{๑๒๖} ไช^{๑๒๗} ทนะ^{๑๒๘} พระมารดา^{๑๒๙} ของ^{๑๓๐} คณ^{๑๓๑} อย^{๑๓๒} ชื่อ^{๑๓๓} ว่า^{๑๓๔} นาง^{๑๓๕} กั^{๑๓๖} ส^{๑๓๗} โค^{๑๓๘} ต^{๑๓๙} ม^{๑๔๐} มี^{๑๔๑} ป^{๑๔๒} ชา^{๑๔๓} บ^{๑๔๔} ด^{๑๔๕} ชื่อ^{๑๔๖} ว่า
 ย^{๑๔๗} โธ^{๑๔๘} ธร^{๑๔๙} รา^{๑๕๐} ราช^{๑๕๑} เท^{๑๕๒} วั^{๑๕๓} มี^{๑๕๔} พระ^{๑๕๕} โอร^{๑๕๖} ส^{๑๕๗} ชื่อ^{๑๕๘} ว่า^{๑๕๙} รา^{๑๖๐} หุ^{๑๖๑} ด^{๑๖๒} ก^{๑๖๓} ุม^{๑๖๔} าร^{๑๖๕} น^{๑๖๖} คร^{๑๖๗} ติ^{๑๖๘} เกิด^{๑๖๙} ช^{๑๗๐} อ^{๑๗๑} ก^{๑๗๒} บ^{๑๗๓} ิด^{๑๗๔} พ^{๑๗๕} ล^{๑๗๖} ด้^{๑๗๗} คุ^{๑๗๘}
 บุ^{๑๗๙} ร^{๑๘๐} ี่^{๑๘๑} ๆ^{๑๘๒} พระ^{๑๘๓} โพ^{๑๘๔} ธิ^{๑๘๕} ส^{๑๘๖} ัต^{๑๘๗} ว์^{๑๘๘} ดำ^{๑๘๙} รง^{๑๙๐} พระ^{๑๙๑} ช^{๑๙๒} น^{๑๙๓} ม^{๑๙๔} อย^{๑๙๕} ู่^{๑๙๖} ส^{๑๙๗} ัน^{๑๙๘} ก^{๑๙๙} าด^{๒๐๐} ก^{๒๐๑} ำ^{๒๐๒} ห^{๒๐๓} น^{๒๐๔} ด^{๒๐๕} แ^{๒๐๖} ด้^{๒๐๗} ่ว^{๒๐๘} ได้^{๒๐๙} ไป^{๒๑๐} บ^{๒๑๑} ัง^{๒๑๒} เกิด
 ใน^{๒๑๓} ดาว^{๒๑๔} ด^{๒๑๕} ัง^{๒๑๖} ส^{๒๑๗} พิ^{๒๑๘} ภ^{๒๑๙} พ^{๒๒๐} ด้วย^{๒๒๑} ฆ^{๒๒๒} ฏ^{๒๒๓} ุ^{๒๒๔} ค^{๒๒๕} ์^{๒๒๖} ด้^{๒๒๗} ด้^{๒๒๘} ด้^{๒๒๙} ได้^{๒๓๐} เช^{๒๓๑} ียน^{๒๓๒} พระ^{๒๓๓} ไ^{๒๓๔} ทร^{๒๓๕} ป^{๒๓๖} ิ^{๒๓๗} ฎ^{๒๓๘} ก^{๒๓๙} ั^{๒๔๐} ที่^{๒๔๑} พระ^{๒๔๒} ปุ^{๒๔๓} ร^{๒๔๔} ำ^{๒๔๕} น^{๒๔๖} โค^{๒๔๗} ด^{๒๔๘} ม^{๒๔๙}
 สัมมา^{๒๕๐} สัม^{๒๕๑} พุ^{๒๕๒} ท^{๒๕๓} ฐ^{๒๕๔} เจ^{๒๕๕} ำ^{๒๕๖} ภา^{๒๕๗} ษ^{๒๕๘} ิ^{๒๕๙} ด้^{๒๖๐} วั^{๒๖๑} ้น^{๒๖๒} พระ^{๒๖๓} โพ^{๒๖๔} ธิ^{๒๖๕} ส^{๒๖๖} ัต^{๒๖๗} ว์^{๒๖๘} เจ^{๒๖๙} ำ^{๒๗๐} ดำ^{๒๗๑} รง^{๒๗๒} พระ^{๒๗๓} ช^{๒๗๔} น^{๒๗๕} ม^{๒๗๖} อย^{๒๗๗} ู่^{๒๗๘} ใน^{๒๗๙} ดาว
 ด^{๒๘๐} ัง^{๒๘๑} ส^{๒๘๒} พิ^{๒๘๓} ภ^{๒๘๔} พ^{๒๘๕} ้น^{๒๘๖} ส^{๒๘๗} ัน^{๒๘๘} ก^{๒๘๙} าด^{๒๙๐} ก^{๒๙๑} ำ^{๒๙๒} ห^{๒๙๓} น^{๒๙๔} ด^{๒๙๕} แ^{๒๙๖} ด้^{๒๙๗} ่ว^{๒๙๘} จ^{๒๙๙} ุ^{๓๐๐} ด้^{๓๐๑} ด้^{๓๐๒} ด้^{๓๐๓} จาก^{๓๐๔} ดาว^{๓๐๕} ด^{๓๐๖} ัง^{๓๐๗} ส^{๓๐๘} พิ^{๓๐๙} ภ^{๓๑๐} พ^{๓๑๑} ้น^{๓๑๒} ได้^{๓๑๓} มา^{๓๑๔} ถ^{๓๑๕} ือ
 เ^{๓๑๖} อก^{๓๑๗} ุ^{๓๑๘} ณ์^{๓๑๙} ธิ^{๓๒๐} ใน^{๓๒๑} พระ^{๓๒๒} คุ^{๓๒๓} ร^{๓๒๔} รั^{๓๒๕} ภั^{๓๒๖} ฑ^{๓๒๗} พระ^{๓๒๘} น^{๓๒๙} ำ^{๓๓๐} น^{๓๓๑} ัน^{๓๓๒} ท^{๓๓๓} ำ^{๓๓๔} เท^{๓๓๕} วั^{๓๓๖} ซึ่ง^{๓๓๗} เป็น^{๓๓๘} อก^{๓๓๙} ุ^{๓๔๐} ณ์^{๓๔๑} ณ์^{๓๔๒} ด้^{๓๔๓} ของ^{๓๔๔} พระ
 เจ^{๓๔๕} ำ^{๓๔๖} อ^{๓๔๗} น^{๓๔๘} ทร^{๓๔๙} ำ^{๓๕๐} ใน^{๓๕๑} พระ^{๓๕๒} น^{๓๕๓} คุ^{๓๕๔} ร^{๓๕๕} ปุ^{๓๕๖} ร^{๓๕๗} ำ^{๓๕๘} น^{๓๕๙} ก^{๓๖๐} บ^{๓๖๑} ิด^{๓๖๒} พ^{๓๖๓} ล^{๓๖๔} ด้^{๓๖๕} คุ^{๓๖๖} ณ์^{๓๖๗} ้น^{๓๖๘} แ^{๓๖๙} ด้^{๓๗๐} ๆ^{๓๗๑} ใน^{๓๗๒} ณะ^{๓๗๓} เม^{๓๗๔} ื่อ^{๓๗๕} พระ

โพธิสัตว์เจ้าประสูติจากพระครรภ์พระมารดา ก็บังเกิดให้ฝนตกตงมา
 เป็นรัตนหะเจดประการ ด้วยอันดังดังที่ใคร่ร่างพระไตรปิฎกนั้น ท้าว
 มหาพรหมก็บูชาด้วยทองคำถึงแสนตำดิง ท้าวฉกกเทวราชก็บูชาด้วย
 ทรพยแด่เครื่องประดับเป็นอันมาก พระยานาคราชก็บูชาด้วยรัตนเป็น
 อันมาก พระยาดั้หราชซึ่งอยู่ในป่าหิมพานต์คานเห็นอกดังเนอบรรดาเป็น
 อาหารของสัตว์จรจณานทงปวงมาถวายเป็นนิจกาล ท้าวมหาพรหมก็มา
 เข้าพิทกษรึกษาในด้ายณหัตถ์มัย ส่วนนคามาพจรเทพเจ้าทงหตายก็มาเฝ้า
 ในเวดาราตรี เทพยเจ้าเหล่าภุมนิกายก็มาเฝ้าในเวดาปัจฉิมยาม พฤกษ
 เทวดาทงหตายก็มาเฝ้าในเวดาเช้า พระยานาคราชก็ได้บูชาด้วยหม้ออัน
 ประดับด้วยรัตนหะเจดประการ อันเต็มไปด้วยน้ำหอมเป็นนิจกาลฯ เทพย
 ดาทงหตายได้นำนางนารมรูปอันงามคุดจนางเทพอัปสร มาจากอศตรกรู
 ท่วมมาบูชาพระโพธิสัตว์เจ้า พระยาศั้วราชมีสัตว์รกายประดับไปด้วย
 เครื่องประดับทงปวง ออกจากกดับเมฆมาบูชาพระโพธิสัตว์เจ้า พระยา
 ช่างเผือกมาจากคททนต์ระมาบูชาพระโพธิสัตว์เจ้า พระมหาสัตว์เจ้า
 ถึงพร้อมไปด้วยพระกาดิงเทากบบุรุษพันหนึ่ง บริบูรณ์ไปด้วยพระพาหา
 เทากบบุรุษพันหนึ่ง มีพระรูปแด่พระกาดิงเปรียบดังท้าวมหาพรหม เป็น
 ผู้ประเสริฐกว่าโลกทงด้าม ด้วยแต่เครื่องบรรณาการทพระราชาทงปวง
 ดังมาถวาย

พระมหาสัตว์เจ้าแเวคด้อมไปด้วยพระราชบุตรถึงพันพระองค์ แต่ตะ

พระองค์มเรียวแรงกาดิงบุญเคชานุภาพมาก ด้วยแต่เครื่องบรรณาการ

ที่พระราชาทรงปวงดั่งมาถวายแต่นานาประเทศ ด้วยผลกุศลที่พระองค์ได้
สร้างพระไตรปิฎกถวายในพระพุทธศาสดา

กษัตริย์ทั้งหลาย ก็ตั้งชาตนิย โภชนาหาร มีรสอันเลิศมาแต่ทิศต่าง ๆ
ได้ในเคียบทองถึงแปดหมื่นสี่พัน แด่ตั้งผ้านุ่งห่มแด่เครื่องประดับอันเลิศ
บรรจุได้ในถอบถึงแปดหมื่นสี่พันมาถวาย แด่ยานพาหนะทั้งหลายก็มาจาก
ทิศต่าง ๆ ถึงแปดหมื่นสี่พัน พระมหาดศวเจ้านน เมอร่วมอภิรมย์ตั้งवाद
กับด้วยหญิงมนุษย์ก็ขึ้นไปประคองอุกคองกายของนางเทพธิดาณะนั้น

พระมหาดศวเจ้าบริบูรณ์ไปด้วยขาน้ำขส โภชนาหาร แด่บริบูรณ์
ด้วยทรัพย์สมบัติ โคกระบือช้างมาและผ้านุ่งห่มเครื่องประดับตกแต่งเป็นอัน
มาก แด่บริบูรณ์ไปด้วยของหอมเครื่องทาแแต่ระเบียบดอกไม้ประการ
ต่าง ๆ แด่บริบูรณ์ไปด้วยรัตนะเป็นอันมาก ประดับไปด้วยภูมิภาคเป็น
ทรนเรงบนเทงหฤทัย ให้สำเร็จความปรารถนาทั้งปวง

สถานทองโคตพระมหาดศวแด่คุณแล้ว สถานทนนกหวนไหว เป็น
สถานที่สามารถจะนำมาซึ่งทิพยจักษุญาณ ฯ พระมหาดศวเจ้านน ด้วย
ความสุขใหญ่หลวง คุณด้วยสมบัติทิพยอันให้สำเร็จความปรารถนาทั้งอัน
บริบูรณ์ไปด้วยสถานต่าง ๆ มีสวนอุทยานแแต่ระโอบกษณเป็นอัน
เทวดาแแต่กษแแต่คนรรพทั้งหลาย ก็มาบูชาด้วยเครื่องสักการะ มีโภช
นาหารทิพยเป็นอัน

พระมหาดศวจึงให้ท้าวมหาพรหมอยู่ในปราสาทแก้วมณเฑียร ให้
ท้าวสักกเทวราชอยู่ในปราสาททองคำเจดชน ให้พระยานาคราชอยู่ใน

ปราสาทรัตนเจ็ดประการ ให้เจ้าประเทศราชในพนมพูทวิปทงต้น อยู่
ในปราสาททองอันประดับไปด้วยรัตนเจ็ดประการ

ในสถานทีประมานสิบโยชน์ ส่วนข้างปราจีนทิศแห่งปราสาท มี
หมอน้ำทองคำ มีทองคำไหลออกจากปากหมอน้ำทอง และมีต้นไม้ทอง
ต้นไม้เงินทรงดอกแสด เป็นทองเป็นเงินออกชนโดยรอบหมอน้ำทอง
อันตั้งอยู่ในสถานทีประมานสิบโยชน์นั้น เตี้ยงก๊กก้องของดอกแสด
แดงไม้ทองเงิน แซ่ไปดุจเตี้ยงก๊กก้องของนครห้าประการฉะนั้น มีต้นไม้
กตปพฤกษ์ออกชนในประเทศที่ทงตมฺุขแห่งปราสาท ในต้นไม้ทงหลาย
หนมนานงห่มแตรคณะต่าง ๆ ห้อยย้อยลงมา และมีเครื่องประดับประการ
ต่าง ๆ เต็มไปโดยรอบ มีแสงสว่างรุ่งเรืองออกจากกำแพงรัตนเจ็ดประ
การโดยรอบปราสาท มีกำแพงประดับไปด้วยรัตนเจ็ดประการแวด
ล้อมโดยรอบแล้ว มีกำแพงข้างนบรอยแวดล้อมโดยรอบแล้ว มี
กำแพงทำเป็นรูปราชสีห์ ประดับไปด้วยรูปียะทำด้วยทองคำแวดล้อมโดย
รอบแล้ว มีประตูทองคำอันขจิตไปด้วยรัตนเจ็ดประการ เป็นทเสา
ออกของมหาชนทงหลาย เตี้ยงก๊กก้องของกำแพงประตูทงหลายเหล่า
นั้นแซ่ไปประดุจเตี้ยงคณครอันพร้อมไปด้วยองค์ห้าประการฉะนั้น มีถนน
สำหรับเดินด้วยแซ่ง ทำด้วยทองคำเรียรายด้วยทรายทอง มีคณจันทน์
ทองคำงอกชนในระหว่างกำแพง มีรูปสุนัขทำด้วยทองเป็นทให้หน้ากตว
ถึงแปดหมื่นสี่พันรูป มีรูปโคทองกระบือทองอย่างตะแปดหมื่นสี่พัน มี
ศาลากว้างยาวประมานหนึ่ง โยชน์เป็นทงดงาม มีนางเทพธิดาชอมณ

เมฆดาพายเรือทองเวียนไปมาอยู่ในมหาสมุทรถึงแปดหมื่นสี่พันห้าฯ พระ
มหาสัตว์เจ้าด้วยมนุษย์สมบัติ อภิสิริบุรณไปด้วยชาวแดนห้าชโยชนา
หารแดนห้าหมื่น ห่ม แดออดงการเครื่องประดับแตรคันทะทงปวง ให้ดำเ็จความ
ปรารถนาทุกประการ

พระมหาสัตว์เจ้ามีพระสรวิกายประดุจดังท้าวมหาพรหม มีพระกาดัง
เรือแรงสามารถอาจหาญ เป็นบรมจักรพรรดิราช อยู่ในพระนคร
ปูราณกบิตบุรณน ๑ พระมหาสัตว์เจ้าเป็นประดุจดังท้าวตักกเทวราช
มีนางเทพธิดาเป็นปชาบดีดองนาง คือนางสุธรรมา นางสุทธินิยา นาง
เทพธิดา ทงสอง นางน ตงอยู่ ในที่ เป็น อัครมเหสี ของ พระมหา สัตว์เจ้า นน
พระมหาสัตว์เจ้านางเทพอภัสร์แปดหมื่นสี่พันประดับคกแต่ง ด้วย ออดงการ
ทงปวงแวดล้อมเป็นบริวาร

พระมหาสัตว์เจ้าอาศัยนางสุทธินิยาอยู่ครอบครองเรือน ได้พระ
ราชบุตรมีรูปดังท้าวมหาพรหม บริบุรณไปด้วยกาดังเรือแรงเดชา
บุญญาภูปถิงพันพระองค์ จึงโปรดให้พระราชบุตรไปยังอุดตกรุกุทวิป
พระองค์หนึ่ง ไปยังอมรโคยานทวิปพระองค์ ไปยังนาคพิภพพระองค์
หนึ่ง ไปยังหิมวันตประเทศพระองค์หนึ่ง ให้กระทำการงานต่าง ๆ ใน
ชมพูทวิปพระองค์หนึ่ง ให้อยู่ใกล้พระองค์พระองค์หนึ่ง ๑ ส่วนพระราช
บุตรทงปวง ก็กระทำการกิจน ๑ ของพระราชบิดา ตามพระราช
ประสงค์

พระมหาสัตว์เจ้าได้เป็นบรมจักรพรรดิ ด้วยความดีในจักกวัตติ
 ราชสมบัติไม่มีที่สุดไม่มีประมาณ อยู่ในพระนครปุราณกบิลบุรี ทรง
 พระชนมายุอยู่ต้นกาดนาน ด้วยผลอันดีที่ไต่สร้างพระไตรปิฎกนั้น
 เอิวิ ปิฎกตฺตยกตานิโส อันดีสร้างพระไตรปิฎก เป็นเหตุ
 ให้ได้สมบัติอันยิ่งใหญ่ ไม่มีที่สุดไม่มีประมาณด้วยประการฉะนี้

สมเด็จพระบรมศาสดาทรงนำพระธรรมเทศนาอันมาแต่คงแล้ว ทรง
 ประชุมชาดกว่า ตทา อุตฺตรกฺุโตะ อากตา นางนาริทมามาจากอุตฺตร
 กฺุทวปในครั้งนั้น ครั้นประวตีกาดกตบชาติมาเป็นนางเซมาเถรี นาง
 ดุชฺชรรมาเทพธิดา เป็นนางอุบตวรรณา ญุมเทพยดา เป็นพระดีวิธเถร
 นาคราชเป็นพระโมคคัลลานเถร รุกขเทพยดาเป็นมหากัสสปเถร ดักกะ
 เทวราชเป็นพระอนุรุทธเถร ท้าวมหาพรหมเป็นพระดำริบุตรเถร พระยา
 อินทราชเป็นท้าวสุทโชนะมหาราช นันทาท้าวเป็นนางดีริมหามายา
 นางมณีเมฆดาเป็นนางกัถาโคตมี นางสุทฺธิยาเทวธิดา เป็นนางยโสธรา
 ราชบุตรพระองค์ใหญ่เป็นพระราहुต ซึ่งเป็นบุตรของสมเด็จพระศาสดา
 วัสสวัตติเทวราชเป็นพระอานนทเถร ดีหราชเป็นพระฉนฺนเถร บริษท
 ทงปวงเป็นพุทฺธบริษท พระเจ้าบรมจักรพรรดิราชในปุราณกบิลบุรี เป็น
 พระบรมโลกนาถ ตำรุตฺตบุรุษทงหลาย จงทรงจำชาดกนไวด้วยประ
 ภาณฉะนี้ พรรณนามาด้วยผลอันดี ที่ไต่สร้างพระไตรปิฎก คือเขียน
 อักษรเป็นเครื่องสอดส่องให้ได้สมบัติตามประการ คือมนุษย์สมบัติ
 สวรรคสมบัติ นิพพานสมบัติ จบดงเพียงนแต่ ๆ

๒๒ ธรรมิกบัณฑิตราชชาตก

พระราชกรณีย (แจ่ม บูรณนันท) เปரியัญ ๒ ประโยค วัดราชบูรณเรียง
ทานวตถุณฺตี อิทํ สตุถา เมฆวตี นาม นครํ อุปนิสฺสสาย
เชตวนเ วิหรนฺโต อฏฺฐปริกฺขารทานํ อารพฺภ กเถสิ

สตฺถา ตมเตจพระบรมศาสดาจารย์ เมื่อเสด็จประทับอยู่ ณ พระวิหาร
เชตวัน อาศัย์เมืองเมฆวตีเป็นที่โคจรภิกษาจาร ทรงพระปรารภอฏฺฐ
ปริกขารทาน การถวายบริขารแปดให้เป็นเหตุเบองตน จึงตรัสแต่ดงผล
คือนชาตกน อนพระดังคตกาจารย์กำหนดด้วยบาทพระคาถาว่า ทานวตถุ
ตงนเปนอาท

ตงได้ตค้บมา ในเมืองเมฆวตนั้น มีกฏุมพญหนึ่งเป็นผู้นัดในทาน
แต่ดำริแต่ในการที่จะบริจาคมหาทานเนื่องนคย อยู่มาวันหนึ่ง กฏุมพ
ญนนมจิตประกอบด้วยศรัทธา จึงหานายช่างมาให้กระทำโรงปะรำ
กรนปะรำนั้น ดำเร็จแล้ว จึงไปนิมนต์พระพุทของคพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์พุทช
บริพาร ให้มานั่ง ณ ปะรำแล้วถวายมหาทานตั้ง ๗ วัน ในวันที่ ๗ นั้น
ก็ถวายอฏฺฐปริกขาร

ตมเตจพระบรมศาสดา ทรงกระทำอนุโมทนาทานของกฏุมพญนั้นแล้ว
จึงมีพระพุทชดำรัสว่า คุณรอุบาสกผู้เจริญ ตวทานเป็นทายกผู้บริจาคทาน
ควรกระทำจิตของตนให้ป็นนากการเดอมได้ ในทานที่บริจาค นั้น เพราะ
เหตุวาชนชอว่าทานแล้ว เป็นกจทควรบุคคลจะพึงให้แก่ยากจนนิพกคน

กำพร้าอนาถา แม่ถึงบั้นชีวิตทงหลายแต่ครั้งโบราณมา ก็ยอมยหนักใน
 ความประพฤติทานบริจาค เมื่อส้มเค็จพระผู้มพระภาคัมพระพุทธดำรัส
 ดั่งนแฉว กทรงคุณภพนงอยู่มไตศรีค่อไป กุฎุมพินนปรารณาคะใคร
 สดับวตถุณิทาน จึงถวายนมต์การแฉวทุดอาราธนา พระพุทของคกทรง
 นำเรอง ในอดิตภพมาศรีค่อเทค่นาคังค่อไปนงว่า

อดีเต พาราณสีนกรเร ชมมิกปณฺฑิตโต นาม ราชา รชช
 กเรสี ๗ ในกาดเป็นอดิตค่อแฉว มบรมกษตริยพระองคคหนึ่งทรง
 พระนามว่าชรรมิกบั้นชีวิตราช ครองรัชยสมบัต้อยู่ในพระนครพาราณ
 สดี พระเจ้าชรรมิกบั้นชีวิตราชนทรวงยหนักในทานบริจาคเป็นเบองหน้า
 จึงมรับตั้งให้สร้าง มณฑปอนัดาดเพดาน ด้วยแผ่นผ้าแดประดับด้วยเครื่อง
 อดังการ ดำหรับเป็นทถวายนทานแก่พระพุทธชมุขดังช้ ครนหมณฑปน
 ดำเรจแฉว จึงให้มหนักพระพุทธของคกับพระภิกษุสงชพุทชบริวาร มานัด
 ทนากการณ ทามกตางมณฑปน แฉวทรงถวายนทานวคคมอन्नบ่านาหาร
 เป็นอาทิ ครนเรจภคคจแฉว ก็กระทำด็กการบูชาด้วยเครื่องด็กการ
 ทงหลายมมาดาแดชองหอมเป็นคณ ทรงนมต์การองคส้มเค็จพระทคพด
 แฉวทุดตงปนิชานความปรารณาคว่า ข้าแต่พระผู้มพระภาคผู้เจริญ ข้า
 พระองคได้กระทำด็กการบูชาพระพุทธของค ด้วยเครื่องด็กการทงหลายม
 สรรพรัตนวคคตาดังการเป็นคณ ไซว่าข้าพระองคจะปรารณาสมบัตในเทว
 โลกแดพรหมโลกหาบมิได้ ขอผดทานทชชพระองคบริจาคน จึงเป็นปัจจย

ให้ข้าพระองค์ได้ตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณ ในอนาคตกาดกายภาคหน้า
 ในขณะนั้น พนปฐุพอนหนาได้ส่องแสงดีหมื่นโยชน์ ก็กมปนาท
 หวาดหวนไหวสะเทือนสะท้านมีอาการดุจดังว่ากุญชรชาติชบมน์อนาตะวาค
 ทงบรรพตดีเนรราชกโอนออนคุดจถวายอภิวทน์ นอมยอดคมีหน้าเฉพา
 ตรงเมืองพาราณดี เปียบประคุดังว่าถ้าหวายที่ถูกบुकคดตดด้วยอคค
 อนนอมยอดตดงณะน ทงพระมหาสมุทกรกบหนตอดนไปดวยदैยงคตนระดอ
 มหาเมฆกการณदैยงอดนด้นนยงห้าฝนดูกเห็บให้ตกตง ณพนปฐุพี ด้ายฟ้า
 ในอากาศวิถอินไซฤคูกาด ก็แถบควัดเฉวียนท่วไปในอากาศ ขณะน
 ทาวัดกกเทวราชทงปรบพระหัตถ์ ทงทาวมหาพรหมदैเทพบริษทกรอง
 ช้องดำรุการ มหิศจรรยทงหตายนหนบ้นดาดเอิกเกริกโกตาหด ตงदैพน
 ปฐุพีคตตราบเท่างพรหมโดกเป็นที่สุดคอดวสาน

เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ จะทรงประกาศเนื้อความแห่งเหตุ
 อันให้เกิดมหิศจรรยนั้นให้แจ้งชัด จึงตรัสเป็นบาทพระคาถาว่า

กโต ธรรมิกบัณฑิตโต	ทานิ ทตฺวาน ขตฺติโย
พทุชฺสส ภิกฺขุสงฺฆเม	มณฺฑปํ ทานมุตฺตมํ
ตทาสี ยํ ภิสฺนํ	ตทาสี โลมหํสนํ
วตฺถทาเน ปทินฺนมฺหิ	เมทนี สมกมฺปล
ตทาสี ยํ ภิสฺนํ	ตทาสี โลมหํสนํ
วตฺถทาเน ปทินฺนมฺหิ	ขุพฺภิตฺถ นกรํ ตทา

ความว่า บรมกษัตริย์ทรงพระนามว่าธรรมิกบัณฑิตคณน ครนทรง
 บริจาคมหาทาน ซึ่งเป็นทานอันอุดมสูงสุด แก่พระพุทธองค์พร้อมด้วย
 ภิกษุสงฆ์พุทธบริวาร โนมณฑปอันเป็นสถานที่ตั้งทรงบริจาคนั้นแล้ว ในกาล
 นั้น มหัจฉกรยอนหน้าพิศกพงกถว มีให้เกิดชนพองดัยองเกล้าเป็นคณ
 ออกทงพนปฐพีตถกกมปนาทหวาดหวั้นไหว แดพระนครพาราณสีนนัก
 กำเริบโกธาทด เพราะวัดถทานแดอนนทานเป็นคณ ที่พระธรรมิกบัณฑิต
 ราชได้ทรงบริจาคนั้นเป็นเหตุ

ในที่สุดแห่งกาลอาอุทานนั้น พิภพของท้าวด้กกเทเวศร์ก็แต่ดงอาการอัน
 ร้อน ด้วยเดชอำนาจแห่งทานของพระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราชบรมกษัตริย์
 เมื่อท้าวธรรมหัตถจะทรงอาวชนากการพิจารณา จึงกล่าวเป็นบาทพระ
 คาถาว่า

โกนุ เทโว มนุสฺโส वा समुमा पुเชนฺติ मात्र
 ทานं वा พุรหุมจริยं มมं จาเวตี อาสนา

ความว่า ใครผู้ใดหนอ จะเป็นเทวดาหรือเป็นมนุษย์บุคคลผู้ใด ซึ่ง
 เป็นผู้ปฏิบัติบำรุงมารดาบิดา หรือเป็นผู้ตั้งการบูชาพระรัตนตรัย หรือ
 เป็นผู้บริจาคทานประพฤติพรหมจริยวาส มีความประสงค์จะให้เราเกิดอน
 จากบัณฑิตกัมพตศีลาอาสน์ในเทวพิภพ

เมื่อท้าวด้กกเทวราชกล่าวคาถาปรารภคณแล้ว จึงพิจารณาด้วย
 ทิพยเนตร ก็ได้ทราบประพฤติเหตุทุกประการ จึงทรงเทวดาริวา
 บดินพระเจาธรรมิกบัณฑิตราชหน่อพุทธางกูร ทรงบริจาคนมหาทานเป็น

มหัศจรรย์ เราควรจะไปไหนมนุษย์โลก เชอเชิญพระเจ้าธรรมิกบัณฑิต
 ราชชนให้ชนผู้พิภพวิมานเดื่อนำมาให้ประดิษฐานอยู่ในเทวโลกนี้ ครั้น
 ทรงเทวดารดงนเดว ก็เด็ดจันธุ์วิมานอันประดับด้วยรัตนะทง ๗ ออก
 จากดาวดึงส์เทวพิภพ ดอยลงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องหน้ามณฑป อัน
 เป็นที่บริจาคนของพระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราช

พระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราชโพธิสัตว์ ได้ทอดพระเนตรเห็นรัตนวิมาน
 อันมาตอยอยู่ ณ อากาศฉะนนั้น เมื่อจะมีพระราชดำรัสถาม จึงกล่าว
 พระคาถาว่า

กี วิมานํ ปุเร จิตโต	เทวปุตฺโตสิ อากโต
วิมานญจ นิมนฺตามิ	กินฺนุ ติฏฺฐจฺติ อกฺขahi เม

ความว่า วิมานอะไร มาประดิษฐานดอยอยู่ ณ เบื้องหน้ามณฑปของ
 เรา ท่านผู้เป็นเทวบุตรจงมาเถิด เราขอเชิญท่านทั้งวิมานด้วย เหตุไฉน
 วิมานจึงมาประดิษฐานดอยอยู่ดงน ท่านที่อยู่ในรัตนวิมาน จงบอกอาการ
 ให้เราได้ทราบในกรณี

ในลำดับนั้น ท้าวโกถีสย์สักกเทวราชได้สดับคำถาม เมื่อจะตรัสบอกให้
 พระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราชทรงทราบ จึงกล่าวพระคาถาว่า

เตน เตน นิมนฺเตสิ	อหิ สกฺโก ปุริณฺทโท
ทานปฺลฺลฺเลน กมฺเมน	อากาเสว วิชฺฐลตา
สมนฺตา นิจฺฉรณฺตา อากู	คิริณฺว ปตฺติสฺสุตา
ตสฺส เต อนฺนโมทนฺติ	อุโภ นารทปพฺพตา

อินุโท จ พุรหุมา จ ปชาปติ จ

โสโม ยาโม เวสุสวณฺโณ จ ราชา

สพฺเพ เทวา อนุโมทนต์ิ ทุกฺกริ หิ กโรติ โส

ทฺททํ ททมานันํ ทุกฺกริ กมฺมกฺุพฺพตํ

อสฺนฺโต นานุกฺุพฺพนฺติ สตํ ฐมฺโม ทฺุรฺนฺนโย

ตสฺมา สตณฺจ อสตณฺจ นานา โหติ อิตฺ คติ

อสฺนฺโต นิรยํ ษนต์ิ สนฺโต สคฺคปรายนา

ความว่า เราคือท้าวปรีนททล็กกเทวราช มาเชื่อเชิญพระองค์พร้อม
 ด้วยรัตนวิมานบนดิน เพราะเหตุบุญญกรรมที่พระองค์ได้บำเพ็ญทาน
 ถวายฟ้าในอากาศก็บันดาลคะนองเสียง แดบฉวัดเฉวียนไปโดยรอบขอบ
 จักรวาล เทพยดาทั้งหลายท้ออาศัยครีเดดาธารแดนารทบรรพตทั้งต้อง
 ได้สดับฟังมหัศจรรย์อันบันดาลดังนี้ ต่างก็พากันมาอนุโมทนาทานบารมี
 ของพระองค์ ใช่แต่เท่านั้น เทพยดาทั้งหลายทั้งปวงคือ พระอินทร์พระ
 พรหมพระปชาปติเทวราช แดโล่มเทวบุตรยามาเทวราช อีกทั้งท้าวมหา
 ราชชื่อว่าเวสัสวรณ ต่างก็พากันสาธุการอนุโมทนาว่า พระเจ้าธรรมิก
 บดินทรราชนั้น ทรงกระทำพระกุศลที่บุคคลจะกระทำได้ด้วยยาก เมื่อ
 บุคคลผู้เป็นสัตว์บุรุษทั้งหลายจะบริจาทานนั้น ก็บริจาทานที่บุคคลจะฟัง
 ให้โดยยาก เมื่อกระทำกิจการที่เป็นกุศลนั้น ก็กระทำกิจการกุศลที่บุคคล
 จะฟังกระทำโดยยาก บุคคลที่เป็นสัตว์บุรุษทั้งหลายไม่สามารถจะกระทำ
 ตามได้ ธรรมของสัตว์บุรุษทั้งหลายนั้น ยากที่สัตว์บุรุษจะฟังรู้จะฟัง

ประพฤติ เพราะเหตุฉะนั้น คติความดำเนินไปจากโลกนของสัตว์บุรุษแต่
 สัตว์บุรุษทั้งหลาย จึงเป็นของต่างกนมิได้เหมือนกัน บุคคลที่เป็นสัตว์—
 บุรุษทั้งหลายนั้นยอมไปสู่นรกจตุรกาย แต่ฝ่ายบุคคลที่เป็นสัตว์บุรุษทั้งหลาย
 เป็นผู้มีดวงวิเศษเป็นทิไปเบื้องหน้า

พระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราชนั้น ครั้นได้ฟังคาถากถาของบรรยาย ของ
 ท้าวสักกเทวราชนั้น จึงตรัสถามว่า ข้าแต่ท้าวสุทัสมบดี พระองค์จะมา
 พาข้าพเจ้าไปเทวโลกหรือ ท้าวสักกเทวราชก็รับคำว่ ข้าพเจ้าจะนำ
 พระองค์ไปสู่เทวสถาน พระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราชได้ฟังดังนั้น ก็มี
 พระหฤทัยโลมหนักชนอนด้วยทรงพระดำริว่า เทวโลกอันเป็นที่อยู่ของ
 เทวดา เรายังไม่ได้เคยเห็นมาแต่กาลก่อน เราควรจักไปชมเทวโลกใน
 กาดน ทรงพระดำริฉะนี้แล้ว จึงมีรับสั่งให้หาอำมาตย์ผู้ใหญ่มาเฝ้า
 แล้วตรัสว่า ดูกรอำมาตย์ผู้เจริญ ท่านจงเป็นผู้รักษาราชการบ้านเมือง
 แทนเรา แด่หมั่นตรวจตราราชกิจให้เป็นที่ไปโดยทศพิชราชธรรม จน
 กว่าเราจะกลับมา ทรงมอบราชกิจเสร็จแล้ว ก็เสด็จเข้าไปในวิมานทรง
 ประทับเห็นอรตนบถดงกอาสน์ ท้าวสักกเทวราชรู้ว่าพระเจ้าธรรมิกราชเสด็จ
 เข้าไปในวิมานแล้ว ก็ดำแดงเทวฤทธิเหาะไปในนภาดัยประเทศอากาศ
 บันดาลให้พระเจ้าธรรมิกราช กับทงวิมานไปถึงดาวดึงส์เทวพิภพแล้วให้ลง
 ประทับ ณ ที่พยอาสน์อันแล้วไปด้วยแก้ว ๗ ประการ

ในลำดับนั้น พระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราชได้ทอดพระเนตรเห็นวิมาน

ทงหลาย อันประดับไปด้วยรัตนะต่าง ๆ มิใช่อย่างเดียวกัน จึงคิดว่า
 เราได้มาเห็นวิมานเป็นการอัศจรรย์ยิ่งนัก ดังที่เราไม่เคยได้พบเห็น และ
 ไม่เคยมีไม่เคยเป็นแก่เราเลย เราได้มาประดับในวิมานนั้น นับว่าเป็นเหตุควร
 อัศจรรย์ ครั้นถึงนแคว่ จึงถามท้าวด้กกเทวราชว่า ข้าแต่ท้าวด้ชมบด
 เทวราช เทพยดาทั้งหลายเหล่านั้น ในเบื้องบูรพชาติได้กระทำกุศลสิ่งไร
 จึงได้มาบังเกิดในเทวสถาน ได้รัศนะวิมานอันเป็นที่พศ์ถุงการเห็นปานดงน
 เมื่อท้าวโกศลยด์หัดสนยเทวราชจะตรัสบอกกุศลกรรม อันเป็นเหตุให้
 ได้รัศนะวิมานของเทพยดาทั้งหลาย จึงกล่าวพระคาถาว่า

พุทธรูปุ เจตียณุจ	วิตานั วิหารั สาลั
ถูปั โพธิ์ ตลากณุจ	วิมานรัตนั ลภิ
เกตุกั อุนนปานณุจ	ธชาทินิ ปฎาธิกั
วาลุกเจตียั เตลั	วิมานรัตนั ลภิ
ทีปฐปนณุจ คนุชณุจ	มาลณุจ วตถปุชิตั
สพุกุสลกมูมานิ	วิมานรัตนั ลภิ
อรหนเต สัตถิภูเต	สกุจจัม ปติปาทยิ
จิวรั ปีนุทปาตณุจ	วิมานรัตนั ลภิ

ความว่า เทพยดาทั้งหลายที่ได้รัศนะวิมานนั้น ๆ บางพวกเมื่ออยู่ใน
 มนุษยโลกได้กระทำกุศลราศีคือสร้างพระพุทธรูปแด่เจตียั แด่สร้างวิหาร
 ค้าดาอันวิจิตรด้วยเพดาน แด่ชุกบ่อด้ระปดุกไม้มหาโพธิ์ ครนทาตาย
 ชนัรจากมนุษย์โลกจึงมาบังเกิดในสวรรค์ได้รัศนะวิมาน บางพวกเมื่อ

อยู่ในมนุษย์โลกได้กระทำการกุศล คือสร้างสะพานและถวายนันทานา
 หารแก่มนุษย์ผู้มี แต่ทำงเป็นคณว่าชงชายแดงแผ่นผ้าทงหตาย แดก่อ
 เจดยทรายถวายนามนตามประทบ ครนทำตายชนธด์นชพจากมนุษย์โลก
 จึงได้มาบังเกิดในสวรรค์ไตรคณะวิมาน บางพวกเมื่ออยู่ในมนุษย์โลกได้
 กระทำกุศลทงหตาย คือบูชาพระรัตนตรยด้วยประทบรูปเทียน แดชอง
 หอมมาดาแดผ้าเครื่องอาภรณ์ ครนทำตายชนธจากมนุษย์โลก จึงได้มา
 บังเกิดในสวรรค์ไตรคณะวิมาน บางพวกเมื่ออยู่ในมนุษย์โลกได้สร้างกุศล
 คือนมนตพระอรหันตทงหตายตรงวาริ ชำระศีร์รอินทรีย์ให้เย็นล้ำราญ
 แดวถวายจิวรทานแดบิณฑบาตทานโดยเคารพ ครนทำตายชนธจากมนุษย์
 โลก จึงได้มาบังเกิดในสวรรค์ไตรคณะวิมานเห็นปานดงน

เมื่อทำวสุชมบตเทวราช แด่ดงรัตนวิมานอนรุงเรืองวิจิตรต่าง ๆ
 แดแต่ดงบุรพกุศลของเทพยดาผู้เป็นเจ้าของวิมานณะนแดว ก็พาพระเจ้า
 ธรรมิกบัณฑิตราชเสด็จเข้าไปในมนเทียร แดวมเทวบัญชาว่า พระองค์
 จงอยู่ครองวิมานอนบริบูรณด้วยทิพยศฤงคารกงหนงน

พระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราชได้สดับคำท้าวโกศยครด์ดงนนั้น มิได้มีความ
 ปรารธนาที่จะอยู่ครองวิมาน เมื่อจะครด์ห้ามจึงกล่าวพระคาถาว่า

ยถา	ยาจิตกั	ยานั	ยถา	ยาจิตกั	ชนั					
เอวั	สมุปท	เม	เทตุ	ยั	ปรโต	ทาน	ปจฺจโย			
นจา	หเมตั	อิ	จฺฉามิ	ยั	ปรโต	ทาน	ปจฺจโย			
สยั	กตานี	ปุ	ญฺณานี	ตั	เม	อนุ	เต	นึ	ยั	ชนั

โสหิ กนฺตฺวา มนุสฺเสสุ กาหามิ กุสลํ พหุํ
 ทาเนน สมจฺริยาเย สญฺญเมเน ทเมเน จ
 ยํ กตฺวา สุขิตฺโต โหมิ น จ ปจฺจนาตฺตปฺปสฺสี

ความว่า ยวดยานพาหนะที่ยมเขามากดี ทรัพย์สมบัติที่ยมเขามากดี
 มีอุปมาฉันใด วิมานที่พระองค์ประสูติให้แก่ข้าพเจ้าน มีทานของผู้
 อื่นเป็นปัจจัย ก็อุปมาฉันนั้น ทรัพย์สมบัติอื่นใด มีทานของผู้อื่นเป็น
 ปัจจัย ต้องอาศัยทานของผู้อื่น ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนาทรัพย์สมบัติอื่น
 เลย บุญกุศลทั้งหลายที่กระทำด้วยตนเอง เป็นทรัพย์ที่จะนำตนไปในภพ
 อื่นเป็นที่สุดแห่งทุกข ถ้าข้าพเจ้าออกจากเทวโลกนี้ ไปในโลกเป็นที่อยู่
 ของมนุษย์ทั้งหลายแล้ว จักกระทำการกุศลให้มาก ข้าพเจ้าจะเป็นผู้ถึง
 ซึ่งความดีสูงสุดแล้ว และไม่เคียดรอนรำคาญในกาดเป็นภายหลัง เพราะ
 เหตุที่กระทำกุศลอื่นใด เป็นต้นว่า ด้วยทานการให้การบริจาคกดี หรือ
 ด้วยความประพฤติตนให้เต็มอกดี หรือด้วยความดำริรวมกายวาจาใจดี
 หรือด้วยความฝึกหัดทรมานตนกดี ข้าพเจ้าจักกระทำการกุศลอื่นนั้นให้มาก
 พระเจ้าธรรมิกราชโพธิสัตว์กล่าวพระคาถาดังนี้แล้ว จึงตรัสอ้าต่า
 ท้าวสักกเทวราชว่า ข้าแต่ท้าวอชฺฐปาณผู้เป็นใหญ่ในชนฟ้า บดิน
 ข้าพเจ้ามีความปรารถนาจะลงไปสู่มนุษย์โลก ขอพระองค์ได้กรุณาโปรด
 นำข้าพเจ้าลงไปตั้งในกาดนี้ ท้าวอชฺฐปาณได้สดับคำอ้าต่า จึงทรงรับว่า
 ข้าพเจ้าจะนำพระองค์ไปตั้งตามความปรารถนา แล้วมีเทวบัญชาให้นำ
 เวชยันตราจรธมาเทียบไว้ พระเจ้าธรรมิกบัณฑิตราชโพธิสัตว์ ก็มีความ

ชนบานดำราญพระหฤทัย ครัดปราศรัยกับหมู่เทพยดาทางหทัยแล้ว ก็อาดา
 เทพยดาทางหทัยชนทรงเวชยันตราสรถกับท้าวมฆวาน ออกจากเทวดสถาน
 เดือนดอยมาโดยอากาศวิถึ บ่ายหน้าราชรถเฉพาะเมืองพาราณสีขับไป
 ด้วยอานุภาพท้าวสดหัดสนัยหากบ้นดาต ครนถงประตูพระราชนิเวศน์ดาน
 ปาจิตติก้าภาค ก็เสด็จจดมาจากเวชยันตราสรถเข้าสู่พระราชนิเวศน์ชน
 ประทับ ณ ปรางค์ปราสาท ฝ่ายท้าวสดหัดสนัยเทวราช ก็อาดากลับไปยัง
 เทวโลกอันเป็นที่พยต์สถาน

ในลำดับนั้น มหาชนชาวพระนครทั้งหทัยได้ทราบว่ พระเจ้าธรรมิก
 ราชโพธิสัตว์ซึ่งเสด็จคมนาการชนไปสู่เทวโลกนั้น บดินเสด็จกลับมายัง
 พระราชนิเวศน์ ต่างก็มีจิตโล่มนัสชนบาน พากันจัดเครื่องบรรณาการ
 เข้าไปกระทำสักการบูชาถวายไชยมงคล อวยพรให้มพระชนมย่นยาว
 ตราบเท่าอายุชย แล้วกราบทูลถามว่ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นลุ่มมคติเทวราช
 เทวโลกที่ใดทอดพระเนตรนนเช่นไร พระพุทธเจ้าข้า

เมื่อพระโพธิสัตว์จะตรัสบอกที่พยต์มบคิในเทวโลก จึงกล่าวเป็นบาท
 พระคาถาว่

ดาวดีเสสุ วิมานา	มุตตา เวฑุริยา มณิ
นารวรรคณากิณณา	วิมานรัตน ลภิ
ปภาสตีมิท พุยมหิ	ชาตรุาสุส นิมมิตา
ททพหุमानา อาเภนุติ	วิชุลตามิว อมพเว
นารวรรคณากิณเณ	นจจคิเตหิ สงุฏฐุเจ

ตโต อุกุยานสมุปนุนา
 กปฺปาสิกณฺจ โภเสยฺยํ
 ปุณฺณกมฺมาภินิพฺพตฺตา
 ตโต โขมณฺจ กายูรํ
 ปุณฺณกมฺมาภินิพฺพตฺตา
 ตโต โขมณฺจ กายูรํ
 ปุณฺณกมฺมาภินิพฺพตฺตา

กปฺปรุกฺเขสุ ลมฺพเร
 โขมโกทุมฺพรานิ จ
 กปฺปรุกฺเขสุ ลมฺพเร
 องฺคทํ มณิเมขลํ
 กปฺปรุกฺเขสุ ลมฺพเร
 คีเวยฺยํ รตนามยํ
 กปฺปรุกฺเขสุ ลมฺพเร

ความว่า ในดาวดั่งเตวโดกนั้น มีวิมานอันประดับด้วยแก้วมุกดา
 แดวิมานอันประดับด้วยแก้วไพฑูรย์ แดวิมานอันประดับด้วยแก้วมณี
 เป็นต้น ในรัศนะวิมานนั้น ๆ มีหมูนางเทพอปัสสรอยู่เกิดอนกถนเคียรดาษ
 เทพบุตรทมกุกัดอันใดกระทำให้ จึงได้รัศนะวิมานนั้น ๆ อนึ่งรัศนะวิมาน
 นั้น โอภาสสว่างไปด้วยรัศมีแก้วต่าง ๆ อนึ่งามวิจิตรรจนา ประดุจดัง
 ว่าสายฟ้าอันสว่างรุ่งเรืองในพนอมพร ในเทวโดกนั้น เกิดอนกถนไป
 ด้วยหมูนางเทพอปัสสรอันพื่อนราชบริวงเคียงกกก้องโกดาหัด ทงบริบูรณ
 พรอมด้วยสวนอุทยาน แดมเครื่องอดงการหอยยอยอยู่ตามคั่นกปฺปพฤษ
 ไซแต่เท่านั้น ผาทพยทงหตายทเกิดแต่บุญกรรมทเบนกุศัด คือผา
 กปฺปาสิกพัศตร์ แดผาโกเสยยพัศตร์ แดผาโขมพัศตร์ แดผาอุทุมพรพัศตร์
 กหอยยอยอยู่ตามคั่นกปฺปพฤษ อิกทงเครื่องอดงการต่าง ๆ คือ
 สุวรรณวดยแดสร้อยดองดงวาด แดชามรงค์แดเครื่องกรรฐาภรณ

แต่ด้วยประดับไปด้วยแก้ว ๗ ประการ เป็นของบังเกิดแต่บุญกรรมที่
เป็นกุศล ก็ห้อยอยู่ตามคันทกปปพฤษณน ๆ

เมื่อพระโพธิสัตว์ตรัสพรรณนาทิพยสมบัติในสวรรค์ให้มหาชนทั้งปวง
นั้นฟังโดยประการทั้งปวงแล้ว จึงพระราชทานโอวาทสั่งสอนว่า ท่าน
ทั้งหลายอย่ามีความประมาท จงพากันให้ท่านรักษาคัดแต่เจริญเมตตา
ภาวนาทุกทีวราตรีกาล เมื่อกระทำการกุศลอย่างนั้นแล้ว ต้นชพก็จะได้
ขึ้นไปเสวยทิพยสมบัติรัศมีวิมานในเมืองสวรรค์ พระเจ้าชรรมิกับณ
ทิตราชโพธิสัตว์ ตรัสประทานโอวาทแก่มหาชนทั้งหลายดังนี้แล้ว ส่วน
พระองค์ก็ดำรงอยู่ในราชสมบัติโดยทศพิชราชธรรม ๓๐ ประการ ทรง
บำเพ็ญพระราชกุศลมีบริจาคนานเป็นต้น ครั้นต้นพระชนม์ก็ขึ้นไปอุบัติ
ในเทวโลกเสวยทิพยสมบัติ ฝ่ายมหาชนทั้งหลายที่ประพฤติตามโอวาท
ของพระโพธิสัตว์นั้น ครั้นทำตายชนธจากมนุษย์โลก ก็ได้ขึ้นไปบังเกิด
ในเทวสถาน

สตถา อิมิ ชมฺมุเตสนิ อหริตฺวา สมนเดจพระบรมคาวตาคารย
ทรงนำเรื่องในอดีตกาลมาตรัสเทศนาดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงประชุมชาดก
จึงตรัสโอด้านคาถาว่า

สกุโก เทวานมินุโท โส อนุรุทุโร อิทานิ โจ
ตสฺส ปรีสา ชนา สพฺเพ พุทฺธสฺส ปรีสา อหุ
ชฺมฺมิกปณฺฑิโต โลกนาโถ เอวํ ชาเรถ ชาตกั

ความว่า ท้าวสักกเทวราชผู้เป็นใหญ่กว่าเทพดาทั้งหลายในครั้งนั้น
 กذبชาติมากคือพระอนุรุทธในกาลนแดน ชนทั้งหลายทั้งปวง ที่เป็นบริษัท
 ของพระเจ้าธรรมิกบดินทราชนครินน กذبชาติมากคือพุทธบริษัทใน
 กาลน พระเจ้าธรรมิกบดินทราชนครินน ดับชนนชประวัต
 มากคือพระศากคผู้เป็นนาคของสัตว์โลกในกาลน ท่านทั้งหลายจงพากัน
 ทรงจำชาตกไว้ โดยนยที่ศากคแต่ดงมาอย่างนแดน

จบธรรมิกบดินทราชนครินน

เรื่องที่ ๒๓ เรื่องที่ ๒๔

พระญาณวิจิตร (ดิทธิ โดจนานนท์) เปரியัญ & ประโยค
วัดเทพศิรินทร์ เรียบเรียง

๒๓ จากทานชาดก

ยงฺกิญฺจิทานํ รัชฏสูวณฺณนฺตํ อิทํ สตุถา เซตวเน วิหรนฺโต
ปริจาคทานํ อารพฺภ กเถสึ

ดํมเด็จพระศาสดา เมื่อเสด็จอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงพระ
ปรารภซึ่งทานที่ได้บริจาคแล้วของพระองค์ ครั้นพระธรรมเทศนานั้น มี
คำว่ายงฺกิญฺจิทานํ รัชฏสูวณฺณนํ เป็นต้น

ทรงพนเป็นสมัยที่พระภิกษุทั้งหลายอยู่จำพรรษาเสร็จแล้ว เวไนย
ชนทั้งหลายอยู่ในประเทศใด ดํมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ก็พาพระเถร
เจ้าตามพระองค์คือ พระโมคคัลลานะ พระโกณฑัญญะ พระอานนท์
ไปในที่นั้น ได้เสด็จไปจนถึงอชิตบุรนคร ในพระนครนั้นมีบรมกษัตริย์
ครอบครองดีรัชยสมบัติ ทรงพระนามพระเจ้าอชิตมหाराช อัครมเหสี
ของพระเจ้าอชิตมหाराชนั้น ทรงพระนามนางกาญจนเทวี พระเจ้า
อชิตมหाराช โปรดให้ พระนาง กาญจนเทวี เป็นใหญ่ กว่านางทั้งหลาย ถึง
หมั้นหกพันนาง ในครั้งนั้นพระเจ้าอชิตมหाराช ทรงพระราชทาน
ผ้าผืนหนึ่ง มีราคาถึงแสนค่าดังแก่พระราชเทวีแล้ว พระราชทานผ้า
กุดมพัสตร์มีราคาผืนละพันกษา ถึงหมั้นหกพันผืน แก่นางดนมทั้งหลาย

หมื่นหกพันนาง ๆ ตะมึน ๆ แด้วครัดว่า เราให้ผ้าเห็ดานแก่ท่านทั้ง
 หาดาย ท่านทั้งหาดายจงรับผ้าที่เราให้เห็ดานไว้เถิด ครนรุ่งชนวันใหม่
 พระเจ้าอชิต มหาราช กยกจตุรงค์ พดนิกายเด็คใจไป ยังปดาวยพระราชอาณา
 เขต เพื่อจะกระทำยุทธสงครามกับด้วยเด็นาของพระราชอาอื่น (ของ
 ชาคก) ในกาตนั้นเด็คใจพระบรมค้ำดดาจารย์ จึงครัดกับพระโมคคคิต
 ดาณะว่า คูกรโมคคิตดาณะ พรงุนเข้าท่านจงเข้าไปรับบิณฑบาตในพระ
 นคร พระเถรเจ้ากทรงบาตรจิวร เข้าไปยังพระนครแต่เข้า ครนถึงพระ
 ดานหลวงเด็ค ด่วนนางกาญจนเทวเบ็คคิตหับญชรเดเห็นพระเถรเจ้าเด็ค
 กมีจิตชนชมยนิคิต จึงไซให้ราชบุรุษนิมนค้พระเถรเจ้านงบนบัญญัติคา
 อาต่น ในค้ำหนักของคตเด็ค นางก็ออกจากห้องใต้โภชนาหารมืรค
 เด็คค่าง ๆ ให้เด็คในบาตรทรงองคาคัดพระเถรเจ้า ครนเด็คร์จภคตคกิจเด็ค
 นางปรารธนาจะพ้งพระธรรมเทค้หนา จึงวิงวอนพระเถรเจ้าให้แต่ดงธรรม
 พระเถรเจ้าก็แต่ดงพระธรรมเทค้หนานันประเด็คร์ฐู คีอทานกถา ดีดกถา
 ดีคคกถาเด็ค แต่ดงพระพุททคคุณ พระธรรมคคุณ พระดังชคคุณ แก่พระ
 ราชเทวนน ด่วนพระราชเทว ครนได้ดวนากการพระธรรมเทค้หนานนเด็ค
 กมีจิตเด็คอมได้ จึงทรงจินตนาการว่า พระมหากษัตริยเจ้าพระองค์น
 จะทงเราหรือจะชบได้เราเด็คย จะชายเราเด็คยหรือจะจำจองเรากคิต พระ
 องค์ปรารธนาจะทำเราอย่างไรอย่างไร ก็จงทำเราอย่างนน้อย่างนนเถค
 เด็คพระราชเทวก็ถวายผ้าทมราคางถึงแต่ค้ำดงนนให้เป็นธรรมบุชชา ใน
 กาตนั้นนางราชกัญญาทงหมื่นหกพันนาง ก็พากนจนตนาการเหมอนณะน

แดว ก็พากันบูชาพระเถรเจ้าด้วยดอกไม้ธูปเทียนพัสดุภัณฑ์ของตน ๆ ให้เป็นธรรมเนียมบูชา
 ทงต้นแล้ว นางราชกัญญาทงปวง มีพระราชเทวีเป็นประธาน ก็พา
 กนริษาค์ลหาประการทุก ๆ นาง ตามที่ใฝ่ฟังพระธรรมเทศนาของพระ
 เถรเจ้านั้น พระเถรเจ้าทราบเวทนาพอดสมควรแก่กาลแล้ว ก็ดำพระราช
 เทวถอบาตรมาโดยทางอากาศแล้ว เหาะดัง ฦ ท โกลดดมเด็จพระผู้มพระ
 ภาคเจ้า บรรดาฆาตงต้นทพระราชเทวีแดนางต้นมถวายพระเถรเจ้า ก็
 ดอยตามพระเถรเจ้ามาข้างหลัง นางราชกัญญาทงหทัยมพระราชเทวี
 เป็นประธาน ถวายนมัสการพระเถรเจ้าแล้ว ก็พากันแแต่คอยู่ ครองน
 ส้มเด็จพระผู้มพระภาคเจ้ากเสวยโภชนาหารนบกบด้วย พระสาวกทงหทัย
 เต็มสถานทประมาณตามโยชน์แล้ว ประทานฆาตงต้นแก่พระสาวกโดย
 ลำดับกัน ๆ ส่วนพระเจ้อชิตมหาราชปราบปรามปัจจามิตรให้พ่ายแพ้
 ประมาณสองสามวันแล้ว พอถึงสายฝนห่มยก็เสด็จมาถึง เสด็จขนยง
 ปราสาทประทับเหนือราชบัลลังก์อาสน์ บรรดานางราชกัญญาทงหทัยม
 พระราชเทวีเป็นประธาน ก็พากันเฝ้าแวดล้อมพระเจ้อชิตมหาราช ใน
 กาดนพระเจ้อชิตมหาราช ไม่เห็นผ้าของนางราชกัญญาเหต่านนจ
 ครัสถามว่า ผ้าของท่านทงหทัยไปอยู่เดี่ยวทไหนเล่า พระราชเทวีกราบ
 ทูลว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า ข้าพระบาททงหทัยบูชาธรรมของพระ
 มหาเถรเจ้าเดี่ยวแล้ว พระเจ้อชิตมหาราชได้ทรงฟังถ้อยคำของพระราช
 เทวี ก็มพระทัยได้มนัสมพระประสงค์จะทศนากการส้มเด็จพระผู้มพระภาค

เจ้า จึงโปรดให้อำมาตย์ไปเชิญสมเด็จพระมหาราชเจ้า อำมาตย์
 นนทไปเชิญสมเด็จพระมหาราชเจ้า
 ดำดบหนัดสมเด็จพระมหาราชเจ้า ก็เสด็จยังพระราชนิเวศน์กับ
 ด้วยพระสาวกทั้งปวง ฯ พระเจ้าอชุตมหาราชถวายนมัสการพระ
 ราชเจ้าแล้วกราบทูลว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า ขอว่าท่านการให้การ
 บริจาคแล้ว ส้มควรจะให้อะไรจึงจะมีผลานิสงส์ใหญ่หลวง ดำดบหน
 อดสมเด็จพระมหาราชเจ้าจึงตรัสว่า คุณกรมหาราชเจ้า ขอว่าท่านแล้ว
 ส้มควรที่บุคคลจะพึงให้ทรัพย์สินสมบัติบาง เงินทองบ้าง ฝานุ่งห่มบ้าง คุณ
 หาราชเจ้า ในกาดปางก่อน พระบรมโพธิ์ศัศวเจ้าทรงหทัยมากกว่ามาก
 เปรียบด้วยเมตตทรายในพระมหาสมุทร ได้ให้ท่านคือบริจาคใหญ่ห้าประ
 การแล้ว ได้ตรัสรู้ธรรมมาดมโพธิญาณ ถึงเวลาดกตกได้ให้มหาทาน
 บริจาคแล้ว จึงได้ถึงพร้อมซึ่งความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณกรม
 หาราชเจ้า บุคคลบางคนปรารถนาเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชกิด ปรารถนา
 เทวสมบัติ พรหมสมบัติ นิพพานสมบัติ กิด ย่อมได้สมบัตินั้น ๆ ส้มความ
 ปรารถนา ก็เพราะอาศัยทานการให้การบริจาค อีกประการหนึ่งบุคคลจะ
 เป็นผู้มีร่างกายเหมื่อนอย่างสัตว์ทองกิด จะได้นุ่งผ้าห่มผ้ามราคาเป็นอันมาก
 กิด จะได้นุ่งผ้าห่มผ้าอนนวจตรงดงามกิด ก็ยอมได้เพราะอาศัยวัตถุทาน
 การให้ผ้า อีกประการหนึ่ง บุคคลจะได้เป็นผู้บริบูรณ์ไปด้วยรัตนะเจ็ดประ
 การ ก็เพราะอาศัยทานการให้การบริจาค อีกประการหนึ่ง บุคคลจะได้
 ชาติ มาชาติ รัตต ชาติ ชาติ บุตรภรรยาชาติ ยศชาติ เรือน

ทต เรือกัดวงไโรนาทต จะได้อวยวระว่างกายทตงาม มีมงามเป็นศน
 กยอมได้เพราะอาคัยวตถทานการให้ผ่านุงห่มตงน ถาดับนพระเจ้า
 อชคมหาราช ได้ทรงสดับธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว กัมพระทย
 เตอมได้ จึงทรงรำพึงในพระทัยว่า ขอว่าทานยอมเป็นทตงเป็นทพง
 ของบรรดาดีคตมชวตทงปวง แล้วโปรดให้เปิดพระคตงดำหรบเก็บผ้า
 ออกแล้ว ถวายเป็นกุฎาถพนกุ แต่ตะคุมราคากถแถนค่าง ให้เป็นธรรม
 บูชาแถถ่มเตจพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว พระราชทานคุ่มาถบคแต่ตะคุม
 ราคากถแถนค่าง แถพระราชเทวเจ้าแล้ว พระราชทานคุ่มาถหมนหกพน
 คุมราคากถแถนค่าง แถนางราชกัญญาทงหมนหกพนนาง ๆ ถ้วน
 นางราชกัญญามพระราชเทวเป็นประธาน ได้รบพระราชทานผ้าทงถน
 แล้ว ถถวายเป็นเตจพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นธรรมบูชาด้วยกนทงถน ๆ
 ถาดับนถ่มเตจพระผู้มีพระภาคเจ้าถดาพระเจาอชคมหาราช ถัดจไป
 ยงพระเชคถนมหาวิหาร ด้วยอำนาจพระพุทชเตชานภาพกบถนคตให้ผ้า
 ทงถนถอยชนไปบถอากาค ถอยตามถ่มเตจพระผู้มีพระภาคเจ้า ไป
 ตกถงเบนถอง เตยถน บูชา ถ่มเตจพระผู้มีพระภาคเจ้า อยู่ถพระเชคถนมหา
 วิหาร คริงนถภคชทงถดาชงประชุมกนอยู่ ถน โรงธรรมถภาได้เห็นอศ
 จรรยถนถแล้ว ถเจรจากถนถนว่า น้าอศจรรยถนถ ไม่เคยมีมามชนถแล้ว
 ธานุภาพของพระพุทชเจาทงถดาเป็นของอศจรรย
 ถ่มเตจพระบรมค่างดาจารย์ ถัดจมาถงจถรถถถามว่า ถูกรภิกษุ
 ทงถดา ทานทงถดาถงประชุมกนอยู่ในถาดน เจรจากถนด้วยถถาอะไร

หรือ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายเจรจากนอยด้วย
 อานุภาพของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นของอัศจรรย์ แล้วพระพุทธองค์จึง
 ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหตุอัศจรรย์เช่นนี้จะไฉนชนแต่ในกาล
 เท่านั้นห้ามได้ ถึงในกาลปางก่อนเมื่อเรายังเป็นโพธิสัตว์อยู่ เราได้
 ถวายวัตถุทาน เรากกตบได้เข้าเป็นอันมากในอดีตภพนั้นโดยแท้ แล้ว
 พระพุทธองค์ทรงนั่งอยู่ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลดวงวอนพระพุทธองค์เพื่อ
 ประสงค์จะทราบเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงได้นำอดีตนิทานมาแสดงต่อไปว่า

ในอดีตกาลดวงแล้ว มีพระราชาทรงพระนามพระเจ้ากมตราช ผ่าน
 ดัมบคอยู่ในกมถนคร ครั้นพระบรมโพธิสัตว์เจ้าเป็นมาณพเพียงมารดา
 อยู่ในพระนครนั้น วันหนึ่งพระโพธิสัตว์เจ้าเข้าไปสู่อรุญญประเทศ ด้วย
 ภารกิจของตนแต่เช้า ครั้นถึงเวลาดำยณห่มยกกกตบมาถึงท่ามกตาง
 ระหว่างมรคา ได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าถูกโจรชิงเอาจวรเดี่ยแล้วเหตอ
 อยู่แต่ผ้าอุทกผ้าฏกเท่านั้น จึงดำริในใจว่า เวदानต์สมควรที่เราจะกระทำ
 บุญกุศลแล้ว กรีบกตบใบไม้ถวายให้พระปัจเจกโพธิ์นั่งแล้วกระทำผ้าอุทก
 ของตนสองผืน ให้เป็นผ้ากาสาอพัศตร์ ถวายพระปัจเจกพุทธเจ้า พระปัจเจก
 พุทธเจ้านั่งผืนหนึ่ง ห่มผืนหนึ่ง แล้วกประดิษฐานยืนอยู่ พระบรมโพธิ
 สัตว์มจตเลอมได้จึงกล่าววว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ผ้าทั้งหลาย
 นั้นจงปรากฏเป็นผ้าเป็นอันมากในทิฏฐุธรรมอดีตภพชาติหนึ่งบ้าง ในดั้ม
 ปรายภพภายหลังบ้าง เมื่อจะกระทำความปรารภนา จึงกล่าวเป็นคาถาว่า

อมีนา วตฺถทาเนน มา ทลิตฺทุกฺกุเล อหุ
ทัญฺเจ วา อภิสุมฺปฺราเย วา ชายนฺตุ ทิพฺพวตฺถกา

แปลว่า ขอให้ข้าพเจ้าอย่าได้รู้ไปบังเกิดในตระกูลที่ยากจนขัดสน
เลย แด่ขอให้ผ้าที่พยบังเกิดมีแก่ข้าพเจ้าในทัญฺฐูธรรมอดีตภาพชาติน
แต่ในสมัยปรายภพภายหน้าด้วยวตถทานนเถด

เมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้าจะกระทำอนุโมทนา จึงกล่าวเป็นพระคาถาว่า

อิจฺฉิตฺ ปตฺถิตฺ ตุมฺหิ จิปปฺเมว สมฺมิชฺฌตฺ
สพฺเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา จนฺโท ปณฺณรโส ยถา
อิจฺฉิตฺ ปตฺถิตฺ ตุมฺหิ จิปปฺเมว สมฺมิชฺฌตฺ
สพฺเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา มณฺิ โชติรโส ยถา

แปลว่า ความปรารถนาที่ท่านตั้งไว้แล้ว จงสำเร็จแก่ท่านโดยเร็วเถิด
ความดำรงปวงของท่านจงเต็มบริบูรณ์ ดุจพระจันทร์ในวณชนดิบห้า
คำเถิด ความปรารถนาที่ท่านตั้งไว้แล้ว จงสำเร็จแก่ท่านโดยเร็วเถิด
ความหวังปวงของท่านจงเต็มบริบูรณ์ ดุจดวงแก้วมณีโชติรสให้
สำเร็จความปรารถนาทุกประการเถิด

ในขณะนั้น ไบไม้ทตมพคมา ก็เป็นไบไม้คุดังเทพदानฤมิตเป็น
ผ้าที่พยบังเกิดชนแล้ว มาคกตงแทบบาทมุตของพระบรมโพธิสัตว์เจ้า
บังเกิดเป็นคู้ผาหตายแค้นคู้ ด้วยอำนาจเคชานุภาพของมตทานน พระ
บรมโพธิสัตว์เจ้ากถวายผ้าที่พยบูชาพระปัจเจกพุทธเจ้ามีเดิมเหลือ ผ้า
ที่พยเหล่านนก็บังเกิดเป็นบตตงกชนด้วยเคชานุภาพของพระปัจเจกพุทธ

เจ้า ๆ ก็ประทับอยู่ ณ ทามกตางบาดตงกนน์ ในขณะนั้น แผ่นปฐพีใหญ่
 หนาถึงต้องแผ่นดินห่มโยชน์ ก็ดำแดงแดงก้องกังวานตงรอยแดงพัน
 แดงแดงแดง ครวญครางบนดอดนกมปนาทหวาดหวั่นไหว ประดุจดัง
 กิ่งสะดาต (ซ้องระฆัง) ที่บุคคลประหารด้วยค้อนเหล็กขณะนั้น พระมหา
 สัมพุทธทงส์ ก็คฟองคะนองคตณอยุณาตาด ทงชนเขาดิเนรวราชก็อ้อนนอม
 ดงมา แดงก๊กก้องเบื่อนอนหงอนเคยวกัน กับนดอดนชนไปตงแดเทพ
 ปฐพีจนถึงพรหมโลก เทพยดาทงปวงกฟากนแซ้ชว่องดำชุกการ ดักก
 พิภพเทพสถานก็ดำแดงอาการให้เราร้อน ด้วยเดชานุภาพผดทานของ
 พระบรมโพธิสัตว์เจ้านน

ท้าวตักกเทวราชทงอวชนาการทราบเหตุชนแดง ก็โยนผ้าทพยตง
 มาถววยกระทำตักการบูชาดำชุกการณหนึ่ง ผ้าทพยณนนครนตกตงมา
 ถึงทามกตางอากาศ ก็ชาดออกไปเป็นดองภาคด้ามภาคตภาคจนถึงรอยพัน
 ภาค มาตกตงแทบบาทมุต กระทำตักการบูชาพระบรมโพธิสัตว์เจ้า
 สัมเด็จพระบรมศาสดา เมื่อพระองค์ไตรตรัสรู้แล้ว ทงแแต่ดงธรรม
 ตั้งด่อนตักด้วยด้ามารถทานบริจาค จึงตรัสว่า

ทานการให้อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต่นว่าให้เงินให้ทองให้ผ้านุ่งห่ม
 หรือชานาอาหาร ด้วยจิตของบุคคลผู้ให้นนเองได้ บุคคลผู้
 ย่อมได้ความสุขอย่างประเดรีสูด้ามประการ ด้วยอานุภาพผดทานน คอ
 ผู้บริจาคเป็นคнды่อมได้ตงทค ผู้บริจาคเป็นคนอุมยอมได้ตงทอุม
 ความบริจาคหาคำมิได้ ผู้บริจาคยอมได้ตงทหาคำมิได้ ผ้าทบริจาคเป็น

ของคณบริจาย่อมได้ดังทศ ฆาตบริจายเป็นของประเดรัฐู ผู้บริจาย่อม
 ได้ดังที่ประเดรัฐู ฆาตบริจายเป็นของอุคต ผู้บริจาย่อมได้ดังที่อุคต
 ฆาตบริจายเป็นฆาหาคามีได้ ผู้บริจาย่อมได้ดังที่หาคามีได้ ผู้บริจาย
 ทานยอมมิต์ดุจดังทอง มิต์รกายบริบูรณ์ ถึงพร้อมไปด้วยสัตว์รกาย
 อหิงามเดศีดุจดังสัตว์รกายของเทพยดา ย่อมได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช
 ผู้ประเดรัฐู เถวยดีริรัชต์สมบัติพร้อมไปด้วยรัตนะเจ็ดประการ ๆ ทาน
 การให้การบริจายบุคคลมากกระทำอยู่ ถึงจะเป็นทานเล็กน้อยกมผลมาก
 ถ้ายิ่งทำมากก็ยิ่งมีผลใหญ่หลวง เพราะเหตุนี้ บันฑิตคณเมธา เมื่อ
 วิตถุทควรจะให้หมอยุ่หมอยกิด มากกิด ก็ควรจะผจญความตระหนี่เสีย
 บริจายทานเถิด ทานการให้การบริจายที่บุคคลทำไว้แล้ว เปรียบเหมือน
 พืชพรรณเพาะปลูก บุคคลหว่านลงไว้เช่นใด ก็ย่อมได้ผลเช่นนั้น บุคคล
 ผู้กระทำชงกรรมอันดีงาม ย่อมประดังชงกรรมอันดีงาม บุคคลผู้กระทำ
 ชงกรรมอันเป็นบาป ก็ย่อมประดังชงกรรมอันเป็นบาป ปรถพีแด่ศาคร
 แดงูเขาเมรุราช ย่อมสิ้นไปในกาลต้นยุคแห่งแค้นกับทั้งหตาย ส่วนทาน
 ที่บุคคลกระทำไว้ในพระพุทธรเจ้า ย่อมไม่พินาศไป

พระโพธิสัตว์เจ้าถอเอาฆาตพัยตามชอบใจแล้ว ถวายนมัสการดา
 พระบัจเจกพุทธรเจ้ากดับไปยังเรือนของตน ๆ ในขณะนั้น ฆาตพัยทั้งหตาย
 ก็ถอยชนคิตตามพระมหาสัตว์เจ้า ไปตกดังประติษฐานอยู่เหมือนอย่าง
 กองแห่งภูเขาดูโดยรอบเคหะสถานของพระมหาสัตว์เจ้านั้น

๕๕ ๖๑๘๖ ๕
 ครองหนบรมกษัตริย์กับพระราชเทวี แดมหาชนทั้งปวงมีเด่นาบคิดแด
 อำมาตย์เป็นต้น ไม่สามารถจะดำรงตนอยู่ได้ ก็พากันนำช่างมารถนาง
 นารทาธาทาตัวอย่างระวอยอย่างระวอยไปบูชาพระมหาสัตว์เจ้า ด้วยพระ
 มหาสัตว์เจ้าก็ด้วยโภคสมบัติไม่มีที่สุด กระทำกองการกุศลมีทานเป็นต้น
 ๕๕ ๕๘ ๕๕
 ครนสนอายุแล้วก็จุดไปบังเกิดเป็นเทพบุตร มีรักรกายใหญ่ประมาณ
 ตามคาพยุด มีเครื่องประดับถึงหกสิบเล่มเกวียนอยู่ในดุสิตพิภพกับด้วย
 ภาวียา ด้วยทิพย์สมบัติอยู่ในดุสิตพิภพนั้น ถึงเจ็ดโกฏิหกสิบแสนกับสี่พัน
 ๕๕ ๕๕ ๕๕
 บิซงเป็นอายุทิพย์ ครนจุติจากดุสิตพิภพนั้นได้มาบังเกิดในถ้ำกยตระกูล
 ๕๕ ๕๕ ๕๕
 แดวดัดใจออกมหาภิเนษกรม ได้ตรัสรู้ พระอนุตรตรัสมีมาตัมโพธิญาณ

ส้มเด็จพระศาสดาจารย์ นำพระธรรมเทศน์มานาแสดง เมื่อจะประชุม
 ชาตก จึงกล่าวพระคาถาในที่สุดว่า
 สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท อนุรุทฺโธ ทิพฺพจกฺขุโก
 อรณฺเณ เทวตา อาสี อานนฺโท อโหสีทานิ จ
 กมลราชา ปุเร อาสี โมคฺคลฺลาโน อิทานิสี
 ตสฺส เทวปี ภาวียา กิสฺสาคอตมินามกา
 มาตา อาสี มหามาया ปิตา สุตฺโธทโน อหุ
 ปจฺเจกพฺพุโธ สตฺตหิตโต นิพฺพุโต โส อนาสโว
 มหาปุริโส โลกนาโถ อหเมว ตถาคโต
 เชฏฺโฐ เทวมนุสฺसानันัน เอวํ ชาเรถ ชาตกํ

แปลว่า ท้าวสหัสสเนตรเทวราชในครั้งนั้น มาเป็นพระอนุรุธเถร
 ที่พิทักษ์ในครั้งนั้น อริญญเทพยดาเป็นพระอานนท์ พระยากมดราชมา
 เป็นพระโมคคัลลานะ นางเทวซึ่งเป็นภริยาของพระมหาสัตว์เจ้า มาเป็น
 นางกัณฐาโคตมี มารดาพระมหาสัตว์เจ้ามาเป็นนางมหามายา บิดาพระมหา
 สัตว์เจ้ามาเป็นท้าวสุทโชนะมหาราช พระปัจเจกพุทธเจ้า ซึ่งทำ
 ประโยชน์แก่สัตว์นรก ท่านสิ้นอาตมะนิพพานไปแล้ว พระมหาบุรุษซึ่ง
 เป็นเทพของโลกมาเป็นเราผู้ตถาคตผู้เป็นเชษฐาของเทวดามนุษย์ทั้งหลาย
 ท่านทั้งหลายจงทรงจำชาดกนี้ไว้ ด้วยประการฉะนี้

จบจากทานชาดก

๒๔ ธรรมราชาชาดก

ศาลิ รูปว โสภิตวาติ อิทิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
โคपालศาลิ อารพุก กเถสิ.

สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ เมื่อเสด็จอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร
ทรงพระปรารภศาสดาของคนเดียงโคให้เป็นที่เหตุ จึงตรัสพระธรรมเทศนา
ให้เป็นที่นต มีคำวา ศาลิ รูปว โสภิตวา เป็นต้น

ดำเนนความวา คนเดียงโคคนหนึ่งทำศาตาไว้ไกลทาง ครองนพระ
เถรเจ้า ๒ พระองค์คือพระดำริบุตรกับพระอนนท ทำนมายังเมืองดำวตถ
ได้เห็นศาตาของคนเดียงโคแล้ว จึงเจรจากันวา ดูกรอาวูได้ ความ
ผองได้ของจิตยอมเกิดชน นาคัจจรวรย์ ไม่เคยมีมามชนหนอ ดิงน
แล้วพระเถรเจ้าทั้งสองก็เดินเจรจากตามกันไป พระมหาเถรทั้งสองเข้าไป
ถึงพระเชตวันมหาวิหาร ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว นังอยู่ใน
ที่สมควรรัดวณข้างหนึ่ง ฝ่ายพระอนนทเถรเจ้า จึงกราบทูลถามพระผู้
มีพระภาคเจ้าวา ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เจริญ นายโคบาดคนหนึ่ง
ทำศาตาไว้ไกลทาง จะได้ผลเป็นประการใดพระพุทธเจ้าข้า ๗ สมเด็จพระ
พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงฟังคำถามนนั้นแล้ว จึงตรัสวา ดูกรอนนท
นายโคบาดทำศาตาไว้มีผลอันดังดังมาก นายโคบาดนั้น ครนต้นอายุ
จตุจากโลกนนั้นแล้ว จะไปบังเกิดในเทวโลก มีนามกรวาโคบาดเทพบุตร
จะแวงคด้อมไปด้วยนางเทพกัญญาพนหนึ่ง ด้วยทิพยสมบัติใหญ่อยู่ใน
วิมานทอง มีปริมนตได้ ๑๒ โยชน แล้วตรัสวา ดูกรอนนทเรา

ตลาคตกถ้าวอยู่ว่า การที่นายโคบาลได้ทำศาตาไว้ จุติจากมนุษย์ไป
บังเกิดในเทวโลกนั้น ไม่เป็นการอัศจรรย์ เพราะเหตุไร ส่วนบัณฑิต
แต่โบราณได้ทำศาตาไว้แล้วได้ ไปยังเทวโลกทั้งสัตว์กายที่เป็นมนุษย์ อัน
นเป็นการอัศจรรย์แท้ แล้วพระองค์ทรงนิ่ง ภิกษุทั้งหลายทูลวิงวอน
ประสงค์จะทราบเนอความนั้นให้แจ้งชัด พระองค์จึงได้นำอดีตนิทานมา
แต่คง ดังต่อไปนี้ว่า

อดีเต ภิกษุเว ชมพูที่ปนकर ชมมราชา นาม ชมเมน ราช
กาเรสี. คุกรภิกษุทั้งหลาย ในอดีตกาลครั้งพระเจ้าธรรมราช ปกครอง
ราชสมบัติโดยธรรมอยู่ในชมพูที่ปนकर อัครมเหสีของพระองค์ ทรง
พระนามฉิมดาเทวี ได้เป็นใหญ่กว่านางนาริงหมนหกพันนาง ครั้น
วันหนึ่งพระโพธิสัตว์เจ้าทรงบรรทมบนพระแท่นที่สี่ได้ยาสัน ทอดพระ
เนตรดูเควคณครแล้ว ทรงพระราชดำริว่า สมบัติทั้งนี้ใครให้หนอ
แล้วทรงทราบว่ พระองค์ได้ให้ทานทำบุญไว้ในปางก่อนจึงได้สมบัติ
นี้ แล้วจึงได้พระประสงค์จะกระทำศาตาแล้ว จึงตรัสเรียกพระราชเทวีมา
ดำรัสว่า คุกรเจ้าผู้มพกตรอนเจริญ เราปรารถนาจะกระทำศาตาดีกหนึ่ง
หนึ่ง พระราชเทวีรับพระราชโองการว่าสาธุแล้ว บรมกษัตริย์จึงตรัส
เรียกเสนาบดีมาตรัสว่า คุกรเสนาบดีผู้มพระอนเต็มอ ท่านจงจัดรถ
เทียมโคไว้ให้มาก เราจะเข้าไปสู่ป่า ๆ ถ้าคบบันเสนาบดีรับพระราช
โองการแล้วก็จัดรถมาประเทียบไว้ในหน้าพระดานแล้วกราบทูลว่า ข้า

แต่เดิมมคิเทวราชเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าได้จรดไว้แล้ว บรมกษัตริย์ได้
 ทรงฟังอำมาตย์กราบทูลแล้วก็เสด็จลงจากพระราชมนเทียร แวดล้อม
 ไปด้วยมหาชนเป็นอันมาก เสด็จขึ้นราชรถเข้าไปสู่อรัญญประเทศ แล้ว
 โปรดให้ตัดต้นไม้ถากเถา ยกชนบทราชรถออกจากอรัญญประเทศ
 นำมายังพระนครแล้ว ให้กองไว้ภายนอกพระนคร แล้วให้มหาชนตัด
 ถางต้นไม้ ทำเป็นค้ำดาประมาณสองวันก็สำเร็จ ส่วนค้ำดาคงดงาม
 ประดุจดังสุวรรณมาเทพสถานฉะนั้น บรรดามหาชนที่ตัญญูไปมาได้เห็นค้ำดา
 ก็พากันกล่าวสรรเสริญพรรณนาถึงค้ำดานนกะกันแต่กันว่า ค้ำดานงาม
 ยิ่งนักน่าเชยชม ทั้งเป็นทิมโนสารภิมยนำมาซึ่งความเดือนได้ จะพิศดู
 ที่ไหนก็ดูงามไปทุกแห่ง เปรียบประดุจสุวรรณมาเทพสถานค้ำดาฉะนั้น
 ส่วนพระมหาดัตว์เจ้าได้ทอดพระเนตรบรรณค้ำดาแล้ว ก็มพระทัย
 ยินดีปรินดา เมื่อจะชมเชยบรรณค้ำดาจึงตรัสเป็นพระคาถาว่า

สาถิ รูปว โสภิตวา เทวตา วิยลนุกตา

สุธมมาเทวสภาว เทวตา จ สมากตา

แปลว่า ค้ำดานมทรวอดทรงได้การาวกะเทพยตามาสร้างสรรค์ เปรียบ
 ประดุจดังสุวรรณมาเทพสถานค้ำดา เป็นที่เทพยตามาประชุมกันฉะนั้น ฯ พระ
 มหาดัตว์เจ้าพระราชทานทองคำเส้นค่าตั้งให้เป็นเครื่องไทยธรรม สำหรับ
 พระราชทานแก่มหาชนทุกวัน ๆ ในขณะที่มหาปถพิกหवादหวันไหว ทง
 มหาสมุทรไททะเลตกกอกกอกกมปนาท ทงขุนเขาดีเนรุราชก็อ่อนน้อม
 ระทวยระทม ทงเทพยดาอินทพรหมก็กระทำช่องดำชุกการ

สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ เมื่อจะประกาศเนอความนั้นให้แจ้งชัด
จึงตรัสเป็นพระคาถาว่า

ทาน เม รมติ จิตฺโต ทานํ ทตฺวาน ขตฺติโย
ปลวี่ สมุทฺโท เมรุ เทวพุรหุมาภิวณฺณิตา

แปลว่า เราเป็นกษัตริย์ได้ให้ทานแล้ว จิตของเราย่อมยินดี
บันเทิงรำเรงอยู่ในทาน จนถึงแผ่นปลวกกับทงมหาสมุทร แต่เขาผู้เมรุราช
ก็กมปนาทหวาดหวั่นไหว ทงเทพยดาอินทรพรหม ก็พากันกระทำช่อง
ด่าการ ดิงน

ครั้นนั้นพระมหาสัตว์เจ้าทรงกระทำอธิษฐานว่า ขอผลอันดีของ
ทานที่เราได้บริจาคคน จึงเป็นปัจจัยแก่กรรมอันจะตรัสรู้ซึ่งพระดีพัพญมค
ญาณเกิดดิงนแล้วกทรงบริจาคทาน ๆ ในขณะที่นพิภพของท้าวด้กก
เทวราช ก็ดำแดงอากาโรให้เราร้อน ท้าวด้กกเทวราชเมื่ออาวชนากการ
ทราบเหตุนั้นแล้ว จึงรำพึงว่า โอพระเจ้าชรรวมราชเป็นเนอหน่อของ
พระพุทฺธเจ้า บดินพระองค์ทรงสร้างศาสดาแล้วบริจาคทาน มุ่งหมายต่อ
โพธิญาณ จำเราจะไปเชิญเสด็จมายังเทวโลกนี้ แล้วท้าวด้กกเทวราช
ก็ดงจากเทวโลกด้วยกุ่มวิมาน มาประดิษฐานอยู่บนอากาศแทบใกล้
พระมหาสัตว์เจ้า ๆ ในขณะที่นั้นพระมหาสัตว์เจ้าออกจากพระราชมณ
เทียรทอดพระเนตรขึ้นไปบนอากาศ ได้เห็นวิมานนั้นแล้ว เมื่อจะตรัสถาม
จึงตรัสเป็นพระคาถาว่า

เทวตา นุสี คนุชพุโพ อาทุ สกุกโก ปุรินุทโท
 มนุสสุสภูโต อิทุธิมา กถิ ชาเนมุ ตัม มยัม

แปลว่า ท่านเป็นเทพยดาหรือคนธรรพ หรือว่าเป็นท้าวปุรินททตักก
 เทวราช หรือว่าเป็นมนุษย์ผู้มีฤทธิ์ ไฉนข้าพเจ้าทั้งหลายจะรู้จักท่าน ๆ
 ท้าวตักกเทวราชจึงกล่าวคาถาคอบว่า

นมุหิ เทวา น คนุชพุโพ อหัม สกุกโก ปุรินุทโท
 เทวราชา มหิตุธิมา เอวัม ชานาหิ ขตุตติโย
 ตมปิ ราช นิมนุเตมิ วิมานเนนาคโต สียา
 เทวโลกั คโตสิ ตวั ๆ

แปลว่า เราไม่ใช่เทพยดาดำมัญญ์ไม่ใช่คนธรรพ เราเป็นท้าวปุรินทท
 ตักกเทวราชผู้มีมหิตุทธิฤทธิ์ ข้าแต่บรมกษัตริย์พระองค์จงทราบอย่างน
 เกิด ข้าแต่บรมกษัตริย์ เรามาทางวิมานประดังค์จะเชิญเสด็จพระองค์
 ไปยังเทวโลก ในลำดับนั้นพระมหาสัตว์เจ้า รับคำท้าวตักกเทวราช
 แล้ว ก็ทรงโอวาทสั่งสอนมหาชนว่า ผู้เจริญทั้งหลาย ท่านจงกระทำ
 บุญกุศลดีมีทานเป็นต้นอย่าได้ประมาทเกิด ๆ ส่วนพระมหาสัตว์กับพระ
 ราชเทวี ก็เสด็จเข้าไปยังกุฎุมวิมาน มีท้าวตักกเทวราชเป็นที่ตาม
 วิมานหนักเดือนดอยชนไปบนอากาศจนถึงเทวโลก เทพยดาทั้งปวงก็
 กระทำตักการบูชาพระมหาสัตว์เจ้า ส่วนท้าวตักกเทวราชเมื่อจะเชิญ
 เสด็จพระมหาสัตว์เจ้าด้วยอัครวิษยค์เป็นของทิพย์ จึงกล่าวพระคาถานว่า

อเนกรูป รุจิรั

นानาวิจิตรปภัสสร

ปวิส มนุทีร เทว

ทิพฺพสุขุมการยิ

แปลว่า ข้าแต่ดมมคติเทวราช

พระองค์จงเสด็จเข้าไปยังทิพย์

มนเทียรอันเลื่อมประภัสสรไพจิตร มีประการต่าง ๆ อันงดงามหายอย่าง
หายประการ จงเสด็จด้วยความสุขเป็นของทิพย์เถิด ฯ ถ้าดับหนพระมหา
สัตว์เจ้า จะห้ามเดี่ยซึ่งความสุขอันเป็นของทิพย์หน จึงครัดพระคาถานว

ยถา ยาจิตกัม ยานัน

ยถา ยาจิตกัม ธนัน

เอวํ สมฺปตฺตติเมเวตํ

ยํ ปฺรโต ทานปจฺจโย

น จาหเมตํ อิจฺฉามิ

ยํ ปฺรโต ทานปจฺจโย

สยํกตานิ ปุณฺณยานิ

ยมฺเม สาเวตี สธนํ

ตณฺจ ธนํ อิจฺฉามหํ

ยถา ปุณฺณเณน ปตฺถิตํ

โสหํ คนฺตุวา มนุสฺเสสฺสุ

กาหามิ กุสฺลํ พหุํ

ทาเนน สมจฺริยาย

สณฺณเมน ทเมน จ

ยํ กตฺวา สุขิโต โหมิ

น จ ปจฺฉานุตฺตปฺปสํ

แปลว่า ดมบัตอนใดที่มีทานเป็นปัจจัยมาแต่บุคคลอื่น ดมบัตินั้น

และเปรียบเหมือนยานพาหนะ หรือเปรียบเหมือนทรัพย์ ทยมของเขามา

ใช้ เราไม่ยากได้สมบัติเช่นนั้น บุญทั้งหลายที่เราได้ทำตัวเอง หรือ

ทรัพย์อันใดที่ทานยังเราให้โดยนว่าทรัพย์ของคน เราปรารถนาบุญนั้น

เราปรารถนาทรัพย์นั้น เป็นของประคิษฐานอยู่ตามสมควรแก่บุญ เราจะ

ไปในหมู่มนุษย์ทั้งหลายจะกระทำบุญกุศลให้มาก

เราจะกระทำกรรมอันใดด้วยทานบ้าง ด้วยความประพฤติกิเลมอบ้าง
 ด้วยความดำรวมกายวาจาใจบ้าง ด้วยความทรमानกายใจบ้าง แล้ว
 เป็นผู้ใดซึ่งความดี เราจะทำกรรมนั้นจะได้ไม่เดือดร้อนในภายหลัง ๆ
 ท้าวตักกเทวราช เชอ เชิญ พระมหาตศกเจ้า ด้วย อติริยยศอันเป็น ของทิพย์
 แล้ว พระมหาตศกเจ้ากห้ามอติริยยศอันเป็นของทิพย์นั้น
 ตมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ เมื่อพระองค์จะประกาศเนอความนั้น
 ให้แจ้งชัด จึงตรัสพระคาถาว่า

สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท	ธมฺมราชํ นิมนฺตยิ
อากาสํ อพฺภุคฺคณฺตุวาน	เทวโลกเมว คโต

แปลว่า ท้าวตักกเทวราชได้เชิญพระเจ้าธรรมราช ให้เดือน
 ดอยชนไปยังอากาศไปยังเทวโลก ดึงน
 ครองหน พระมหาตศกเจ้า ชนตู่รถวิมานลงจากเทวโลกมายังมนุษย์
 โลกแล้ว ลงจากรถเต้คัจเข้าไปยังพระราชนิเวศน์ของพระองค์ ถัดับ
 หนท้าวตักกเทวราช ถวายโอวาทแก่พระมหาตศกเจ้าว่า ข้าแต่มหาราช
 เจ้า พระองค์จงกระทำบุญมีทานเป็นต้นอย่าได้ประมาท แล้วท้าวตักก
 เทวราชก็เต้คัจไปยังสถานของพระองค์

ตมเด็จพระบรมศาสดา เมื่อจะประกาศเนอความนั้นให้แจ้งชัด จึง
 ตรัสพระคาถาว่า

อิทํ วตฺตฺวาน มขฺวา	เทวราชา มหิทฺธิโก
ธมฺมราโชวาทํ ทตฺวา	สคฺคกายํ อปฺกุกมิ

แปลว่า ทำวณชวานเทวราชผู้มีฤทธิใหญ่ ได้ถวายโอวาทแก่พระเจ้าธรรมราชแล้ว ก็เสด็จกลับไปยังสวรรค์เทวโลก ฯ ในภวณนมนุษย์ทั้งหลายอยู่ในพระนครทงปวง ก็ตั้งอยู่ในโอวาทของพระมหาสัตว์เจ้า กระทำบุญกุศลมีทานเป็นต้น ครนต้นอายุแล้วก็พากันจุติไปเต็มบริบูรณ์อยู่ยังเทวโลก

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงนำพระธรรมเทศน์มานำแต่คงแล้ว ทรงประกาศสังคัจจะ & ประการ พอจบสังคัจจะธรรมเทศน์ นางมนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก ก็ได้บรรดุมรรคผลมีได้ดับตัณหาเป็นต้น แล้วเมื่อพระองค์จะทรงประชุมชาตก จึงตรัสประกาศาไนที่สุดท้ายว่า

ตทา จ วิมลทา เทวี	ราหุลมาตา ยโสธรา
สพเพ ชนา ราชปรีสา	พุกุชปรีสา อิทานิ เต
สกุโก เทวานมินุโท โส	อนรุทุโธ ทิพพจกขุโก
ธมมราชา โลกนาโถ	เอวี่ ชาเรถ ชาตกั ๗

แปลว่า นางวิมลทาเทวีในครั้งนั้น มาเป็นนางยโสธรามารดาพระราหุล บรรดาชนทั้งหลายที่เป็นราชบริษัทในครั้งนั้น มาเป็นพุกุชบริษัทในภวณน ทำวณชกเทวราชในครั้งนั้น มาเป็นพระอนรุทุชเถรทิพพจกขุในภวณน พระเจ้าธรรมราชในครั้งนั้น มาเป็นพระโลกนาถในภวณน ท่านทั้งหลายจงจำชาตกนไว้ด้วยประการฉะนี้

จบธรรมราชาชาตก

พิมพ์ที่ ร.พ. สำเรังกิจ ๑๐๔๕ ตรอกตักแดง ชนบุรี

นายเทพ เทพสำเร้ง ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๑๔ มีนาคม ๒๕๐๑